

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TRT ÇOCUK DERGİSİ'NDE FANTASTİK
ÖGELER**

**HÜSEYİN GÖKDAI
16746003**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. TALAT AYTAN**

**İSTANBUL
2020**

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TRT ÇOCUK DERGİSİ'NDE FANTASTİK
ÖGELER**

**HÜSEYİN GÖKDAI
16746003
ORCID NO: 0000-0001-9575-2798**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. TALAT AYTAN**

**İSTANBUL
2020**

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TRT ÇOCUK DERGİSİ'NDE FANTASTİK
ÖGELER**

HÜSEYİN GÖKDAİ
16746003

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 29.07.2020

Tezin Savunulduğu Tarih: 01.07.2020

Tez Oy Birliği ile Başarılı Bulunmuştur

Unvan Ad Soyad	İmza
Tez Danışmanı	: Doç. Dr. Talat Aytan
Jüri Üyeleri	: Prof. Dr. Suat Ungan
	: Doç. Dr. Neslihan Karakuş

İSTANBUL
HAZİRAN 2020

ÖZ

TRT ÇOCUK DERGİSİ'NDE FANTASTİK ÖGELER

Hüseyin Gökdağ

Haziran, 2020

Bu çalışmada 3-12 yaş arasındaki çocukların dilsel, toplumsal, kültürel ve bilimsel konularda farkındalığı arttırmaya çalışan TRT Çocuk Dergisi incelenmiştir. Üretilen özgün içerik, yerel ve kültürel karakterler bu dergiyi diğerlerden ayırmaktadır. İncelenen sayılar içerisinde çocukların hayal gücünün, bakış açısının ve estetik zevkinin gelişmesini sağlarken aynı zamanda dergiye olan ilgisini canlı tutan fantastik unsurları tespit etmek amaçlanmıştır. Derginin sayıları üzerinden tespit edilen fantastik unsurlar, metin dışı görsel unsurlar ve metinsel unsurlar başlıkları altında incelemeye alınmıştır. Metin dışı görsel unsurların içerisinde hem ön ve arka kapakta bulunan görsel unsurlar hem de derginin iç sayfalarında bulunan herhangi bir metinle ilişkili olmayan görseller incelemeye alınmıştır. Ayrıca, metin içindeki görsel fantastik unsurlar ise, işlevlerine göre iki başlık altında (süsleyici resimler, metni yorumlayıcı ve tamamlayıcı resimler) gruplandırılmıştır. Metinsel unsurlar başlığı altında ise anlatıcı, karakter ve olaylar değerlendirilmiştir. Araştırmanın inceleme nesnelerini TRT Çocuk Dergisi'nin Eylül 2016 ile Aralık 2018 tarihleri arasında yayımlanan 25 sayısı oluşturmaktadır. Bu dergiler doküman olarak kabul edilmiş ve analiz süreci doküman incelemesi yapılarak yürütülmüştür. Çocuk kitabı resimlemeleri çalışmanın dışında tutulmuş olup, fantastik özellikler gösteren resimler Çakır (2019)'ın gruplandırmasından yararlanılarak tespit edilmiştir. Metinsel unsurlar ise metni oluşturan karakter, olaylar, anlatıcı gibi unsurların yanında, metne anlam kazandıran onu zenginleştiren görseller de eklenerek içerik analizi ile gruplandırılmıştır. İçerik analizi ile elde edilen bulgular, betimsel analiz ile yorumlanmıştır. Araştırmanın sonucunda, derginin incelenen sayılarında fantastik unsurların yoğun bir şekilde kullanıldığı fakat fantastik unsurların geliştirilmesinin büyük bir çoğunlukla kişileştirme ile kısıtlı kaldığı ve özellikle ilk sayılarda aynı fantastik karakterlerin bir sayı içinde birden fazla metinde tekrar edildiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Edebiyatı, TRT Çocuk Dergisi, Fantastik Ögeler

ABSTRACT

FANTASTIC ELEMENTS IN TRT CHILDREN MAGAZINE

Hüseyin Gökdağ

Haziran, 2020

In this study, TRT Children's Magazine tries to increase awareness of children between the ages of 3-12 on linguistic, social, cultural and scientific issues by contributing to their physical and cognitive development was examined. Producing original content, local and cultural characters distinguish this magazine from others. It is aimed to identify the fantastic elements that develop the imagination, perspective and aesthetic taste of the children while keeping their interest of the magazine alive. Fantastic elements determined through the issues of the journal were examined under the headings of non-text visual elements and textual elements. Both of the visual elements on the front and back covers of the magazine, as well as the visuals that are not related to any text on the inner pages of the magazine were examined on non-textual visuals. Moreover, visual fantastic elements in the text are grouped under two headings (decorative pictures, interpretive and complementary pictures) according to their functions. Under the title of textual elements, the narrator, character and events were evaluated. The review objects of the research consist of 25 issues of TRT Children's Magazine published between September 2016 and December 2018. These journals were accepted as documents and the analysis process was carried out by document analysis. Children's book illustrations are excluded from the study, and illustrations showing fantastic features were determined by using the grouping of Çakır (2019). On the other hand, the textual elements are grouped with content analysis as the characters, events, narrators and visuals adding meaning to the text. Findings obtained by content analysis were interpreted by descriptive analysis. As a result of the research, it was found that fantastic elements were used extensively in the reviewed issues of the journal, but the development of fantastic elements was mostly limited to personification, and especially in the first issues, the same fantastic characters were repeated in more than one text in a number.

Key Words: Children's Literature, TRT Children's Magazine, Fantastic Elements

ÖN SÖZ

Güncel çocuk dergilerinden birisi olan TRT Çocuk Dergisi’ndeki fantastik öğelerin tespit edilip açıklandığı bu çalışma dokuz ayrı bölümden oluşmaktadır. Bunlardan ilki olan “giriş” bölümünde çocuğun tanımında, toplum için öneminden ve gelişim özelliklerinden bahsedilmiştir. Ayrıca, çocuk edebiyatının tanımı yapılarak Türkiye’de ve Batı’daki gelişimine örnekler verilerek değinilmiştir. Çocuk edebiyatı ürünlerinden olan çocuk dergileri ve bunların çocuklarda bıraktığı etkilerden söz edilerek bu çalışmanın çocuk edebiyatı açısından önemi vurgulanmış; problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları belirtilmiştir.

“Çocuk dergiciliği” isimli ikinci bölümde Türkiye’de ve Türkiye dışında çocuk dergiciliğinin tarihsel gelişiminden örneklerle bahsedilmiş, dönemin sosyo-ekonomik yapısı ile dergiler arasındaki ilişki açıklanmıştır. Üçüncü bölüm altında ise çocuk dergilerinden bulunması gereken özelliklere değinilmiş ve TRT Çocuk Dergisi’nin amaçladığı kazanımlar belirtilmiştir.

Derginin dördüncü bölümünde, TRT Çocuk Dergisi’nin nasıl yayın hayatına başladığı anlatılmış ve derginin sayılarında bulunan içeriklerden örnekler verilerek bahsedilmiştir.

Çalışmanın beşinci bölümünde fantastiğin tanımlarına ve fantastiğin ne olduğu ilgili görüşler yer verilmiş; fantastik edebiyatın gelişimi ve dönemlerinden örneklerle bahsedilmiştir. Ayrıca, resimlemeler üzerinden fantastik olanın nasıl kurgulandığından ve alanda daha önceden yapılan çocuk edebiyatı ve fantastik edebiyat ile ilgili çalışmalardan söz edilmiştir. Çalışmanın altıncı bölümünde çalışmanın yönteminden, incelenen nesnelerden ve veri toplama aracı olarak kullanılan kaynaklardan bahsedilmiştir.

Yedinci bölümde TRT Çocuk Dergisi’nde bulunan fantastik unsurlar “metin dışı görsel unsurlar”, “metin içindeki görseller” ve “metinsel unsurlar” olarak üç başlık altında incelenmiştir. Metin dışı görsel unsurlarda, herhangi bir metne bağlı olmayan derginin ön ve arka kapağında bulunan görsel fantastik unsurlara yer verilmiştir. Metin içindeki görseller bölümünde hem metinleri süsleyen hem de metni yorumlayıp tamamlayan görseller incelenmiştir. Metinsel unsurlarda ise karakter, anlatıcı ve olaylar gibi metinsel yapıların önemli parçaları ve bunların fantastik özelliklerine odaklanılmıştır. Çalışmanın sekizinci bölümünde ise elde edilen bulgular paylaşılmış ve yorumlanmıştır. Çalışmanın son bölümü olan sonuçta bu çalışmada tespit edilen bulgulardan çıkarımlar yapılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Maddi ve manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, çalışmamı tamamlamam konusunda özveriyle bir şekilde beni takip eden, öğrencisi olmaktan ve kendisini tanımaktan onur duyduğum danışman hocam Doç. Dr. Talat Aytan’a emeği için minnettarım.

Görüş ve önerileriyle çalışmama değer katan zümrem Gonca Al’a, arkadaşım Göksel Işık’a, Elif Sandalcı’ya ve ders çalışma konusunda birbirimizi motive ettiğimiz Lütfi Ögreden’e gönülden teşekkür ederim.

Benim bugüne gelmemde desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, her zaman yanımda duran babam Yunus Gökdaı, annem Şehri Gökdaı, ablam Necmiye Avanoğlu, amcam Yusuf Gökdaı ve diğer aile fertlerime sonsuz şükranlarımı sunarım.

İstanbul; Haziran, 2020

Hüseyin Gökdaı

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR	xii
1. GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	11
1.2.Araştırmanın Amacı	12
1.3.Araştırmanın Önemi	12
1.4.Sınırlılıklar	13
1.5.Varsayımlar	13
2.ÇOCUK DERGİCİLİĞİ	14
2.1. Türkiye’de Çocuk Dergiciliği	14
2.2. Türkiye Dışında Çocuk Dergiciliği	19
3.ÇOCUKDERGİLERİNDE BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER	21
4.TRT ÇOCUK DERGİSİ HAKKINDA	24
4.1.TRT Çocuk Dergisi Sayıları.....	25
5.KURAMSAL ÇERÇEVE	28
5.1.Fantastik Nedir?	28
5.2.Fantastik Edebiyat.....	31
5.2.1.Erken Dönem Fantastiği.....	33
5.2.2.Romantik Dönem Fantastiği	36
5.2.3.Modern Dönem Fantastiği	37
5.3.Fantastik Edebiyat Resimlemeleri.....	41
5.4.İlgili Araştırmalar	44
6.YÖNTEM	51
6.1.Araştırma Deseni.....	51
6.2.Araştırma İnceleme Nesneleri.....	51
6.3.Verİ Toplama Araçları	52
7.TRT ÇOCUK DERGİSİ’NDE FANTASTİK ÖGELER	54
7.1.Metin Dışı Görsel Unsurlar	54
7.1.1.Dergi Kapağında Bulunan Görseller	54
7.1.2.Derginin İçinde Bulunan Görseller	57

7.2.Metin İçindeki Görseller	60
7.2.1.İşlevlerine Göre Metindeki Görseller	60
7.2.1.1.Süsleyici Resimler.....	60
7.2.1.2.Metni Yorumlayıcı ve Tamamlayıcı Resimler.....	61
7.3.Metinsel Unsurlar.....	63
7.3.1.Anlatıcı.....	63
7.3.2.Karakter.....	66
7.3.2.1.İnsan Dışındaki Karakterlerin Konuşması	66
7.3.2.2.İnsan Dışındaki Karakterlere İnsan Özellikleri Atfedilmesi.....	74
7.3.3.Olaylar.....	86
8.BULGULAR VE YORUM	89
8.1.İncelenen Sayılarla İlgili Genel Bulgular.....	89
8.2.Fantastik gelerle İlgili Bulgular.....	92
9.SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	96
9.1.TRT ocuk Dergisi’nde Bulunan Fantastik geler ile İlgili Genel Sonuçlar .	96
9.2.neriler	98
KAYNAKÇA	99
Z GEÇMİŞ.....	106

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Çocukların Bilişsel Gelişim Aşamaları ve Özellikleri.....	3
Tablo 2: Çocuk Dergileri	15
Tablo 3: Dünyada Çocuk Dergiciliğinin İlk Örnekleri	19
Tablo 4: Araştırmada Kullanılan TRT Çocuk Dergisi Sayıları	52
Tablo 5: Biçem ve Yaklaşım Açısından İllüstrasyonlar.....	52
Tablo 6: Derginin Sayılarındaki İçerik Değişimi.....	89
Tablo 7: Kasım 2018 Yeni Eklenen İçerikler.....	90
Tablo 8: 2016 Ekim-2017 Mart Sayılarındaki İsim Değişiklikleri	90
Tablo 9: 2017 Mart Sayısına Yeni Eklenen İçerikler.....	90
Tablo 10: TRT Çocuk Dergisi İçeriğinin Türlerle Göre Dağılımı	91
Tablo 11: Fantastik Öge Bulunmayan Dergi Bölümleri	93
Tablo 12: Fantastik Öge Bulunan Dergi Bölümleri	94
Tablo 13: Fantastik Unsurların Yoğunluğu.....	95

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: TRT Çocuk Dergisi Logosu	24
Şekil 2: Uzay Kâşifi Gökay	25
Şekil 3: Keçe Karakteri.....	26
Şekil 4: İbni Sina	27
Şekil 5: Fantastik ve Gotik İllüstrasyonların Gruplandırılması.....	53
Şekil 6: Metinsel Unsurlar	53
Şekil 7: Meyve Yuvarlayan Çocuk.....	54
Şekil 8: Piknik Sepetinden Çıkan Çocuk.....	55
Şekil 9: TRT Çocuk Kanalı Karakterleri	56
Şekil 10: Kamera Kafalı İnsanlar	57
Şekil 11: Dergi Kapağındaki Fantastik Öğeler.....	57
Şekil 12: TRT Çocuk Kanalı Karakteri	58
Şekil 13: TRT Çocuk Karakteri.....	58
Şekil 14: Momo Akıllı Tavşan	59
Şekil 15: Hayvanların Elleri ile Selamlaması.....	59
Şekil 16: İnsan Yüzlü Tavşan.....	60
Şekil 17: Bere Giymiş Penguen.....	61
Şekil 18: İnsan Biçimindeki Galata Kulesi.....	62
Şekil 19: Yumurta, Balık ve Fındık.....	63
Şekil 20: Konuşan Toz Zerreleri	66
Şekil 21: Başı Dönen Dünya.....	67
Şekil 22: Evliya Çelebi'nin Atının Konuşması	69
Şekil 23: Küheylan'ın Konuşması.....	70
Şekil 24: Küheylan'ın Sal Üzerinde Konuşması.....	70
Şekil 25: Küheylan'ın Bomba Seslerinden Korkması.....	71
Şekil 26: Konuşan Karınca	74
Şekil 27: Keçe Karakteri.....	75
Şekil 28: Yaşlı ve Genç Toz Zerreleri	76
Şekil 29: İnsana Benzeyen Dünya ve Güneş	77
Şekil 30: İnsan Görünümlü Dünya	78

Şekil 31: İnsan Görünümlü Renkler	78
Şekil 32: Gezgin Yıldız	79
Şekil 33: İnsan Görünümlü Erik ve Çilek.....	80
Şekil 34: Kurabiye Yapan Robot.....	80
Şekil 35: Utangaç Moi	81
Şekil 36: Kitap okuyan Kaplumbağa.....	82
Şekil 37: Kitapçı'nın Kedisi	84
Şekil 38: İnsana Benzeyen Muz	85
Şekil 39: İnsan Yüzlü Sebzeler.....	85

KISALTMALAR

AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
Çev.	: Çeviri
Ed.	: Editör
İHH	: İnsan Hak ve Hürriyetleri
s.	: Sayı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
Vb.	: ve benzeri
Www.	: World wide web
Yay.	: Yayınlar
y.	: Yıl

1. GİRİŞ

Toplumlar kendilerini her açıdan ileriye götürecek bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir. Toplumu oluşturan insanların düşünen, araştıran, sorgulayan bireyler olması ve zihinsel, kültürel, sosyal yönden gelişmiş olmaları o toplumun geleceği için önemlidir. Bireylerin gelişiminde sadece belli bir yaş ya da hayatındaki belli bir dönem etkili değildir. Gelişim bir bütündür ve hayatın her dönemini kapsar. İş hayatında edinilen bilgi ve tecrübeler kadar çocukken karşılaşılan durumlar ve yaşantılar da gelişimde etkilidir. Aileden miras olarak kalan kalıtsal özelliklerin yanında çocukken dış dünyada öğrenilenlerin daha sonraki dönemlere temel oluşturduğu bilinmektedir.

Çocuk, Türk Dil Kurumuna ait Türkçe Sözlük'te "[k]üçük yaştaki oğlan veya kız; soy bakımından oğul veya kız evlat, bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız" şeklinde tanımlanmaktadır (2009, 444). Baş(2006, 3)'a göre çocuk, "[b]ebeklikten çıkışla, ergenliğe giriş arasında fiziksel, duygusal ve sosyal yönden gelişim gösteren ve bu gelişim çerçevesinde kendine has dünyayı oluşturan birey."dir. Arıcı ve Ungan (2009, 227) ise çocukluğu 2 yaş ile ergenlik çağına girilen 14 yaş arasındaki dönem olarak ele alırken; Oğuzkan (1974,8'den aktaran Demirel ve diğ., 2011, 1) "iki yaşından ergenlik çağına kadar süren büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu veya henüz erinlik dönemine erişmemiş kız veya erkek" olarak tanımlamaktadır. Tanımlardan da anlaşıldığı gibi çocuk için insanın bebeklik ile ergenlik arasındaki birçok yönden gelişimini sürdüren hâlidir denilebilir.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 1. maddesine göre "... on sekiz yaşına kadar her insan çocuk" olarak kabul edilmektedir (UNICEF, [11.04.2020]). Yavuzer (2017, 13) çocukluk dönemini, bireyin doğum öncesinden başlayarak ergenlik evresine kadar süregelen gelişim dönemi olarak tanımlamıştır. Görüldüğü gibi çocukluk dönemi çocuğun gelişim gösterdiği süreci ifade etmektedir. "Bu süreçte, çocukta meydana gelen fizyolojik değişimler; çocuğun duygularındaki hareketlilik ve dünyayı günbegün keşfi; yaşamını geçirdiği ortamın kültürel değerlere bağlı olarak

sosyalleşmesi ve tüm dünya ile ana bağlantısını sağlayan dilini geliştirmesi; çocukluk döneminin aşamalarının oluşturulmasında son derece önemli etkenlerdir." (Baş, 2006, 20).

Çocukların ana dillerini öğrenme ve bunu kullanma becerisi ailede aldığı eğitimle başlar. Sonrasında ise çocukların bu becerisi hem örgün eğitimde kullandığı kaynaklarla hem de edebiyat ürünleri ile gelişmektedir. Çocuklara yönelik hazırlanan, onun dil seviyesine ve bilgi düzeyine uygun kaynaklar onun dil ve kültür gelişimini desteklemekte önemli bir yere sahiptir. Edebî ürünler çocuğun zevk ve güzellik duygusunu geliştirmesine, hayal gücünün zenginleşmesine yardımcı olurken çocukları eğitici bir görev de üstlenmektedir. Arıcı (2016) çocuk edebiyatı eserlerinin “çocuğun seviyesine uygun olan, duygu, hayal ve fikir bakımından gelişmesine katkıda bulunan edebî yönünü zenginleştiren, estetik değeri ağır basan, lirik ve didaktik” özellikler barındırması gerektiğini savunmaktadır. Çocuklara yönelik hazırlanan kaynaklar, onların dil ve gelişim özelliklerine, ilgi alanlarına, ihtiyaçlarına ve bilgi düzeyine uygun olmalıdır. Burada anlatılanlar ilgi çekici olmalı, çocuğun kendi hayatında karşılaştığı durumlar kadar başka yaşantılar görmesini de sağlamalıdır. Kaynaklarda içerik kadar görselliğe yer verilmesi de gerekmektedir zira bu görsellerin renk, biçim ve çizim özelliklerinin dahi çocuğun yaratıcılığının gelişmesi açısından önemi göz ardı edilmemelidir.

Çocuklarda dil gelişimi fiziksel ve bilişsel olarak ilerlemektedir. Fiziksel olarak bakıldığında doğuştan sonra gelişmeye başlayan ses telleri ve dişleri sayesinde çocuklar önce tek heceli sesleri çıkarmaya başlar. Bir yılın sonunda ise “ba ba, geh geh, mama” gibi kelimeleri söylemeye başlamaktadır.

Çocukların bilişsel gelişim aşamaları ve özellikleri aşağıdaki gibi gruplandırılabilir.

Tablo 1: Çocukların Bilişsel Gelişim Aşamaları ve Özellikleri

Dönemler	Yaklaşık Yas	Motor Becerileri
Duygusal Motor	0-2	Bebek kendisini diğer nesnelerden ayırt eder; uyaran arayışındadır, nesne sürekliliğini kazanmıştır. İlkel şekilde sebep-sonuç, zaman ve mekân anlayışı gelişmiştir. Hayali oyun ve sembolik düşünce başlangıcı vardır.
İşlem Öncesi	2-6	Sembolik fonksiyonların gelişimi; dilin sembolik olarak kullanımı, sezgisel problem çözme; tersine dönüştüremeden, odaklanmış ve egosantrik düşünce; sayı korunumunun kazanılmasına başlangıç ve kategori hâlinde düşünme yeteneği ve ilişkileri görebilme.
Somut İşlemsel	6/7 ve 11/12	Kütle, uzunluk, ağırlık ve hacim korunumu; tersine dönebilirlik, merkeziyetçilikten uzaklaşma, başkalarının rolünü alabilme; somut işlemler çerçevesinde mantıki düşünce, sınıflandırma (nesnel, hiyerarşik sınıflar hâlinde organize etme), nesneleri seri hâlinde küçükten büyüğe (v b.) sıraya koyma
Soyut İşlemsel	11/12 ve üstü	Esneklik, soyutlama, akıldan hipotezler test etme, karmaşık muhakemede olası durumları nazarı itibaren alma ve problem çözme

Baş, Bayram. 2006. 1985-2005 Yılları Arasında Çocuk Edebiyatı Sahasında Yazılmış Tahkiyeli Metinlerin Söz Varlığı Üzerine Bir Araştırma. Doktra Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. 10'den doğrudan alındı.

Tablo 1’de de görüldüğü gibi çocuğun bilişsel gelişimi aşamalı olarak ilerlemekte olup; her aşamanın kendine özgü özellikleri bulunmaktadır. Bilişsel olarak bakıldığında, ikinci yıldan itibaren öğrendiği kelimelerle basit cümleler kurabilmektedir. Beş yaşına geldiğinde dilbilgisi kurallarını kullanabilen, zamanların farklarını algılayarak kendilerini anlatabilecekleri uzun cümleler kurabilmektedirler. Okul dönemi ile birlikte ise bilişsel olarak somut şeylere yönelmeye, somut ile soyut arasındaki farkı görebilmeye başlamaktadırlar (Demirel ve diğ., 2011, 24). Çocukların bu gelişim sürecinin yetişkinlerden farklı olması çocuk edebiyatının en önemli özelliklerinden çocuğa göreliği ön plana çıkarmıştır. Çocuk edebiyatındaki eserlerin, yetişkinlerinkinden farklı olması ve çocuğun fiziksel ve bilişsel gelişimini bilen, pedagoji ile ilgili yazarlar tarafından kaleme alınması gerektiği vurgulanmıştır. Çocuğa görelik açısından bir eserin çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını karşılaması, çocuğun dil dünyasını dikkate alıp onu zenginleştirmesi, çocuğa okuma zevki ve alışkanlığı kazandırması ve çocukta merak duygusunu ve araştırma isteğini geliştirmesi beklenmektedir (Demirel ve diğ., 2011, 50). Çocuklar için hazırlanacak

eğitim materyallerinde veya edebî kaynaklarda bu gelişim özellikleri dikkate alınmalı ve buna uygun çalışmalar ortaya konulmalıdır.

Çocukların bilişsel, dilsel, sosyal, kültürel gelişimlerinde ve yaratıcı düşüncelerinde edebiyat ürünlerinin katkısı büyüktür. Çocuk edebiyatı, çocuklara okuma alışkanlığı ve eleştirel okuma becerisi kazandırırken belleği ve anlama yeteneğini geliştirerek onu eleştirel okumaya, farklı düşüncelere açık olmaya ve edebiyat-sanat alanında kendini geliştirmeye yönlendirebilmektedir. Çocuğun dinleme, okuma, yazma, konuşma gibi becerilerinin gelişmesinde de çocuk edebiyatı örnekleri kullanılmaktadır. “Bireyin ana dilini edinme ve geliştirme süreci doğrudan doğruya o dilin edebiyatı ile bağlantılıdır. Bu sebeple Türkçe öğretiminin niteliği, çocuk edebiyatından faydalanma düzeyiyle ilişkilidir.” (Baş, 2012, 1). Demirel ve diğ., (2011, 43) çocuk edebiyatını “temel malzemesi dil olan ve bu dil aracılığı ile çocuğun gelişim özelliklerini dikkate alarak onların hayal dünyalarına hitap eden, onları bayağılıktan ve çirkinlikten uzak tutan, onun anlama, kavrama ve yorumlama yeteneklerine katkıda bulunan, bir başka ifadeyle ona imkânları sağlayan, onu bir yandan eğitirken bir yandan da eğlendiren, ona hoşça vakit geçirten yazılı ve sözlü eserlerin bütününe verilen ad” olarak tanımlamaktadır.

“Çocuk edebiyatı, temel kaynağı çocuk ve çocukluk olan; çocuğun algı, ilgi, dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun; çocuk bakışını ve çocuk gerçekliğini yansıtan, ölçüde, dilde, düşüncede ve tiplerde çocuğa göre içeriği yalın biçimde ve içtenlikle gerçekleştiren; çocuğa okuma alışkanlığı kazandırması yanında, edebiyat, sanat ve estetik yönden gelişmesine katkı sağlayan, çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatıdır.” (Şirin, 2007, 16). Tanımdan da anlaşılacağı gibi çocuğa göre oluşturulan eserler çocuk edebiyatının kapsamında değerlendirilebilir. Bu eserler çocuğun duygu, düşünce ve hayal dünyasını zenginleştirmektedir. Çocuk edebiyatının gelişiminden önce, büyükler için hazırlanan kitaplar veya masal, hikâye, destan gibi halk edebiyatı ürünlerinin çocuğun ilgisini çeken bölümleri kullanılırken sonrasında sadece çocuklar için hazırlanan tamamen onun gelişimi dikkate alınarak düzenlenmiş eserler ortaya konulmuştur. “Çocuk edebiyatı kavramı yalnızca metin ve pedagojik bazı özelliklere sahip olunması değil; düzenleme, resimleme ve canlandırma (illüstrasyon) gibi birçok kavramın bir araya gelmesi sonucunda oluşmaktadır. Çocuk edebiyatında bir

metnin oluşturulması, hedef kitlenin algılama düzeyine, ruh dünyasına, ilgi alanına ve yaş durumuna uygun olmasına bağlıdır.”(Yalçın, Aytaş, 2008, 15-16).

Çocuk edebiyatının Batı’daki gelişimi incelendiğinde ilk olarak sözlü olarak geliştiği sonrasında ise matbanın kullanılmaya başlanması ile birlikte sözlü kaynakların yazıya aktarımı ile ilk eserlerin ortaya çıktığı belirlenmiştir. Çocuk edebiyatından önceki dönemde yetişkinler ve çocuklar için ayrı ayrı edebî ürünler bulunmazken, her ikisi de aynı oyunları oynayıp aynı sözlü edebiyat ürünlerini dinlemişlerdir. Daha sonra hem matbaanın kurulması hem de Aydınlanma’nın etkisi ile çocuğa bakışın değişmesi ile birlikte, sadece çocuklar için üretilen edebî eserler ortaya çıkmıştır. Sözlü edebiyat ürünlerinden Ezop Masalları, 1484 yılında matbaa kullanılarak kitap hâline getirilen kitaplardan bir tanesidir.

“Orta Çağ’da çocuk eğitiminde daha çok kilisenin baskın bir rol oynaması sebebiyle kutsal kitap ve kutsal kitapta yer alan dinî öykülerin öğretilmesi eğitim ilkesi olarak kabul ediliyordu. (...) çocukların gülünç, eğlendirici, dünya ile ilgili bilgilere dayanan bir eğitimden çok, dine ait bilgiler öğrenmesine önem verilmekteydi.” (Oğuzkan, 1987’den aktaran Yalçın, Aytaş, 2008, 19). Buna bağlı olarak ilk başlarda “çocuk edebiyatına dönük çalışmalar didaktik, ahlakçı ve buyurgandır” ve “idealize kız ve erkek figürleri” ile çocuklara rol model olacak, onları iyi alışkanlıklara yönlendirecek karakterler ile karşılaşmıştır (Neydim, 2000, 26). Sonrasında ise kilisenin etkisini yitirmesi ve hümanizmin ön plana çıkmasıyla bu idealize figürlerden daha çok çocuklara yönelik hazırlanan eserlere geçişler görülmektedir. “Süreç olarak katı idealize çocuk figüründen, eşitlikçi çocuk figürüne doğru bir gidiş” izlenebilmektedir (Neydim, 2000, 8-9).

Fransa özelinde bakıldığında ise Charles Perrault’un peri masalları olan *Çizmeli Kedi*, *Uyuyan Güzel*, *Üç Büyücü*, *Mavi Sakal*, *Kül Kedisi* ve *Parmak Çocuk* eserlerini çocuk edebiyatının ilk örnekleri arasında saymak mümkündür. Bunların dışında Jean de la Fontaine’nin fabl türündeki eserlerini, Fenelon’un *Telemak* isimli kitabını ve J.J. Rousseau’nun *Emile* eserini sayabiliriz (Yalçın, Aytaş, 2008, 22-23).

İngiltere’deki çalışmalar incelendiğinde, Charles Dickens’ın *Büyülü Balık Kılçığı*, Jules Verne’nin *Aya Seyahat*, *Deniz Altında On Bin Kilometre*, *Yeryüzünün Merkezine Seyahat* romanları ön plana çıkmaktadır. Çocukların ilk gençlik çağında serüven, araştırma, gezi-gözlem ve bilim kurgu türlerine duydukları ilgi göz önünde

bulundurulduğunda bu çalışmaların okuyucuların dikkatini çektiği söylenebilir. “19. yüzyıla gelindiğindeyse, İngiltere’de bu alanda ürün veren pekçok yazarla karşılaşılır. *Alice Harikalar Ülkesinde* adlı yapıtıyla Lewis Carol (1832-1898), *David Copperfield* adlı yapıtıyla Charles Dickens (1812-1870), *Tom Brown’un Okul Günleri* adlı yapıtıyla Tomas Hughes (1822-1896), *Küçük Prens*, *Küçük Lord* adlı yapıtlarıyla Brunett-Mrs Frances Hudgson ve *Ormanların Çocuğu ve Çengel* adlı yapıtlarıyla Rudyard Kipling (1865-1936) bu yazarlardan birkaçıdır” (Kıbrıs, 2006, 4).

Macaristan’da ise Johann Amos Comenius 1637 yılında *Orbis Piclus* (Resimlerle Dünya) isimli ilk resimli çocuk kitabını yayımlamıştır (Baş, 2006, 50). Bunun yanında, 19. yüzyılda Almanya’da Grim Kardeşler olarak anılan Ludwig ve Wilhelm Karl Almanya’yı dolaşarak halk masallarını toplamıştır. Christophe Schmid *Paskalya Yumurtaları* isimli masal kitabını, Erich Kastner *Palavracı Baron* isimli çocuk romanını ve Alman yazar Karl May serüven-macera türündeki *Vahşi Batı*, *Kızıl Derililer* romanlarını yayınlamıştır (Kıbrıs, 2006, 5). Bu isimlere ek olarak İtalyan yazar Carlo Collodi’nin *Pinokyo*’su, İsveç asıllı Selma Lagerlöf’ün *Nils Holgerson’un Eşsiz İsveç Yolculuğu* sayılabilir.

Yalçın ve Aytaş(2008, 16-17) çocuk edebiyatının sadece eğitici ve öğretici eserlerin yer aldığı ahlaki değer yargılarına odaklanmasının doğru olmadığını; bunun yanında hazırlanan çalışmaların edebî değer taşıyan, çocuğa estetik zevk ve düşünce kazandırabilecek bir yetkinlikte olması gerektiğini savunmuştur. Aydınlanma’nın etkisi ile bireyselliğin ortaya çıkışı ve bireyin gelişimine önem verilmesi ile çocukluk dönemine verilen önem artmıştır. Çocukluğun gelecekteki bireyi şekillendirdiğinin fark edilmesi ile onun gelişimine odaklanan, onun duygu ve düşünce yapısına uygun kaynaklar hazırlanmıştır. Sonrasında ise çocuk edebiyatı eserlerinin bir vazgeçilmezi olarak “çocuğa görelilik” tüm çocuk edebiyatı eserlerinde aranan bir kriter hâlini almıştır.

Türk Edebiyatı’nda ilk çocuk edebiyatı örnekleri Tanzimat Dönemi’nde karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemden önce daha çok sözlü gelenekte çocuk edebiyatına ait malzemeler görülmektedir. Nasreddin Hoca fıkraları, Karagöz oyunları, bilmece, masal, tekerleme ve atasözleri bunlardan birkaçıdır. 1859 yılında Kayserili Dr. Rüştü’nün yazdığı *Nuhbetü’l Etfal* isimli Arapça alfabe kitabında çocuk öykülerine fabl tercümesine ve kısa hayvan öykülerine yer vermiştir (Yalçın, Aytaş, 2008, 24).

Aynı dönemde yayımlanan Mümeyyiz gazetesinin haftalık çocuk eki olan “Mümeyyiz” dergisinde de çocuklar için bilmece ve roman bölümleri yer almıştır. 49 sayı yayımlanan bu dergi 1970 yılında kapanmıştır. İlk çocuk edebiyatı örnekleri çeviri ile edebiyatımıza girmiş olup; bu ilk örnekler arasında Şinasi’nin La Fontanie’den çevirdiği *Eşek ile Tilki* hikâyesi ve Yusuf Kamil Paşa’nın Fenelon’dan çevirdiği *Terceme-i Telemak* gösterilebilir. Ziya Paşa’nın J.J Rousseau’dan çevirdiği *Emile*, Recaizade Mahmut Ekrem’in *Tefekkür* ve Muallim Naci’nin *Ömer’in Çocukluğu* kitapları diğer çocuk edebiyatı eserleridir. Ayrıca, Jonathan Swift’in *Gulliver* romanı 1872 yılında Mahmud Nedim tarafından çevrilir ve *Gulliver Nam Müellifin Seyahatnamesi* adıyla; Daniel Defoe’nun *Robinson Cruseou* isimli eseri 1874 yılında Ahmet Lütfi çevirisiyle *Hikâye-i Robinson* adıyla yayımlanır (Neydim, 2000, 29). Bu ilk çocuk edebiyatı çalışmalarının devamında dönem yazarlarının çocuk edebiyatına yönelmeleri gelişimi hızlandırmıştır.

“19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında özellikle Ahmet Rasim, Ahmet Mithat, Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Tevfik Fikret, Ali Ekrem Bolayır, İbrahim Alaattin Gövsa, Ali Ulvi Elöve ve Aka Gündüz çocuk edebiyatı yazarları arasında sayılabilir. Özellikle Millî Edebiyat döneminde, çocuklarda dil bilincini geliştirmek, yeni nesilleri millî ve manevi değerler konusunda eğitmek amacıyla başta Ziya Gökalp olmak üzere, Ömer Seyfettin ve diğer millî edebiyat sanatçıları çocuklara yönelik birçok eser kaleme alarak; çocuk edebiyatımızın gelişmesine katkıda bulunmuştur” (Yalçın, Aytaş, 2008, 25). Cumhuriyet döneminde ise harf devriminin ve inkılâplarının etkisi ile çocukların daha çok önemsenmesi beraberinde yeni alfabe ile hazırlanan kitapları ve onlar için düzenlenen etkinlikleri getirmiştir. Toplumlar kökten değişimler yapmak istediklerinde bunu belli bir yaşın üzerindeki kişilerle değil de daha çok çocuklara verilen eğitimle yapma yoluna gitmişlerdir. Millî edebiyat dönemindeki değerlerin, millî duyguların çocuklara sezdirilmesi ve Cumhuriyet döneminde yeni gelişmelerin onlar aracılığı ile başarıya ulaşması çalışmalarını beraberinde getirmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açıldığı 23 Nisan’ın çocuk bayramı olarak ilan edilmesi onlara verilen önemin bir göstergesidir. Ayrıca, Çocuk Esirgeme Kurumu yüze yakın kitabı bastırarak dağıtmıştır. Dünya klasiklerinin çevirilerinin yapılması ve UNESCO tarafından 1979 yılının “çocuk yılı” olarak ilan edilmesi de çocuklara yönelik hazırlanan çalışmaları ve ilgileri arttırmıştır.

Tanzimat döneminde çocuğa bakışı en belirgin bir biçimde süreli yayınlardan görmek mümkündür. Süreli yayınlar içinde ise, çocuk edebiyatı dergileri ön plana çıkmaktadır. Bu dergilere bakılarak toplumun çocuğa bakış açısını, çocuğu ele alış biçimini ve geçirdiği evreleri tespit edip yorumlamak mümkündür. “Güncel olma özellikleriyle dergiler çocuğun eğitiminde önemli bir yer tutmaktadır. Çocuğa okuma, boş zamanlarını değerlendirme alışkanlığı verdiği gibi çocukta henüz keşfedilmemiş yetenek ve istekleri ortaya çıkararak; onları yazmaya, okumaya, resim yapmaya teşvik eder” (Yalçın, Aytaş, 2005, 208). Çocuk dergileri “çocukların eğitim, bilim, bilgi ve görgülerini, genel kültürlerini, toplumsal olarak meydana gelen kimi olayları, çevre sorunlarını ele alan, çocuklara bilinç aşılayan süreli yayınlar” olarak tanımlanmaktadır (Civaroğlu, 1999, 181’den aktaran Gezmen, 2019, 63).

Dergilerin çocuklar üzerinde etkileri ve onlara kazandırdıkları birçok iyi özellikler bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

- “Çocuk dergi okurken hem hoş vakit geçirir hem de yeni şeyler öğrenir. Aynı zamanda da okuma, düşünme, okuduğunu anlama gibi alışkanlıklar kazanır.
- Çocuğun yaşamı tanımaya yardımcı olur, onun ruhuna canlılık verir, yaşama sevinci kazandırır. Çocuğun yaşama hazırlanması ve çeşitli bilgilerin kazandırılması konusunda çocuğa rehberlik eder.
- Türkçe’yi en iyi şekilde konuşup yazmayı öğretirken dilin bütün incelikleriyle kullanılması becerisini kazandırır.
- Yazmaya, çizmeye, yorum yapmaya yardımcı olarak çocuğun yaratıcı, yapıcı, etkinlikleri ve estetik düşüncesini geliştirir.
- Güncel olayları izleyerek kendisini ilgilendiren gelişmeler hakkında bilgi sahibi olur.
- Kendi yaş grubundan çocuklarla iletişim içinde olarak onların duygu ve düşünceleri ile kendi duygu ve düşüncelerini karşılaştırma imkânı bularak kendisini geliştirir” (Yalçın, Aytaş, 2008, 237).

Dergilerin çocukların eğitimi ve gelişimi açısından ne kadar önemli olduğu, onları eğlendirirken aynı zamanda gelişimini sağlayarak hayata hazırlamadaki rolü ele alınmıştır. Çocukların çok yönlü gelişimini sağlayan etkili kaynaklardır.

Çocuk dergileri savundukları temel ilkeler çerçevesinde oluşturulan içeriklerle okuyucu ile buluşmaktadır. Batı’da yayımlanan çocuk dergilerinde olduğu gibi Türk çocuk dergilerinde de aşağıdaki temel ilkeler takip edilmiş olup; ebeveyn otoritesinin sınırlı olması Türk kültürüne uygun olmadığı için çalışmalarda buna rastlanılmamıştır. Diğer bir deyişle, anne-babanın çocuklar üzerindeki kontrolü ve kararları Batılı toplumlara göre daha fazladır. Toplumun bu yapısından kaynaklı, çocukların daha çok kendi başlarına karar aldıkları kendi seçimlerini yaptıkları bir ortam bulunmamaktadır. Buna bağlı olarak ilk ilkeye Türkiye’de yayımlanan dergilerde rastlanılmamaktadır.

- “Çocuk ve gençler için sınırlı bir ebeveyn otoritesi
- Çocukların yapısına ve ruhsal durumuna uygun bir eğitim uygulaması
- Çocukların oyun oynama ihtiyacını karşılayacak kadar zaman bırakabilen bir eğitim sistemi
- Çocuklar ve gençlerin zevkle ve severek öğrenebilecekleri bir müfredat
- Çocukların ve gençlerin vücut gelişimlerine yardımcı olacak spor derslerinin programlara alınması” (Demirel ve diğ., 2011, 341)

Bu ilkelerin hem Tanzimat dönemindeki ilk yayımlanan çocuk dergilerinde hem de Cumhuriyet dönemi ve sonrasında yayımlanan çocuk dergilerinde uygulandığını görmek mümkündür. Eğitime ilişkin yazılar, okul müfredatına uygun ve onu destekleyici öğretim konuları, çocukların sağlığı için hazırlanan spor aktiviteleri ve beslenme bilgileri, oyunlar, bilmeceler ve eğlence konularının yer aldığı dergiler yayımlanmıştır. TRT Çocuk Dergisi’nde de bu ilkelerin takip edildiği görülmektedir. Derginin sayılarında yer alan “Rafadan Tayfa ile Sokak Oyunları” isimli bölümde çocukların arkadaşları ile oynayıp eğlenceli vakit geçirebileceği oyunlar ve nasıl oynandığı ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Aynı şekilde, “Hezarfen Haber” veya “Can’ın Ekranı” bölümlerinde teknolojik ve bilimsel gelişmelerle ilgili yazılar yer alırken, “Uzay Kâşifi Gökay” bölümünde gökyüzü ve gezegenler hakkında ilginç bilgiler eğlenceli görsellerle çocuklara ulaşmaktadır. Spor aktivitelerine ise “Keloğlan ile Harekete Geç” ve “Atletik Akın” bölümlerinde değinilmiştir. Temel ilkelerle uyumlu olarak hazırlanan bu içeriklerin dışında, dergilerin misyon ve vizyonlarına uygun farklı konular içeren bölümler de okuyucularla buluşmaktadır.

Güncel çocuk dergilerinden biri olan TRT Çocuk Dergisi, 2010 yılından bu yana aylık olarak yayımlanmaktadır. 3-12 yaş arasındaki çocuk ve gençleri hedef alarak hazırlanan bu dergide çocukları eğlendirecek; onları okumaya, dinlemeye ve resimlere bakarak anlamlandırmaya yöneltecek metinler yer almaktadır. Eğlenmenin yanında ise onları hayata hazırlayan, kültürel, bilimsel ve toplumsal konuların işlendiği metin örnekleri de yoğun bir şekilde kullanılmaktadır.

TRT Çocuk Dergisi’nde yer alan metinlerde ve resimlerde yer alan karakterlerin seçimi, çocukların hem kendi kültürlerine vakıf olmaları açısından hem de yaratıcılıklarını geliştirmeleri açısından önemlidir. Bu metinlerde adı geçen karakterlerin seçiminde iki farklı kaynaktan yararlandığı söylenebilir. Bunlardan ilki, sosyal ve kültürel tarihimizde yer alan karakterlerdir. Örneğin, Evliya Çelebi’nin *Seyahatname* isimli eserinden hareketle hazırlanan ve uyarlanan bölümlerde onun yolculuklarından ve başına gelen ilginç olaylardan bahsedilmektedir. Ayrıca, gittiği yerlerle ilgili ilginç bilgileri de okuyucularına sunmaktadır. Aynı şekilde, yine bir

diğer tarihsel karakter olan İbni Sina'ya da derginin sayılarında yer verilmiştir. Bir doktor ve bilim adamı olarak karşımıza çıkan bu karakterin, hasta olup kendisine başvuran kişileri nasıl iyileştirdiği ve kendisi gibi bilimle uğraşan diğer şehirlerdeki kişilerle görüşüp fikir alışverişinde bulunması çocuklara aktarılmıştır.

İkinci kaynak ise TRT Çocuk Kanalı'nda bulunan veya dergideki metinler için yaratılan karakterlerdir. Karakterlerin bazıları tek bir metinde karşımıza çıkarken bazıları ise birkaç sayıda okuyucu ile buluşabilmektedir. Tek sefer karşılaşılan karakterlerden biri *Utangaç Moi*'dir. *Keçe*, *Gökay* ve *Ali* gibi birden fazla sayıda karşımıza çıkan karakterler aracılığı ile anlatılan konular daha çok tematik olarak birbirinden ayrılmaktadır.

Çocuk dergileri ve kitapları hitap ettikleri kitlenin ihtiyaçları ve eğitimi açısından bakıldığında, edebiyatımızdaki fantastik unsurların yoğun bir şekilde kullanıldığı iki önemli kaynaktır. Çocukların ilgisini çekerek onları okumaya ve resimlere bakmaya yönlendiren bu unsurlar çocuk edebiyatının vazgeçilmezlerindendir. Fantastik edebiyat bir tür olarak edebiyatımızda yeni olsa da fantastik unsurların yer aldığı anlatılar çok eski edebî ürünlerde karşımıza çıkmaktadır. Destanlar, mitolojiler, halk hikâyeleri ve masalları gibi birçok edebî üründe fantastik unsur olarak kahraman, olay örgüsü, tema, yer ve zaman gibi örneklerle karşılaşılmaktadır. Fantastik unsurların çocuklar üzerindeki en büyük etkisi onların hayal gücünü zenginleştirmesidir. Hayal gücünün zenginleşmesi, çocuklara onların her açıdan gelişmesini sağlayacak bir kişilik kazandıracaktır. Bu zenginleşme, onları daha fazla düşünmeye, sanatsal ve yaratıcı yönlerini geliştirerek çok yönlü birer karakter olmaya hazırlayan bir nitelik taşımaktadır. “Kendi mantığıyla koşutluklar göstermesi nedeniyle çocuklar masalsı olan, olağanüstü usdışı olaylar içeren kitapları okumaktan büyük keyif alırlar. Bu bakımdan çocukların düşlere, düş kurmaya yetişkinlerden daha fazla gereksinimleri vardır.” (Dilidüzgün, 2007, 37). Gerçekçi türdeki metinlerin erişemediği noktalara erişerek salt gerçeklerle anlatılması olanaksız olanı anlatarak, düş gücünün sınırsız olanaklarından yararlanılması fantastik anlatının öne çıkan özellikleridir.

Sürelî yayınlar içinde yer alan çocuk dergileri okuyucuların erişimi açısından en kolay ulaşabileceği ürünlerdir. Bu ürünlerin içeriklerinin çocuğa görelî anlayışı içinde düzenlenmesi ve onun fiziksel ve bilişsel gelişimini destekleyici olması gelecek nesillerin yetişmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Çocuk edebiyatı

ürünlerinin vazgeçilmezi olan fantastik unsurların, çocuk dergilerinde de yoğun bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Çocukların gelişimi açısından önemli olan bu unsurların bir çocuk dergisi üzerinden tespit edildiği ve bu fantastik unsurların geliştirilme özelliklerinin açıklandığı kaynaklara alan yazında rastlanmamıştır. Alanda fantastik öğeler ile ilgili yapılan çalışmalarda bilinen bir yazarın bir eserindeki fantastik unsurlarının tespit edildiği veya birden fazla eserin inceleme alındığı, bunların da kitaplar üzerinden ilerlediği görülmüştür. Ayrıca, çeşitli resimlemeler üzerinden fantastiğin çizimlerinin ve özelliklerinin açıklandığı, Güzel Sanatlar Anabilimdalı veya Grafik Tasarımı Anabilimdalı çatısı altında hazırlanan araştırmalar da bulunmaktadır. Alanda bu yönde bir çalışma ile karşılaşılmasından dolayı 2010 yılından bu yana yayımlanan ve resmî bir kuruma bağlı olarak yayın hayatını sürdüren TRT Çocuk Dergisi araştırma nesnesi olarak seçilmiş olup doküman analizi yöntemi ile derginin incelenen sayılarındaki fantastik unsurlar tespit edilmiştir. Çalışmada, TRT Çocuk Dergisi'nin Eylül 2016 ile Aralık 2018 arasında yayımlanan 25 sayısı incelemeye alınmış olup; bu dergilerde yer alan metinler ve görseller ayrı başlıklar altında incelenerek; fantastik unsurlar belirlenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular betimsel analiz tekniğinden yararlanılarak gruplandırılmış ve yorumlanmıştır.

1.1. Problem Durumu

Çocuk dergileri, çocukların zihinsel, bilimsel ve kültürel açısında gelişimini destekleyen en önemli araçlardan birisidir. Derginin hem fiziksel özellikleri hem de içeriksel özellikleri, bir okur olarak çocukların ilgisini çekebilen, öğretici ve hayal gücünü zenginleştirici özelliklerle donatılmış olmalıdır. Bu sayede, çocukların hem sıkılmadan öğrenmesini hem de eğlenmesini sağlayacaktır. Ayrıca okur metinlerin içerisinde yer alan karakterler ile kendisini özdeşleştirirken, olaylardan ve anlatılanlardan da kendisine dersler çıkaracaktır.

2010 yılının Ekim ayında yayımlanmaya başlayan TRT Çocuk Dergisi'nin 25 sayısı incelenerek, bu sayılardaki fantastik unsurlar tespit edilmeye çalışılarak derginin çocukların gelişimini ne yönde ve ne kadar desteklediği irdelenmiştir. Fantastik unsurlar çocukların hayal gücünü ve estetik zevkini geliştirirken aynı zamanda onun sıkılmadan öğrenmesini de destekler niteliktedir. Fantastik unsurların geliştirilme

yolları ve kullanımının fazla olması çocuğun gelişimine olumlu yönde etki sağlayacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, TRT Çocuk Dergisi'nde bulunan fantastik unsurların nasıl geliştirildiğini ve özelliklerini tespit etmek amaçlanmıştır. Özellikle, fantastik unsurların görselleştirilerek öğrencilere sunulması onların hem metne hem de dergiye ilgisini canlı tutmaktadır. Çocuk dergileri, çocukların ilgisini çekecek görsel malzeme kullandıkları için eğitim konusunda değerli kaynaklardır. Dergilerdeki hikâye, masal gibi türlerin resimleştirilerek çocuklara sunulması hem onların dikkatini çekecek hem de anlamalarını kolaylaştıracaktır.

Araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Alt Problem: Fantastiğin TRT Çocuk Dergisi sayılarında bulunma durumları nasıldır?
2. Alt Problem: TRT Çocuk Dergisi'nde görsellerin fantastik boyutu nasıldır?
3. Alt Problem: TRT Çocuk Dergisi'nde içerik unsurlarının fantastik boyutu nasıldır?
4. Alt Problem: TRT Çocuk Dergisi'nde fantastik unsurların farklı yöntemlerle geliştirilme durumları nasıldır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Çocuklar için rol-model olan, onların eğitimini ve gelişimini destekleyen çocuk dergileri ile ilgili daha önceden yapılan çalışmaların dergilerin belli dönemde yayımlanan sayılarının temalarını belirlemeye yönelik hazırlandığı görülmüştür. Ayrıca, yurtiçi ve yurtdışında çocuk dergilerinin tarihsel süreçte ortaya çıkışının araştırıldığı bibliyografya çalışmalarının yanında belli bir döneme damgasını vuran, dönemin sosyal, siyasi ve kültürel çevresinden etkilendiği tespit edilen dergilerin konu alındığı çalışmalar mevcuttur. Fakat alanda TRT Çocuk Dergisi'nin belirli bir döneminden kesit alınarak barındırdığı fantastik öğelerin tespit edildiği ve bu alandaki zenginliğinin belirlenmeye çalışıldığı bir kaynağa ulaşılamamıştır. Derginin sayılarında belirlenen fantastik unsurların niceliksel ve niteliksel özellikleri

zerinden çocukların gelişimine katkısının incelenmesi nedeniyle bu araştırma önem taşımaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma, inceleme nesnesi olarak TRT ocuk Dergisi'nin Eylül 2016 ile Aralık 2018 tarihleri arasında yayımlanan 25 sayısı, dergilerin kapakları ve i sayfalarında bulunan fantastik özellikler barındıran görseller ve metinlerle sınırlandırılmıştır. Bu sayılarda bulunan ocuk kitabı resimlemeleri çalışmanın dışında tutulmuştur.

1.5. Varsayımlar

Bu araştırmada, inceleme nesnesini oluşturan TRT ocuk Dergisi sayılarının çalışmanın hipotezine uygun veri toplamak için geçerli ve güvenilir lt özelliği gösterdiği varsayılmıştır.

2. ÇOCUK DERGİCİLİĞİ

2.1. Türkiye’de Çocuk Dergiciliği

18. yüzyılın sonlarından itibaren dünyada, özellikle İngiltere ve Fransa’da ortaya çıkan çocuk gazetelerinin devamı olarak; sadece çocuklara yönelik dergiler de yayımlanmaya başlamıştır. Türkiye’de ise çocuk edebiyatı daha çok sözlü kültür ürünleri olan tekerleme, mani, masal, bilmece, halk hikâyesi, meddah oyunları, Karagöz ile Hacivat gibi türler üzerinden ilerlemiştir. Tanzimat Dönemi’nde başlayan aydınlanma fikri ile sadece çocuklara yönelik yazılı eserlerde oluşturulmaya başlanmıştır. İlk olarak gazete eki olarak haftalık, on beş günlük ve aylık dergiler çocuklara ulaştırılmış daha sonra ise gazeterden ayrı bir yayın olarak sunulmaya başlamıştır.

İçerik olarak bakıldığında, çocukların özel ilgileri ve okuma yetenekleri göz önünde bulundurularak hazırlanan eserlerin hazırlanışı Tanzimat’tan sonraki döneme denk gelmektedir. Bu dönemde, dünya edebiyatından yapılan çeviriler de içerik anlamında zenginlik sağlamıştır.

Okay (1999, 216-217) yaptığı bibliyografya çalışmasında, Cumhuriyet Dönemi öncesinde ve sonrasında yayımlanan çocuk dergilerinin isimlerini, yayıma başladıkları yılı, kaç sayı yayımlandıkları ve dergilerin kapanış yıllarını bir liste olarak sunmaktadır.

Tablo 2: Çocuk Dergileri

Çıkış Yılı	Adı	Kaç Sayı	Kapanış Yılı
1869	Mümeyyiz	49	1870
1873	Hazine-i Etfal	1	1873
1875	Sadakat	6	1875
1875	Etfal	16	1875
1880	Tercüman-ı Hakikat	26	1880
1880	Aile	3	1880
1880	Bahçe	40	1881
1881	Mecmua-i Nevresidegan	4	1881
1881	Çocuklara Arkadaş	12	1881
1881	Çocuklara Kıraat	18	1882
1882	Vasıta-i Terakki	4	1882
1886	Etfal	23	1886
1887	Numune-i Terakki	9	1888
1887	Dehistan-ı Hired	1	1887
1887	Çocuklara Talim	9	1888
1896	Çocuklara Mahsus Gazete	626	1908
1897	Çocuklara Rehber	166	1901
1905	Çocuk Bahçesi	43	1905
1909	Musavver Küçük Osmanlı	3	1909
1910	Mekteplilere Arkadaş	14	1910
1913	Çocuk Dünyası	94	1918
1913	Ciddi Karagöz	3	1913
1913	Çocuk Yurdu	7	1913
1913	Mektebli	19	1913
1913	Talebe Defteri	68	1918
1913	Çocuk Duygusu	61	1914
1913	Türk Yavrusu	2	1913
1913	Çocuklar Alemi	10	1913
1913	Kırlangıç	3	1913
1914	Çocuk Bahçesi	21	1914
1914	Çocuk Dostu	13	1914
1914	Mini Mini	7	1914
1918	Küçük Gazetesi	8	1918
1918	Hür Çocuk	3	1918
1919	Haftalık Çocuk Gazetesi	8	1919
1919	Lane	3	1920
1920	Hacıyatmaz	1	1920
1922	Bizim Mecmua	74	1927
1923	Yeni Yol	113	1926
1923	Musavver Çocuk Postası	18	1923
1923	Çıtı Pıtı	4	1923
1924	Haftalık ResimliGazetemiz	7	1924
1924	Resimli Dünya	21	1925
1925	Sevimli Mecmua	13	1925

Tablo 2- devam

1925	Mektepliler Alemi	6	1925
1926	Türk Çocuğu	24	1927
1926	Çocuk Dünyası	30	1927
1927	Çocuk Yıldızı	10	1927

Okay, Cüneyd. 1999. **Eski Harfli Çocuk Dergileri**. İstanbul: Kitabevi Yayınları.216-217'den doğrudan alındı.

Tablo 2’de Okay’ın paylaştığı verilere göre, 1869 yılından 1927 yılına kadar toplamda kırk sekiz çocuk dergisinin yayın hayatına başladığı görülmüştür.

En çok çocuk dergisinin yayımlanmaya başladığı yıl ise 1913’tür. 9 adet çocuk dergisi yayın hayatına başlamıştır. Bu durumun Millî Edebiyat dönemindeki çocuklarda millî duyguları ve vatan sevgisini uyandırma ile ilgili olduğu, çocuklara bunların benimsetilmeye çalışıldığı söylenebilir. Ayrıca, tablodaki dergiler arasında en uzun soluklu olanı ise 1896 ile 1908 yılları arasında 626 sayı yayımlanan “Çocuklara Mahsus Gazete” dergisidir. Diğer dergiler ise çoğunlukla kısa süre yayın hayatına devam edebilmişlerdir. 48 adet derginin 24 tanesi 10 sayı ve altında okuyuculara ulaşabilmiştir.

“Türkiye’de ilk çocuk gazetesi ise 1869’da Sıtkı Efendi’nin Mümeyyiz gazetesi olarak kabul edilmektedir. Aynı adla bir gazetenin haftalık eki olarak yayımlanan “Mümeyyiz”, ilk çocuk dergisi ünvanına sahiptir. 49 sayı yayımlanan bu dergi, çocuk dergileri içerisinde en çok beğenilenlerdendir.” (Yiğitbaşı,2014, 37-56). Bu gazeteden sonra 1875’te Sadakat gazetesi tarafından “Çocuklara Mahsus Sadakat” yayımlanmaya başlamış ve o dönemde büyük bir ilgi toplamıştır. Gazete daha sonra Etfalyani Çocuklar adını almıştır (Topuz, 2003).

Tanzimat döneminin bir diğer çocuk dergisi olan “Çocuklara Kıraat”, 1881 yılında yayımlanmaya başlamış ve sadece 18 sayı yayımlandıktan sonra kapanmıştır. Mehmet Ziya tarafından çıkarılan bu dergide, öğreticilik amaç edinilmiştir. Okuyucuları coğrafi mekânlar konusunda bilgilendiren mekân tanıtımları, dilin kullanımı ve imla ile ilgili bilgilendirici yazılar, çeviri metinler, bilmeceler, atasözleri ve okuyucu mektupları gibi içerikle donatılmıştır (Balcı, 2014, 25-44).

1904-1905 yılları arasında yayımlanan “Çocuk Bağçesi” isimli dergi, Necip Necati Bey ve Abdurrahman Mehdi Bey tarafından Selanik’te çıkarılmıştır. Bir yıllık sürede 43 sayısı çıkan dergide, Tevfik Fikret, Mehmet Emin, Hüseyin Cahit ve Rıza Tevfik gibi birçok bilinen yazarın yazıları yer almıştır. Bir yıllık yayın hayatından sonra kapatılan bu dergi, 1908-1910 yılları arasında “Bahçe Dergisi”adı ile tekrardan okuyucuları ile buluşmuştur (Aslan, 2008).

1913-14 yılları arasında “Çocuk Dünyası” ismi ile yayımlanan dergi ise o dönemde ortaya çıkan Balkan savaşları ve toprak kayıplarının etkisi ile çocuklar için hazırlanmıştır. Yusuf Akçura ve onun gibi düşününlerin toplandığı Türk Yurdu çevresi tarafından ve Tevfik Nureddin’in idaresinde yayınlanan dergide o güne kadar devam eden Osmanlıcılık fikri bir kenara bırakılıp Türklük ön plana çıkarılmıştır. Bu yeni kimlik inşası ve milliyetçilik düşüncesi, Balkan devletlerinin Osmanlı’dan ayrılmak için verdiği savaşların sonunda alınan yenilgiler, toprak ve can kayıplarından beslenmiş, çocuklara bu dergi aracılığı ile bu düşünceler verilmeye çalışılmıştır (Yılmaz, 2017).

Cumhuriyet döneminin bir diğer çocuk dergisi ise “Yeni Yol”dur. “Yeni Yol” 1923 ve 1926 yılları arasında 113 sayı yayımlanmış bir çocuk dergisidir. Çağdaşlaşmanın toplumsal yaşamın her bölümünde kendisini gösterdiği bu dönemde çocukları geleceğe hazırlamayı amaç edinmiştir. Mecmualar daha çok tahsilli yetişkinler için hazırlanırken, bu dergi öğretmen ve öğrenciler için hazırlanan bir kaynak olmuştur. Öğretmen ve öğrencilerin yanı sıra Hamdullah Suphi, Aka Gündüz, Hüviyet Bekir, Filorinalı Nazım; gibi ünlü isimler de “Yeni Yol”da yazmışlardır. Osmanlı padişahları hakkındaki olumsuz yazıların dışında, Cumhuriyet, devrimler, Türklük, vatan ve millet sevgisi, bağımsızlığın önemi, şehitlik, Gazi Mustafa Kemal üzerine yazılan yazılar dergide dikkat çekmektedir (Davulcu, 2016).

“Yeni Yol” dergisi, Muallim Nedim Tuğrul tarafından yayına hazırlanmıştır. Osmanlı Türkçesi ile hazırlanan bu dergide, makale, şiir, hikâye, roman özetleri, fabllar, anılar, sohbetler, piyesler, gezi yazıları, mektuplar, bilmece ve fıkra gibi çok çeşitli edebî türlerde yazılar yer almıştır. Ayrıca, dergide çocukların ilgisini çekecek ve hikâyelerin zihinde canlanmasını kolaylaştırıcı ve metni destekleyen görseller ve renkli dergi kapakları da kullanılmıştır. Dergide işlenen temalar açısından bakıldığında ise, vatan millet sevgisi, inkılâplar, cumhuriyet, bağımsızlık ve kahramanlık öne çıkmaktadır (Davulcu, 2016).

Dönemin bir diğer çocuk dergisi olan “Sevimli Mecmua”(1925) ise içerik ve biçim anlamında günümüzdeki dergicilik anlayışına en yakın örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. On beş günde bir okuyucularla buluşan bu dergide, karikatür, resimli öykü, oyun, bilmece ve bulmaca gibi farklı türden örnekler bulunmaktadır.

Bunların yanında “Ateş” (1930), “Çocuk Sesi” (1932), “Afacan”(1934), “Yavrutürk” (1936), “Gelincik” (1936), “Şen Çocuk” (1945), “Doğan Kardeş” (1945) gibi dergiler Cumhuriyet döneminin en önemli çocuk dergileri arasında yer almaktadır (Çıkla, 2005, s.95). Ayrıca, “Çocuk” (1936), “Çocuk Haftası” (1943), “Çocuk Gözü” (1945), “Küçük Kardeş” (1947), “Çocuk ve Yuva” (1953), “Çocuk Haftası Yıllığı” (1959) isimli dergiler de çocuklara yönelik olarak çıkan dergiler arasındadır. Bu dergilerin dışında bankalar, gazeteler ve çeşitli devlet kurumlarının çıkardığı çocuk dergileri de bulunmaktadır. Bunlar “Milliyet Kardeş”, “Tercüman Çocuk”, “Türkiye Çocuk”, “Hürriyet Çocuk”, “Diyanet Çocuk”, “Çekirge”, “Şeker Çocuk”, “Vakıf Çocuk”, “Pamuk Çocuk”, “Uçan Çocuk”, “Çocuk ve Yuva”, “Elma Şekeri”, “Yeni Can Kardeş”, “Kandil Çocuk”, “Çocuğa Selam”, “Kumbara”, “Başak Çocuk”tur (Demirel ve diğ., 2011, 349).

Cumhuriyetin ilk yılları ile birlikte yayınlanmaya başlayan dergilerde, vatan ve millet sevgisi, millî duyguları destekleyici ve bu duyguların oluşmasına katkı sağlayan konuların yanında, modern hayata yönelik batıl inançların yanlışlığını anlatan, akıl ve mantık çerçevesinde davranışı olumlayan konular ön plana çıkmaktadır. Ayrıca, 1928 yılında Arap alfabesi yerine Latin harflerinin kullanılmaya başlaması ile birlikte, dergilerde kullanılan alfabede de değişiklik olmuş ve diğer konuların yanında çocukların yeni alfabeye adaptasyonunu destekleyecek metinler ve örnekler de dergide yerini almıştır.

1926 yılında kurulan Talim ve Terbiye Kurulu’nun göreve başlaması ile yayın organlarının içerikleri denetim altına alınmıştır. Bu denetimlerin dergiler üzerinde de yoğunlaştığı, okuyucuya ulaştırılan bilgilerin kontrol edildiği bir döneme girilmiştir.

Çocuk edebiyatına verilen önemin artması ile birlikte “Milliyet Çocuk” (1977), “Tercüman” (1977), “Milliyet Kardeş” (1982), “Bando” (1988) ve “Ebesobe” (2001) gibi dergiler de yayınlanmaya başlamıştır.

Türkiye’de çocuk dergiciliğinin gelişimi göz önünde bulundurulduğunda, Tanzimat Dönemi’nden başlayarak I. ve II. Meşrutiyet, Millî Mücadele ve Cumhuriyet

dönemlerinde niceliksel ve niteliksel bir artışın olduğu görülmüştür. Özellikle Cumhuriyet Dönemi'nde okuryazar nüfusu arttırmak, inkılapları halka ulaştırmak, yeni bir nesil yetiştirmek gibi amaçlarla yola çıkıldığı ve çocuk dergiciliğinin birçok örneğinin bu dönemde hazırlandığı görülmüştür. Özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra sosyo-ekonomik gelişmelerin sonucu olarak çocuk dergilerinin daha çok eve girdiği ve okuyucularına kavuştuğu söylenebilir.

2.2. Türkiye Dışında Çocuk Dergiciliği

Dünyadaki çocuk dergiciliği çalışmaları incelendiğinde ilk örnekleri 1722 yılında Almanya'da görülmüştür. 1722 yılında “Leipziger Wochenblatt für Kinder” ilk çocuk dergisi olarak kabul edilmektedir. Yine aynı yıl yayımlanan “Nidergasschisches Wochenblatt für Kinder” bir diğer örnektir. İngiltere'de ilk çocuk dergisi 1751 yılında “Lilliputian Magazine” ismi ile yayımlanmıştır. ABD'de ortaya çıkışı ise 19. yüzyılda olmuştur. Tablo 3'de İngiltere, ABD ve Almanya'da yayımlanan çocuk dergilerinin bir listesi çıkış tarihleri ile birlikte sunulmuştur.

Tablo 3: Dünyada Çocuk Dergiciliğinin İlk Örnekleri

Ülke	Dergi Adı	Yayın tarihi
İngiltere	Lilliputian Magazine	1751
	Juveline Magazine	1788
	The Children's Magazine	1799
	Children's Friends	1852-1854
	Infant's Magazine	1852-1854
	The Charm	1852-1854
	The Boy's Own Magazine	1855-1874
ABD	The Childers Magazine	1826
	The Riverside Magazine	1867
	Our Young Folks	1867
	St. Nicholas Magazine	1873
	Harper's Young People	1879
Almanya	Leipziger Wochenblatt für Kinder	1722
	Nidergasschisches Wochenblatt für Kinder	1722
	Moralische Wochenschrift	1724
	Patriot	1724-1726
	Vernünftiger Tadlerin	1725
	Wochenblatt zum Besten der Kinder	1759-1763
	Wochenschrift zum besten der Erziehung der Jugend	1771
	Kinderfreund	1775
	Kinderakademie	1784

Çıkla, Selçuk. 2005. Tanzimat'tan Günümüze Çocuk Edebiyatı ve Bazı Öneriler. **Hece**. Yıl 9. Sayı 104-105'den doğrudan alındı.

Gezmen (2019, 65) ilk çocuk dergilerinin daha çok “bilgi verici ve eğitici” özellikte olduğunu belirtmekte olup yukarıda bahsedilen dergilerin dışında, “Aunt Judy’s Magazine (1866)”, “Boys of England (1866)”, “Chatterbox (1866)”, “Good Words for the Young(1869)” ve “Young Folks (1871)” isimli dergilerden de bahsetmektedir.

Bu dergilerin dışında, 2000’li yıllarda Balkanlar’da yayımlanan çocuk dergisi örnekleri de mevcuttur. Çelebi (2014) çalışmasında Makedonya’da Türkçe yayımlanan “Sevinç” çocuk dergisinin, Makedonya çocuk edebiyatındaki yerini ele almış ve bu dergideki şiirlerin tematik bir incelemesini yapmıştır.

Dolunay (2018) “Bahar Çocuk Dergisi’nin Dil Bilgisi Öğretimi Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasında Kosova’da 2007-2012 yılları arasında 51 sayı yayımlanmış Bahar Çocuk Dergisi’ni incelemiştir. Derginin sahipliğini Kosova Türk Eğitim Derneği (KOTED) yapmış olup editörlüğünü ise İsa Sülçevsi üstlenmiştir.

3. ÇOCUK DERGİLERİNDE BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER

Çocuk dergilerini eğitim konusunda değerli kılan taraflardan biri, çocukların ilgisini çekecek görsel malzeme kullanmalarıdır (Aydoğan, 2009, 58). Dergilerdeki hikâye, masal gibi türlerin resimleştirilerek çocuklara sunulması hem onların dikkatini çekecek hem de anlamalarını kolaylaştıracaktır.

Çocuk edebiyatının süreli yayınları kategorisinde yer alan çocuk dergileri haftalık, on beş günlük ya da aylık sürelerle çocukların ilgisini çeken konulardaki güncel haber ve bilimsel gelişmeleri yansıtan iletişim araçlarıdır. Çocuk dergileri ile çocuklar, okulda öğrendikleri ile toplumsal hayat arasında bağ kurma yetisi kazanmakta, olayları izleme ve değerlendirme yetenekleri gelişmektedir (Turan, Kurt, Arslan, 2016, 327).

Çocuk dergilerinin, çocuğun yetişmesi ve gelişmesinde önemli bir yeri vardır. Bu dergilerde değişik konularda birçok yazı, resim, bulmaca vs. bulunur. Bunlar çocukların farklı konularda kendilerini geliştirmesini, aynı zamanda eğlenip öğrenerek zamanlarını verimli geçirmesini sağlayan ürünlerdir. Bu nedenle çocuk dergileri çocukların öğrenim hayatında da etkili olabilecek önemli yayınlar arasında yer alır. Yalçın ve Aytaş (2005, 207)'a göre çocuklara Türkçeyi kurallarına uygun olarak ve incelikleriyle kullanma becerisi de kazandıran “[ç]ocuk gazete ve dergileri çocuğun eğitiminde, gelişmesinde ve topluma katılmasında bilgi, beceri ve yetenekleriyle kendisini gösterebileceği bir eğitim aracıdır. “Çocuk dergilerinde yayımlanan çeşitli yazılar, çocukların bireysel ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayabildiği gibi onların güncel olayları öğrenmelerini sağlayarak ilgi ve kültür düzeylerinin yükselmesinde; öğretimin zenginleşmesinde, kolaylaşmasında ve öğrencilerin belli alanlarda derinleşmesinde de etkili olabilirler (Oğuzkan, 2001, 337-338).

Çocuk dergileri, çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimini etkilediği gibi onların ilerideki karakterlerini de şekillendirmektedir. Bu bağlamda, derginin içine alınan türler, bunların dergi içine yerleşimi, türlerde kullanılan dilin özellikleri gibi birçok kritere dikkat edilerek bu dergilerin hazırlanması ve okuyucu ile buluşması gerekmektedir.

Oğuzkan (2006)'a göre, çocuk dergilerinde bulunması gereken özellikler şu şekilde belirtilmiştir:

- “Çocukların ilgi, tecrübe ve algılamalarına uygun olarak seçilecek bir konu
- Somut ve dikkati dağıtmayacak ayrıntılar
- Kısa cümle ve paragraflardan oluşan sürükleyici bir anlatım
- Mantıklı sonuçlarla biten hareketli olaylar ve gerçekliğe uygun kahramanlar
- Çocukların anlayabileceği düzeyde ruh çözümlemeleri
- Kabalığa kaçmaksızın olay ve konuşmalarda güldürmeye yer verilmesi
- Her olayda heyecanlı yönlerin vurgulanması ve ayrıntılara karşı ilgi uyandırılması
- Metinle ilişkili olan anlamlı resimler”

Yalçın ve Aytas (2005, 225)'a göre ise çocuk dergileri çocukların eğitiminde ve bir birey olarak yetişmesinde bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu bağlamda, bu dergilerin aşağıdaki özellikleri sağlıyor olması gerekmektedir:

- “Çocuğun zekâsını geliştiren
- Fikrî ve dil gelişimini tamamlamasına olumlu etki eden ve kelime hazinesini geliştiren,
- Çocuğa kitap ve dergi gibi süreli yayınları takip ve okuma alışkanlığı kazandıran
- Millî, tarihî, dinî ve insani açıdan çocuğu geliştiren ve temelleri oluşturan
- Vatan, millet, aile sevgisinin yanı sıra doğruluk, güzellik gibi manevi duygularının gelişimini sağlayan,
- Dil, din, ırk, mezhep gibi farklılıkları göz etmeksizin, evrensel manevi ve insani değerleri taşıyan,
- Başkalarının haklarına ve fikirlerine saygı göstermeyi öğreten,
- Estetik ve görsel zevk kazandıran
- Özgür düşünme gücü ve dünya görüşünün oluşumunu sağlayan,
- Çalışma azmi aşılayan ve eğlenirken de öğrenebileceğini öğreten,
- Eleştirel düşünme ve karşılaştırma gücünü ortaya çıkaran nitelikte olmalıdır.”

Bu özellikler bağlamında TRT Çocuk Dergisi incelendiğinde, dergide yer alan türlerin çocukların ilgisini çekecek görsellerle beraber sunulan bilmece, oyun, gizemli hikâyeler, hayvanlar ve doğaya yönelik bilgilendirici metinler, tarih ve tarihî şahsiyetlerle ilgili yazılar, tarihî kahramanların rol aldığı değişik hikâyeler, gelenek ve Türk kültürü ile ilgili metinler çerçevesinde çeşitlendiği görülmektedir. Derginin editör yardımcısı Sümeyra Üzer, derginin mesaj ve amaçlarını şu şekilde belirtmektedir:

Amacımız eğitim sürecini sistematik ve eğlenceli bir kaynak hâline getirmek, üzerinde çalışılmış, değerlendirmeler yapılmış, planmış bilgileri çocuklarımıza ulaştırmak, onların gündemi takip etmesini sağlamak, çocukları oyalamak için değil, belirlenen bir hedefe yönelik olarak çalışma dosyaları hazırlamaktır.”(Yiğitbaşı,2014, 47).

TRT Çocuk Dergisi'nin internet sayfasında, okul öncesi ve okul çağındaki çocuklar için hedeflenen kazanımlar ayrı ayrı paylaşılmıştır. Okul öncesi çağındaki çocuklar için amaçlanan kazanımlar şu şekildedir:

- “Kişisel özelliklerinin ve farklılıkların tanınmasına destek olmak,
- Farklılıklara karşı (ırk, fiziksel ve zihinsel engel, cinsiyet vb.) duyarlılık ve saygı duygularını oluşturmak,
- Nesne-durum ilişkisini kavramaya yönelik kazanımlar sağlayıp ayırt etme becerisinin gelişimini desteklemek,

- Nesne ve varlıklar arasındaki ayırt edici özellikleri doğru gözlemleyebilme (büyük-küçük, sıvı-katı vb...) yetisini kazandırmak,
- Dil ve anlatımın yalın, kavramların ifadesinin açık ve net bir şekilde ifadesini güçlendirip dil gelişimine katkı sağlamak,
- Duygusal gelişimi desteklemek,
- Cinsiyet ayırımının net ifadesini güçlendirmek,
- Çevre ve doğa bilincini kazandırmak,
- Farklı sosyal yapılar hakkında farkındalık oluşturmak,
- Sosyalleşme süreçlerine destek olmak,
- Çoklu zekâya katkı sağlamak,
- Soyut ve somut kavramların belirginleştirilmesi yoluyla algı süreçlerinin gelişimine destek sağlamak” (TRT Çocuk Dergisi, [11.04.2020]).

Bu kazanımlara ek olarak, okul çağındaki çocuklara uygun kazanımlar da belirlenmiştir.

- “Akıl yürütme ve problem çözme becerilerini geliştirmek, sebep-sonuç ilişkisinin kavranmasına yardımcı olmak,
- Empati kurabilme becerisine destek olmak,
- Evrensel insani ve ahlaki değerlerin içselleştirilmesine yardımcı olmak,
- Kültürel değerlerin içselleştirilmesi,
- Yerel ve küresel değerler arasındaki denge ve ilişkinin kurulmasına yardımcı olmak” (TRT Çocuk Dergisi, [11.04.2020]).

Bunlara ek olarak, derginin tüm içeriği pedagojik danışmanların kontrolünden geçmektedir. Bu sayede derginin sayılarının okuyucuların seviyelerine ve bilişsel yapısına uygunluğu uzmanlar tarafından değerlendirilebilmektedir.

4. TRT ÇOCUK DERGİSİ HAKKINDA

Şekil 1: TRT Çocuk Dergisi Logosu

TRT Çocuk. TRT Çocuk Dergisi Logosu. [11.04.2020]. <https://www.trtcocuk.net.tr/ebeveyn-akademisi/trtcocukdergisi>

TRT Çocuk Dergisi 3-12 yaş aralığındaki çocukların her yönden gelişimini sağlamayı amaç edinmiştir. Çocukların fiziksel ve bilişsel gelişimlerine artı değerler katarak; toplumsal, bilimsel ve teknolojik konularda farkındalık oluşturacak içerikler üretmeye ve bunları çocuklarla buluşturmaya çalışırlar. TRT Çocuk kanalının bir parçası olarak ortaya çıkan dergi ilk sayısını Ekim 2010 yılında çıkarmıştır. Aylık olarak çıkan bu dergi Mayıs 2020 itibari ile 116. sayısını çıkarmıştır. TRT Çocuk kanalı ve dergisinin muadillerinden farkı, yerel içerik üreterek yayınlarını yerli hale getirip çocuklara sunmasıdır. 2008 yılında yayın hayatına başlayan TRT Çocuk kanalı, yabancı çizgi film ve kahramanlar yerine yerli kahramanlar ve kültürümüzdeki mevcut kahramanları kullanarak ülkemizin ilk ve tek ulusal çocuk kanalı olmuştur (Yiğitbaşı, 2014). Bu bağlamda da dergideki kahramanlar kanaldakilerle paralellik göstermektedir. Ayrıca, 2015 yılında, Suriye'deki iç savaş nedeniyle Türkiye'ye göç edip sınır bölgesinde kurulan kamplarda hayatını sürdüren ailelerin çocuklarına özel bir sayı hazırlanmıştır. TRT Çocuk Kampta adı ile ilk kez bayramda çocuklara ulaşan bu derginin basımını TRT Çocuk dergisi, dağıtımını AFAD ve Uluslararası Mülteci Hakları Derneği veçeriğini ise İHH İnsani Yardım Vakfı gönüllülerinin oluşturduğu bilinmektedir. Dergi Arapça eğitim ve eğlence dergisi olarak hazırlanmıştır. Yaklaşık 5 bin dergi çocuklarla buluşmuştur.

4.1. TRT Çocuk Dergisi Sayıları

Ekim 2010'dan günümüze kadar aylık olarak yayımlanan bu derginin sayılarına içerik olarak bakıldığında, derginin sayılarında hem tarihsel karakterlerin hem de TRT Çocuk kanalından hareketle yeni oluşturulan karakterlerin yer aldığı görülmektedir. Bu karakterlerden bazıları tek bir sayıda karşımıza çıkarken bazıları ise birden fazla sayıda yer alabilmektedir. Örneğin, tarihsel karakterlerden olan Evliya Çelebi, İbni Sina gibi karakterler birden fazla sayıda, başlarına gelen olayları anlatmakta ve deneyimlerini aktarmaktadır. “Masal Mutfağı” bölümünde yer alan karakterler ise her sayıda farklılık göstermektedir.

Derginin Eylül 2016 ile Aralık 2018 arasında yayımlanan sayıları göz önünde bulundurulduğunda, derginin sayıları içinde “Can’ın Ekranı”, “Uzay Kâşifi Gökay”, “Masal Defterim”, “Keçe’nin Yol Haritası”, “Ali Gel”, “Kitapçının Kedisi”, “İbi İle Keşfediyoruz”, “Büyüteç”, “Evliya Çelebi”, “İbni Sina”, “Doğadan Sesler”, “Sağlıklı Besleniyorum”, “Doğa Ajandası” ve “Meraklı Dodo” gibi bölümlerin aynı temadaki farklı konularla; bir seri olarak sayılarda yer aldığı görülmüştür. “Uzay Kâşifi Gökay”da uzay ve gezegenlerle ilgili bilinmeyenler, yapılan yeni keşifler ve uzayı daha iyi anlamayı sağlayacak örnek ve deneyler anlatılmaktadır.

Şekil 2: Uzay Kâşifi Gökay

Uzay Kâşifi Gökay. Aralık 2018. TRT Çocuk Dergisi. y.9. s.99: 5.

Derginin Aralık 2018 sayısından alınan üstteki görselde de uzay boşluğunda yer alan toz zerreciklerinin nasıl bir arada bulundukları ve gazların bunların arasından nasıl geçiş yaptığı hem akarsu örneği ile hem de resimleştirme ile okuyuculara aktarılmıştır.

Dergide yer alan bir diğerk bölüm olan “Keçe’nin Yol Haritası”nda ise Türkiye’nin ve diğerk ölkelerin farklı şehirleri ve bu şehirlerin tarihî doğal güzellikleri ile gezip görölecek yerleri teması işlenmektedir.

Şekil 3: Keçe Karakteri

Keçe’nin Yol Haritası. Ağustos 2018. TRT Çocuk Dergisi. y. 8. s. 95: 10.

Ağustos 2018 sayısı incelendiğinde, Keçe’nin İspanya’nın Barselona şehrini tanıttığı, buradaki Gotik mimarı ürünlerinden, sokak pazarlarından bahsettiği görölmektedir.

Derginin sayılarında yer alan bir diğerk bölüm ise “İbni Sina”dır. Bu bölümde, tarihsel bir karakter olarak İbni Sina’nın hastalıklarla ilgili çalışmaları ve diğerk bilimlerle ilgili öğretici bilgileri yer almaktadır. Eğitim verdiği çocuklara gözü kapalı sadece koklayarak çiçekleri tanımayı, spor yapmayı, iyi bir doktorun nasıl olması gerektiği gibi konularda bilgiler aktarmaktadır.

Şekil 4: İbni Sina

İbni Sina. Ağustos 2017. **TRT Çocuk Dergisi**. y.7. s.83: 48.

Bu görselde İbni Sina, öğrencisine kendi yeteneklerini ve ilgi alanlarını keşfederek o alanda ilerlemesi ve kendini geliştirmesi konusunda öğüt vermektedir.

5. KURAMSAL ÇERÇEVE

5.1. Fantastik Nedir?

Fantastik kelimesi Türk Dil Kurumu sözlüğündeki anlamına göre, isim ve sıfat olarak kullanılmaktadır. Steinmetz (2006, 7-8)’e göre, Latince bir sıfat olan *fantasticum* Yunanca ‘da “görünür kılmak, gibi görünmek” gibi anlamlara gelen *phantasein* fiilinin karşılığıdır. Özlük (2011, s. 18)’e göre, sıfat olan “phantastikon” yerini isim olan “phantastik”e bırakmıştır. İsim olarak “temelsiz şeyler hayal edebilme” anlamında kullanılmıştır. 1831 yılında *Le Dictionnaire de L’Academie* isimli Fransızca sözlükte, *fantastique* kelimesi “boş düşlere, kuruntulara dayanan; cismani bir varlığı bir gerçekliği olmayan görüntü” şeklinde tanımlanmıştır. “Fantastik” kelimesi Fransızca *fantastique* kelimesinden dilimize geçmiştir.

“1. sıfat Hayalî:

Fantastik hikâyeler.

2. isim, edebiyat XVIII. yüzyıldan başlayarak Fransa’da gelişen bir edebî tür.

Fantastik etkiyi yaratmak ya da fantastik içerikli bir anlatı oluşturmak için mekân, nesne, zaman unsurları kullanılabildiği gibi karakter unsuru da kullanılabilir.” (TDK, [15.12.2019]).

“Fantastik” sözcüğüne etimolojik olarak bakıldığında, Eski Yunanca “hayal görmek” anlamına gelen “*phantazō*” fiilinden türeyen “*phantastikós*” kelimesine kadar izleri takip edilebilmektedir (Nişanyan, [27.01.2020]).

Berna Moran (1994, 60) fantastiği gerçekçiliğin mekân, zaman, karakter kavramlarını, canlı cansız ayrımını tanımayan ve bildik dünyamızın ötesinde alternatif bir dünyayı işin içine katan anlatıların tümüne verilen bir ad olarak tanımlamaktadır.

Fantastik kavramı ile ilgili yapılan tanımlama çalışmalarında genellikle “gerçeklik” ve “olağanüstülük” kavramlarına yer verilmektedir. Özellikle, fantastik ve olağanüstü kavramlarının birbirleri yerine kullanıldığı örnekler de bulunmaktadır.

Aynı şekilde, fantastiğin gerçeklik ile olan ilişkisi ve birbirlerine karşı nasıl konumlandığı da sıkça başvurulmuş yollardan bir tanesidir. Gerçeklik kavramı her dönemde değiştiği gibi insandan insana da farklılık gösterebilmektedir. Gerçekliğin bu şekilde değişebilirliği üzerinden fantastik olanın da değişebileceğini düşünmek bir yanılgı olmayacaktır. Fakat bu değişebilirlik fantastiğin sonu değildir. İnsanın hayal gücü çalıştığı sürece, fantastik unsurlar her zaman var olacaktır. Orta Çağ'da robotların konuşması, hareket etmesi fantastik bir durum olarak algılanabilirken bugün gelişen teknoloji ile bunlar gerçek olmaya başlamıştır. Ama aynı zamanda, zaman yolculuğu şu an bir fantastik durum olarak karşımızda durmaktadır. Gelecek yıllarda bu gerçekleşirse, yerini farklı bir şeye bırakacaktır.

Roman Hocke ve Patrick Hocke, *Fantazya Sözlüğü* isimli eserlerinde, fantastiği “gerçek” olanın karşısında konumlandırarak aktarırlar. Charles Nodier'in “sahte fantastik” diye adlandırdığı hem yazarın hem de okurun çifte inançsızlığına yakın bir tanım olarak karşımıza çıkmaktadır (Steinmetz, 2006, 28).

Beynin temel yapısı pozitivist gerçekliği ancak bir varsayım hâline getirir (nesnenin algılanması, nöral sistemde işlenmesi vb gibi durumlardan kaynaklı). Bu bağlamda, göstergebilimin mutlak gerçekliğe ulaşmaya muktedir olmadığı ancak metinsel gerçekliklerin üretilebileceği çıkarımına varılmıştır (Kavalcı, 2019, 26-27). “Gerçek” kavramı pozitivist mutlaklık bağlamında ancak gözlemciye olan konumuna göre bir tanım kazanabilir.

Psikoloji profesörü Louise Barrett (2017, 58) pozitivist gerçekliğin aslında “yanılsama” olduğunu şu şekilde dile getirmektedir:

“(…)elimizde düşündüğümüzden çok daha az verimiz (retinadaki düzgörüntü) olduğu için, biz aslında dünyanın kendisini değil, beynimizi kullanarak içimizde yarattığımız dünyayı görüyoruz. Bir başka deyişle, dünyayla yalnızca dolaylı bir temas kuruyoruz, çünkü dünyada doğrudan edimde bulunmak yerine, önce kafalarımızın içinde dünyanın ayrıntılı ve sadık bir temsilini tasarlamak, sonra bu yeniden yapılandırmayı temel alarak edimde bulunmak zorundayız. Dolayısıyla gördüğümüz çevre aslında bir yanılsamadır.”

Todorov (2004, 30-31)'a göre, okuyucu kurguda bahsedilen hayalî olayları, korku imgelerini düşlerinde canlandırabilir ve kendisini sanki anlatının içerisindeymiş gibi hissedebilir. Burada okuyucu, kahramanın başına gelen olayların fiziksel, somut gerçeklik içerisinde var olup olmadığına veya kahramanın bir hayal ürünü olup olmadığına emin olamamaktadır. Okuyucunun bu durumda yaşadığı kararsızlık süreci fantastik edebiyatı ortaya çıkarmaktadır. Fantastik kavramı, gerçek ve düşsel

olana göre tanımlanabilmektedir. Steinmetz (2006, 20) fantastiği burada sadece okurun yaşadığı kararsızlıkta değil; okuru bu kararsızlığa hazırlayan onu kıvama getiren ve gittikçe yoğunlaşan bir havada aramanın daha doğru olacağını düşünmektedir.

Todorov (2004, 94)’a göre, fantastiğin üç işlevi bulunmaktadır:

- “Fantastiğin okurda korku, dehşet ya da merak gibi özel bir etki uyandırması
- Fantastiğin öykülemenin emrinde olup gerilimi canlı tutması
- Fantastik bir evreni betimlemeye yarar ve bu evrenin dil dışında bir gerçekleşimi yoktur”

Todorov’un belirttiği işlevlerin yanında, bireyin hayal gücünü arttırmak, bilinçaltının sınırlarını açığa çıkarmak, sansüre uğrayabilecek konuları işlemeye izin vermek, bir topluma ya da millete mal olmuş kolektif korkuları, batıl inanç motiflerini ortaya çıkarmak gibi pek çok işlevden söz edilebilir (Akyüz Sizgen, 2014, 110).

Tolkien ve Tolkien’den sonraki metinlerdeki “fantastik” kavramının, şimdiye kadar olan “fantastik” kavramından farklı olduğu, bu farkında da fantastik olanın algılanma sürecinde değil de oluşum sürecinde aranmasından kaynaklandığı Kavalcı (2019) tarafından vurgulanmıştır. Kavalcı’nın (2019) belirttiği gibi sadece oluşum süreci üzerinden gitmek, fantastik olanı bu şekilde tespit etmeye çalışmak ve oluşum sürecinde sadece dile yoğunlaşmak yeterli olmayacaktır. Dilsel olanın, okuyucular tarafından algılanışı ve yorumlanması da dikkate değerdir. Farklı gözlemcilerin, farklı nesne ve nesneler arası farklılıklara yönelmesi teorik olarak sonsuz sayıda yapısal çözümlemenin ortaya çıkması anlamına gelir. Gözlemci tayin edilerek iki farklı gerçeklikten bir tanesinin öne çıkarılması, fantastiğin sadece oluşumda kalmadığını göstermektedir.

Kavalcı (2019, 75-80) Tolkien fantastiğinin üç belirgin özelliği olarak “fantastik unsur geliştirmesinin evren yaratılarak yapılması”, “olay odaklı olması” ve “anlatıların tarihçi ciddiyetine sahip anlatıcılar tarafından anlatılması”nı belirtmektedir. Ayrıca, özelliklerine göre bilimkurgu, korku, kılıç ve büyü, şehir fantazyası ve evren yaratma olarak alt türlere ayrılarak değerlendirilebileceğini de belirtmiştir (Kavalcı, 2019, 5).

Bu tanımlamalar ve açıklamalar dikkate alındığında, fantastik gerçekte var olmayan, sözle ve yazıyla görünürlük kazanan bir özellik taşımaktadır. Gerçekte var olmayan bu durumlar, hayal gücü ile ortaya çıkmakta olup; doğaüstü ve olağanüstü unsurları içinde barındırmaktadır. Hem okuyucunun hem de yazarın hayal gücü burada etkili olmaktadır. Metinlerde geçen, bilmediğimiz bir evrenin veya ırkın yaratılması, bu evrende yaşanan olaylar, karakterlerin birbirleri ile ilişkileri ve konuşmaları, bu ırkın veya evrenin çizimlerle desteklenerek okuyucuya sunulması fantastik olanı ortaya çıkaran örneklerden bir tanesidir. Okuyucu, yaratılan bu evrenin içine girdiğindeevrendeki ırkın yaptığı davranışların gerçek dünyadaki insanların davranışları ile aynı olması onun gerçeklikle hissi ile buluştururken, bunların hiç bilmediği bir evrende oluyor olması onu gerçeklikle hayal arasında kararsızlığa itmektedir. Bu kararsızlık, her iki evren arasında gidip gelme hem çocukların hem de yetişkinlerin ilgisini çeken, onların hayal gücünü zenginleştirerek gerçek hayata farklı açılardan bakabilmesini sağlayan bir etki bırakmaktadır.

5.2. Fantastik Edebiyat

İnsanlar varoluşlarından bu yana hep merak ederek bir şeyleri keşfetme ve öğrenme çabası içinde olmuştur. İlk aklına gelen “ben kimim, nasıl dünyaya geldim, Dünya nasıl oluştu, ben öldükten sonra ne olacak, biz nasıl bir yerde yaşıyoruz” gibi sorularla düşünmeye başlamış ve içindeki merak duygusunun gücüyle bu ve bunun gibi sorulara cevap aramaya başlamıştır. Bu sorulardan birçoğuna bilimsel çalışmalarla cevaplar bulunmuş olsa da Dünya’nın nasıl oluştuğu, galaksinin dışında nasıl bir dünya olduğu, ölümden sonra nasıl bir dünya ile karşılaşacağımız gibi konulardaki netleşmeyen kısımlar için çalışmalar ve araştırmalar devam etmektedir. İnsanın doğaüstü güçlere, bilinmeyene, gizemli olana karşı bu merakı ve keşfetme arzusu fantezi kavramının oluşmasında önemli bir yere sahiptir (Çakır, 2019, 38).

RosemaryJakson, *Fantasy: TheLiterature of Subversion* (1981, 91) adlı eserinde, fantastiğin uzun zamandan beri var olmayan veya varolmasına izin verilmemiş, duyulmamış, görülmemiş, hayal ürünü ya da görünür gerçeğin sınırlandırılmış şeklini veya hâlihazırda var olanın karşıtı olan yılmaz bir isteği anlattığını belirtmektedir. Fantazinin öteki ile ilgilendiğini, ötekini fantastik olarak aktarırken ise bu dünyanın akışında alışık olunmayan bir şeye dönüştürerek sunulduğunu aktarmaktadır.

Bastırılmış olanın ortaya çıkarılması veya alternatif bir dünya yaratılarak sınırlamalardan kurtulmak fantastik edebiyat ile mümkün olabilmıştır.

Fantastik, yaşamış olduğumuz gerçek dünyayı reddederek ütöpik bir dünya yaratarak okuyucuları burada yaşamaya özendiren bir nitelikte değildir. Bunun aksine, okuyucuyu yaşamış olduğumuz gerçeklik dünyasının biraz dışına çıkararak ona daha farklı açılardan bakabilmesini, daha önceden görmediği özelliklerini ve anlamını fark edebilmesini sağlamaktadır. Bu, yaşamış olduğumuz dünya ile kurduğumuz ilişkiyi de güçlendirecek, ona farklı anlamlar kazandıracaktır. Hayal gücünün zenginleşmesi, çocuklarda ve yetişkinlerde onun her açıdan gelişmesini sağlayacak bir kişilik kazandıracaktır. Onları daha fazla düşünmeye, sanatsal ve yaratıcı yönlerini geliştirerek çok yönlü birer karakter olmaya hazırlayan bir nitelik taşımaktadır.

Fantastik unsurların yer aldığı türlerden bir tanesi romanlardır. Özlük (2011, 28)’e göre, iki tür fantastik romandan bahsedilebilmektedir: Birinci tür fantastik romanlarda okuyucuya gerçek olanın ve bilinenin dışında coğrafyalar, ırklar, hayatlar vb. sunan eserler bulunmaktadır. J.R.R Tolkien’in *Yüzüklerin Efendisi* adlı eserinde yer alan “Orta Dünya” adlı yerde “elf”, “cüce” ve “ork” gibi karakterler arasında yaşananlar anlatılmaktadır. Coğrafya ve ırklar gerçek olanın, bilinenin dışındadır.

İkinci tür fantastik romanlarda ise gerçek dünyanın içinde gerçeküstü unsurlara yer vererek okuyucuyu şaşırtma, tedirgin etme, tereddütte bırakarak kararsızlık yaşatma söz konusu olmaktadır. Jean Potoki’nin *Saragosa’da Bulunan El Yazmaları* adlı eseri bu türe örnek gösterilebilir.

Fantastiğin bir edebî tür olarak modern edebiyat içinde incelenmesi yakın zamana denk gelirken; bu türün ilk örnekleri sayılabilecek eserlerin çok daha öncesinden var olduğu görülmektedir. İlk çağlarda hikâyeye, fabl, halk hikâyesi, mit, masal, destan, şiir ve sone gibi türler üzerinden tanrıları ve savaş kahramanlarını yüceltmek, onlara doğaüstü güçler atfetmek, gerçeği abartarak okuyucuyu heyecanlandırmak ve okuyucunun merakını canlı tutmak gibi nedenlerle fantastik edebiyatın ilk örneklerinin görüldüğü söylenebilir. Konusunu mitolojik yaratıklar, büyücüler, canavarlar, tanrılar, süper kahramanlar, doğaüstü güçler, gerçek üstü olay ve mekânlar, dinî olaylar, dehşet verici savaş sahneleri, mitolojik efsaneler ve yaratıklardan alan bu metinlerde hem yazı ile yapılan betimlemelerden hem de

görselleştirmelerden yararlanılmıştır. Bu türler içinde yer alan hayaletler, olağanüstü güçleri olan karakterler, gerçekte var olmayan yerler vb. fantastik unsurlar olarak değerlendirilmektedir. Masal ve destan dışında, roman ve hikâye türlerinde de fantastik unsurların yer aldığı örnekler bulunmaktadır. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın 1943 yılında yayımlanan “Abdullah Efendi'nin Rüyaları” isimli hikâye kitabı ve Giritli Ali Aziz Efendi'nin 1852 yılında yayımlanan *Muhayyelat-ı Aziz Efendi* isimli romanı bu örneklerdendir.

Fantastik edebiyatın ilk örnekleri ile günümüzdeki roman ve hikâyelerde karşımıza çıkan örnekleri düşünüldüğünde, kullanılan yöntemler ve anlatı biçimleri bakımından birbirinden farklı oldukları görülmektedir. Bu bağlamda, fantastik edebiyat çizgisel bir gelişim gösterdiği düşünülmektedir. Çakır (2019, 43)'a göre fantastik edebiyatın gelişimi şu üç başlık altında incelenebilmektedir:

- Erken dönem fantastiği
- Romantik dönem fantastiği
- Modern dönem fantastiği

5.2.1. Erken Dönem Fantastiği

Erken dönem fantastiği, bu türün ilk örneklerinin görüldüğü destan ve masal gibi örneklerde görülmektedir. Mitoloji ve mitolojik unsurlar bu türlerde ön plana çıkmaktadır. Özellikle, kaynağını çok tanrılı dinlerden alan ve bu tanrılar arasındaki ilişkiler ve olaylar üzerine doğaüstü ve olağanüstü örnekler sunan anlatılar karşımıza çıkmaktadır. Antik Mısır ve Yunan mitolojisinde olduğu gibi Kelt kültüründe de birçok olağanüstü özelliklere sahip halk kahramanı ve mitolojik öge göze çarpmaktadır. Antik Yunan Tanrıları'ndan Zeus gökyüzü ve hava olayları ile, Poseidon deniz ve depremlerle, Ares ise savaşlarla ilgilenmektedir. Bu dönemde yazılan destanlardan birisi olan *Yaratılış Destanı*'ndaki yer alan aşağıdaki metin, Dünya'nın nasıl oluştuğunu betimleyen fantastik bir anlatıdır.

“Yeriding Pütkeni (Yerin Yaratılışı)

Herşeyden önce su vardı. Yer, ay, gök, güneş yoktu. Tanrı (Kuday) ile Kişi vardı. İkisi de birer kara kaz gibi su üzerinde uçuyorlardı. Tanrı bir şey düşünmüyordu. Kişi, yel çıkarıp suyu dalgalandırdı; Tanrı'nın yüzüne su sıçrattı. Bunu yapınca da kendisinin Tanrı'dan güçlü olduğunu sandı; daha yüksekte uçmak istedi. Ama uçamadı; suya düşüp dibe battı. Boğulmak üzereydi. ‘Bana yardım et!’ diye bağırp Tanrı'dan yardım istedi.

Tanrı ‘Yukarı çık!’ dedi, o da sudan çıkıverdi. Sonra Tanrı, ‘Sağlam bir taş olsun!’ dedi. Suyun dibinden bir taş yükseldi. Tanrı ile Kişi, taşın üzerine oturdular. Tanrı, Kişi’ye ‘Suya dal, suyun dibinden toprak çıkar!’ diye buyruk verdi. Kişi, Tanrı’nın buyruğunu yerine getirdi. Suyun dibinden çıkardığı toprağı Tanrı’ya götürdü.

Tanrı, Kişi’nin getirdiğı toprağı suyun üzerine serperken ‘Yer olsun!’ diye buyurdu. Buyruk yerine geldi, yeryüzü yaratıldı. Tanrı, yine Kişi’ye ‘Suya dal, suyun dibindeki topraktan çıkar!’ diye buyruk verdi. Kişi, suya daldığında, bu kez kendim için de toprak alayım diye düşündü. İki avucuna da toprak doldurdu; bir avucundakini Tanrı’dan gizlemek için ağzına attı. Dileğı, Tanrı’dan gizli kendine göre bir yer yaratmaktı. Avucundaki toprağı getirip Tanrı’ya uzattı. Tanrı, toprağı suyun üzerine serpip genişlemesini buyurdu. O’nun suya serptiğı toprak gibi, Kişi’nin ağzındaki toprak da büyüüp genişlemeğe başladı. Kişi korktu; soluğı kesildi, öleyazdı. Kaçmağa başladı. Ancak, nereye kaçsa yanı başında Tanrı’yı buluyordu. O’ndan kaçamıyordu. Çaresiz kaldı, Tanrı’ya yalvarmağa başladı: ‘Tanrı! Gerçek Tanrı! Bana yardım et” (Sakaoğlu, Duymaz, 2013. 168).

Aynı şekilde *Gılgamış*, *İlyada* ve *Oddessia* destanları da bu dönem içinde değerlendirilebilir. *Gılgamış* destanı konusunu Uruk kralı Gılgamış’ın ölümsüzlük arayışı ve bu arayış sırasında başına gelen olağanüstü olaylardan almaktadır. Homeros’un kaleme aldığı *İlyada* ve *Oddessia* destanında ise Truva savaşından sonra evine dönmeye çalışan Odysseus’un yolda karşılaştığı yaratıklarla, büyülerle, doğaüstü güçlerle ve tanrılarla mücadelesi konu alınmaktadır.

Orta Çağ’a gelindiğinde ise şövalyelik ve onların maceralarının anlatıldığı örnekler karşımıza çıkmaktadır. Şövalyelerin büyücüler, ejderhalar, hayaletler ve canavarlar gibi karakterlerle mücadeleleri ön plana çıkmaktadır. Büyük Britanya’da yazılmış olan, *Kral Arthur* efsaneleri bu dönemin örneklerinden bir tanesidir.

Giritli Aziz Efendi’nin kaleme aldığı *Muhayyelat-ı Aziz Efendi* isimli eser üç farklı hayali anlatmaktadır. İlk hayalin bulunduğu “Hayal-i Evvel” bölümünde, kadınlara güvenemediğı için evlenmek istemeyen İsfahan hükümdarının oğlu Kamercan’ın evlenmeyi kabul etmesi için hapse atılması anlatılmaktadır. Hapse atılan Kamercan, burada periler tarafından odasına getirilen Çin şahının kızı Gülrüh’u beğenir ve onunla evlenmeyi ister. Yüzüklerini değiştirirler ve kız periler tarafından geri götürülür. Uzun süren maceralar sonunda birbirlerini bulup evlenirler ve iki çocukları dünyaya gelir.

Bu ilk hayal içinde dört ayrı hikâye anlatılmaktadır:

- “Kıssa-i Şehzade Asil
- Kıssa-i Abdüssamed Padişah-ı Serendib
- Kıssa-i Şehzade Nesil Birader-i Şehriyar Asil
- Kıssa-i Firuz Şah”

İkinci hayalin bulunduğu “Hayal-i Sani” bölümünde, zengin bir tüccarın oğul hasreti Ebu Ali Sina isimli bilginin dualarıyla biter. Cevad isimli bu çocuğun başından

geçenler bu bölümde okuyucu ile buluşmaktadır. Bölümde dokuz ayrı hikâye anlatılmaktadır:

- Kıssa-i Ebu Ali
- Kıssa-i Molla Emin
- Kıssa-i Duhter-i Şah-ı Çin Ferruhnaz ve İklilü'l-Mülk
- Kıssa-i İbret-Efza-yı Hoca Abdullah
- Kıssa-i Cevad Ali Nijad
- Serd-i Mesel-i Cevat be İklilü'l-Mülk
- Kıssa-i Şapur Şah ve Hüma
- Kıssa-i Mu'ciz-nüma-yı Gazanfer ve Rahile
- Kıssa-i Kara Han

Ebu Ali Sina'nın ilim ve marifet yolunda yetiştirdiği Cevad'ın başından geçen zenginlik, makam, mevki, ölüm tehdidi gibi zorluklardan bahsedilmektedir. Bu bölümde, ilk bölümün aksine erkeklerin vefasız oluşundan kaynaklı hükümdar kızı Ferahnaz'ın evlenmek istememesi ve onu ikna etme çabaları yer almaktadır.

Hayal-i Salis isimli üçüncü bölümde ise, Şeyh İzzeddin'in Büyük Ada'dan Mısır'a yaptığı yolculuk ve bu yolculuk sırasında gelişen olaylar kaleme alınmıştır. Bu bölümde yer alan hikâyeler ise;

- “Kıssa-i Şehzade Naci Billâh ve Şahîde
- Kıssa-i Sitt-i Emine
- Kıssa-i Receb Beşe”

Önceki bölümlerde olduğu gibi bu bölümde de kadın, aile ve evlilik gibi kavramlardan bahsedilmektedir. Bunun yanında, Mısır hükümdarı Naci Billah'ın Şeyh İzzettin'den öğrendiği mecâzi ve hakiki aşk da aktarılmaktadır (Özlük, 2011, 61-62). İçinde barındırdığı cin, peri, büyü, tılsım gibi doğaüstü unsurlardan ve olaylardan hareketle fantastik roman olarak edebiyatımızda yerini almış ve kendisinden sonra gelen birçok Tanzimat dönemi eserinde etkileri görülmüştür.

18. yy'da ise peri masalları bir fantastik metin olarak karşımıza çıkmaktadır. Çoğunlukla anonim olan bu türde, Grimm Kardeşler ve Charles Perrault'un eserleri bulunmaktadır. Peri masalı olarak hazırlanan bu metinler, çoğunlukla doğru-yanlış, iyi-kötü gibi ikilikler üzerinden olay örgüsü kurularak kaleme alınmıştır. *Kırmızı Başlıklı Kız*, *Çizmeli Kedi*, *Parmak Çocuk*, *Uyuyan Güzel*, *Külkedisi* gibi eserler Charles Perrault tarafından bu dönemde yazılmıştır. *Kırmızı Başlıklı Kız* masalında, masal kahramanı olan kızın ormanda yaşayan anneannesine yemek götürmek için yola çıkması, bu yolculuk sırasında bir kurt ile karşılaşp konuşması, akabinde aynı

kurdun anneannesini yiyip onun yatağına geçmesi gibi olağanüstü olaylar bulunmaktadır.

5.2.2. Romantik Dönem Fantastiği

Romantik dönem fantastiği olarak isimlendirilen dönemde ise 18. ve 19. Yüzyılda romantik ve gotik akımın etkisi ile ortaya çıkan metinler ön plana çıkmaktadır. Bram Stoker'ın *Dracula* ve Mary Shelley'in *Frankenstein* romanı bu döneme ait eserler olarak sayılabilir. Canavar, hortlak, hayalet, kurt adam, şeytan ve vampir gibi karakterler karşımıza çıkmaktadır. Bu türün içinde yer alan ilk roman ve hikâye örneklerine bakıldığında, erken dönem fantastik ürünleri olan destan, masal, mit ya da dini anlatılarda geçen unsurları birer karakter, mekân, nesne veya izlek olarak kullandıkları ve bu unsurları hikâye veya roman formunda işledikleri görülmektedir. Örneğin, Walpole'nun *Otranto Şatosu* isimli romanındaki hayalet veya hortlaklar erken döneme ait unsurlardandır (Kavalcı, 2019, 2).

Türk edebiyatında ise, Tanzimat dönemi ve sonrasında kaleme alınan eserler bu dönem içerisinde değerlendirilebilir. Örneğin, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın 1913 yılında yayımlanan romanı *Gulyabani* bu eserler arasında sayılabilir. Esere adını veren “Gulyabani” bölümünün dışında, romadan on dokuz bölüm daha bulunmaktadır:

- Muhsine Hanım
- Ağlatıcı Bir Yol
- Yedi Çobanlar Çiftliği
- Ayşe Hanım'ın Dubarası
- Korkulu Bir Akşam Yemeği
- Periler
- Geri Dönmek Olanaksız
- Bilmece İçinde Bilmece
- Ahu Baba yahut Gulyabani
- Hanımefendi'yi Ziyaret
- Samsam
- Aşk Bir Peri
- Periyle Söyleşme
- Muhsine'ye Olan Aynen Hasan'a da Olmuş
- Tuhaf Bir Sınav
- Kanlı Bir Dövüşme
- Hanımefendi'nin Nefesi
- Hepimiz Hakkında İdam Hükümü
- Gulyabani'nin Yenilmesi ve Maskenin Düşürülüşü”

Bölüm isimlerinden de anlaşıldığı üzere, romanın içinde cin, çarşamba karıları, hayaletler ve peri gibi doğaüstü unsurlar ve olaylar bulunmaktadır. Romanın kahramanı Muhsine Hanım gece uyuduğu sırada odasında bulunan eşyaların sürekli

yeri değişmektedir. Aynı zamanda, evin bahçesinde Ahu Baba isimli gulyabaniyi görür. Tüm bu olaylar, Muhsine Hanım'ın yeğenlerinin, kendisini delirterek onun sahip olduğu çiftliği ele geçirmek için oynadıkları oyunun bir parçası olarak sunulmaktadır (Gürpınar, 1987). Aynı şekilde, 1949 yılında yayımlanan Peyami Safa'nın *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* adlı eserinde de doğaüstü unsurların yer aldığı bölümler yer almaktadır. Roman kahramanlarından Zehra'nın evlerinde yangın çıkar ve yangından sonra dili tutulur ve konuşamaz. Fakat olağanüstü yetenekleri vardır. Farklı bir yerde işlenen cinayetin detaylarını bilebilir, uzakları görür ve gelişigüzel avuçlanan kibritlerin sayısını bilebilir. Diğer roman kahramanı Ferit'in ise başı kendisini boğmaya çalışan hayalet ile derttedir. Hayalet yüzünden adadaki Matmazel Noraliya'nın evine taşınır fakat orada da kapı topuzunun kendi kendine açılması, havada yürüyen alev gibi olaylarla karşı karşıya kalmaktadır (Safa, 2000).

5.2.3. Modern Dönem Fantastiği

Bu dönemde, bilimkurgunun fantastik edebiyat alanını yoğun bir şekilde meşgul ettiği görülmektedir. Özellikle, 2000 yılından sonra fantastik romanların sinemaya aktarılması ile bu metinlere okuyucuların ilgisi daha da artmıştır.

Dünya edebiyatına bakıldığında, modern fantastik edebiyatın başlangıcı olarak kabul edilen ilk örnek George Macdonald'ın kaleme aldığı *The Princess & Goblin* (Prenses ve Goblin)'dir. Çocuklar için yazılan bu fantezi romanı, öncelikle aylık olarak yayımlanan "Good Words For The Young" isimli dergide siyah-beyaz resimlemelerle okuyucu ile buluşmuştur. Romanda, annesi vefat etmiş ve babasını ise kral olmasından dolayı çok az görebilen 8 yaşındaki Prenses İrene'nin başından geçenler anlatılmaktadır. Şehrin dışında, tek başına yaşayan Prenses İrene, önce kalede büyük büyük annesinin olduğunu öğrendiği güzel bir kadın ile karşılaşır. Sonrasında ise, yağmurlu ve karanlık bir akşam, bir cin tarafından kovalanır ama en yakın arkadaşı Curdie isimli madenci tarafından kurtarılır (Kooistra, 2018).

Aynı yazarın yetişkinlere yönelik yazdığı, *Phantastes* isimli romanında ise Anodos isimli kahraman hayal dünyası içinde eşini bulmaya çalışır. Bu süreçte başına gelen birçok macera romanda anlatılmaktadır. 21. yaşını kutlayan Anodos, bir sonraki gün uyandığında kendisini masalsı bir yerde bulur. Burada bir kadın ve çocuğu ile karşılaşır. Kadın kendisini AshTree ve AlderTree isimli şeytanlara karşı dikkatli olması konusunda uyarır (D. Pionke, 2011).

Fantastiğin bir tür olarak kabul görmeye başlaması ile birlikte, ona gösterilen ilgi de artmıştır. 1923 yılında Edwin Baird editörlüğünde Amerika’da “Weird Tales”(Garip Hikâyeler) isimli korku ve fantastik ögeler içeren dergi yayımlanmaya başlamıştır. Örneğin, derginin Kasım sayısında “Lucifer” isimli kısa hikâye yer almaktadır. Hikâye, konusunu şeytan meleşği olarak görev yapan Lucifer’ın Cehennem’den kaçarak dünyaya gelmesinden almaktadır.

1949 yılında ise “The Magazine of Fantasy & Science Fiction” yayın hayatına başlamıştır. Fantasy House (fantezi evi) tarafından yayımlanan bu dergi, içerdiği edebî metinler ve rakiplerine nazaran daha çeşitli hikâyeler barındırmasından dolayı öne çıkmıştır (Ferman, 1989).

Bu dönemde J.R.R. Tolkien’den sonra önemli bir yere sahip diğer bir fantastik edebiyat yazarı İrlandalı Clive Staples Lewis’tir. 1950-56 yılları arasında yedi kitaplık bir seri hâlinde yayımlanan *The Chronicles of Narnia* (Narnia Günlükleri) isimli eseri ile Tolkien’in yaptığı gibi yeni bir dünya yaratıp içine fantastik türler koymak yerine, sıradan bir dünyada keşfedilen bir kapı ile fantastik bir dünyaya geçiş yapan kahramanın başına gelenler okuyucuya sunulmuştur. Bu fantastik dünyada, konuşan hayvanlar, büyü, mitolojik canlılar ve sihir gibi fantastik ögeler bulunmaktadır.

Fantastik edebiyata damgasını vuran bir diğer önemli eser ise, İngiliz kadın yazar J.K. Rowling’in yazdığı *Harry Potter*’dır. Modern dünyanın içinde doğaüstü ve olağanüstü yaratıkları ve büyüyü içinde barındıran bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Genç sihirbaz Harry Potter ve arkadaşlarının, sihir okulunda kara büyüye karşı mücadelesini konu almaktadır.

Fantastik unsurlar içeren ve bu dönemde kaleme alınmış Türk edebiyatı metinleri arasında Nazlı Eray’ın *Arzu Sapağında İnecek Var*, *Orphee*, *Yıldızlar Mektup Yazar*, *Ay Falcısı*, *Örümceğin Kitabı*, *Uyku İstasyonu*, *Ayışığı Sofrası*, *Aşık Papağan Barı*; Latife Tekin’in *Sevgili Arsız Ölüm*, İhsan Oktay Anar’ın *Kitabü-l Hiyel*, *Efrasiyab’ın Hikayeleri* ve Alev Alatlı’nın *Schrödinger’in Kedisi 1. Kitap: Kabus* sayılabilir (Özlük, 2011, 12-13).

2000 yılından sonra yayımlanan fantastik eserler olarak, Barış Müstecapoğlu’nun *Perg Efsaneleri 1: Korkak ve Canavar*, *Perg Efsaneleri 2: Merderan’ın Sırrı*, *Perg Efsaneleri 3: Bataklik Ülke*, *Perg Efsaneleri 4: Tanrıların Alfabesi*; Orkun Uçar’ın

Habis Üçlemesi 1 Derzulya: Asi; Alp Aras'ın *Büyülü Efsaneler 1. Kitap Elf Kanı*; Nazlı Eray'ın *Aşkı Giyinen Adam*, *Sis Kelebekleri*, *Kayıp Gölgeler Kenti*; Alev Alatlı'nın *Schrödinger'in Kedisi 2. Kitap: Rüya*; İhsan Oktay Anar'ın *Amat*; Gülten Dayıoğlu'nun *Alacakaranlık Kuşları*; Ayşe Şasa'nın *Şebek Romanı*; Murat Uyrakulak'ın *Tol: Bir İntikam Romanı* ve *Har: Bir Kıyamet Romanı*'ından bahsedilebilir (Özlük, 2011, 14-15). Bu eserler dışında da edebiyatımızda fantastik unsurların bulunduğu edebî metinler yer almaktadır.

Modern dönemde kaleme alınan Dünya edebiyatına ait fantastik eserlerden bazıları aşağıdaki gibidir:

- J.R.R. Tolkien'in *Hobbit*, *Yüzüklerin Efendisi*, *Silmarillion*, *Bitmemiş Öyküler*, *Hurin'in Çocukları* romanları
- Douglas Adams'ın *Otostopçu'nun Galaksi Rehberi* romanı
- Frank Herbert'in *Dune* romanı
- Isaac Asimov'un *Vakıf*, *Ben* ve *Robot* romanları
- Patrick Rothfuss'un *Kral Katili Güncesi* romanı
- Stephen King'in *Kara Kule* romanı
- J.K. Rowling'in *Harry Potter* romanı
- Arthur C. Clarke'ın *2001: Bir Uzay Efsanesi* romanı

Fantastiğin kullanılma amaçlarından bir tanesi sansüre uğrayan veya sansürün gazabından kurtulamayan durumların metinlerde kullanılmasının yolunu açmasıdır. Enstest ilişkiler, şehvet, bastırılmış duygular, eşcinsellik gibi konular bu türden fantastik eserlerde gerçeklikten uzaklaşmanın sağladığı alan ile işlenebilmektedir.

Bunun yanında, *Muhayyelat*'ta olduğu gibi, insanın içindeki üzüntüyü dağıtır ve tasavvufi yoldaki ilerleyişini hızlandırmaktadır. Ayrıca, fantastik öğelerin bulunduğu eserlerde eğitmek, öğretmek ve aynı zamanda eğlendirme amacı da gözetilebilmektedir.

Fantastik eserlerde bir veya birden fazla anlatım tekniği aynı anda kullanılabilir. Kullandığı anlatım tekniğine göre fantastik eserler üç başlık altında incelenebilmektedir.

Bunlardan ilki *questfantasy* (arayış fantazisi)'dir. Kahramanlar, bir ödülü kazanmak veya görevi yerine getirmek için arayış içinde olabilmektedir. *Gilgamiş* destanında, ölümsüzlüğün peşinden giden kahraman, *Yüzüklerin Efendisi*'nde ise kendine verilen yüzüğü ait olduğu dağa ulaştırmaya kendine gaye edinmiştir. Bu arayış sırasında birçok doğaüstü olayla ve felaketle karşı karşıya gelirler. Bu sırada kahramanın yanında okuyucu da bulunmaktadır ve onunla beraber yaşananlara şahit olur ve gerilimleri, ikilemleri kendisi de hisseder.

Anlatım açısından ikinci tür fantezi ise *portal fantasy* (kapı-geçiş fantazisi) olarak isimlendirilir. Portal fantasy, hayali bir dünyaya girilen bir kapıdır. Bu hayali kapının bir örneği *Narnia Günlükleri* serisinde karşımıza çıkmaktadır. Hayali geçitler sayesinde farklı bir dünyaya giriş yapılır ve orada birçok fantastik öge ile karşılaşılır. TRT Çocuk Dergisi'nde yer alan "Ali Gel" bölümünde yer alan "acayip şeyler kutusu" da bu kapılardan birisidir. Kuş ile Ali, bu kutunun içine girip istedikleri yere yolculuk edebilmektedir. Fakat *Narnia Günlükleri*'ndeki kapıdan farkı, bu kutu ile hayali bir evrene değil de gerçek dünyadaki uzak ülkelere geçiş yapılmasıdır.

Üçüncü anlatımsal fantezi türü ise *immersefantasy* (sürükleyici veya kapsayan)'dir. Bu fantezi türünde, okuyucu tüm anlatılanları kahraman anlatıcının gözünden görüp onunla beraber olaylara şahit olmaktadır. Portal fantezi de olduğu gibi bir geçiş söz konusu değildir. Metin içinde yer alan fantastik unsurlar, bir bütün hâlinde okuyucuya sunulur (Büyüktaşçıyan, 2016, 26-27).

Ayrıca, Büyüktaşçıyan (2016, 27) fantastik metinleri temalarına göre de gruplandırmıştır.

- "Geleneksel fantastik
- Modern fantastik
- Destansı (Heroik) fantastik
- Peri masalları
- Mitolojik hikâyeler
- Tuhaf hikâyeler
- Korku hikâyeleri
- Kılıç ve büyücülük içerikli hikâyeler
- Tarihi içerikli hikâyeler"

Bu temalara ek olarak fantastik anlatının içinde büyüülü gerçeklikten de bahsedilebilir. Büyüülü gerçeklik, gerçek dünyanın içinde gerçek üstü olayların okuyucuyu şaşırtmadan normal bir durummuş gibi anlatımı olarak tanımlanabilir.

TRT Çocuk Dergisi'ndeki fantastik unsurlar göz önünde bulundurulduğunda, derginin sayılarında Ali ve Kuş'unun "acayip şeyler" kutusu ile yolculuğu ve

“Hoppa’yla Çetvelsiz Sorular” bölümü ile “Elif’in Dersleri’ndeki robotların konuşturulması modern fantastik olarak değerlendirilebilir. İnsan dışındaki varlıkların konuşturulduğu veya insan özellikleri atfedildiği örnekler ise geleneksel fantastik olarak incelenebilir. Daha çok fabllarda görünen bu durum güncel sayılarda da yerini korumaktadır.

Sonuç olarak bakıldığında, fantastik anlatının Tanzimat döneminde masal, destan, halk hikâyesi gibi türlerde kullanıldığı fakat bir edebî tür olarak kendine yer edinmesinin yeni olduğu söylenebilir. Fantastik edebiyatın gelişimi erken dönem, romantik dönem ve modern dönem olmak üzere üç bölüme ayrılarak değerlendirilmiştir. Bu dönemlerin özellikleri ve fantastiğin gelişimi örnekler üzerinden açıklanarak belirtilmiştir. İlk fantastik örneklerin görüldüğü masal, destan ve halk hikâyelerinden günümüzdeki modern fantastik eserlere gelişim ve değişim aktarılmıştır.

5.3. Fantastik Edebiyat Resimlemeleri

İllüstrasyon kelimesi Latince kökenli bir kelimedir ve *illustra'tio*, *illu'stro* kelimeköklerinden gelmektedir. Bilgilendirmek, anlaşılır kılmak, öğretmek gibi anlamlara sahiptir (Büyüктаşçıyan, 2016, 41). Türkçe’de ise bir konuyu betimleyerek çizimlerle anlatmak anlamında kullanılmaktadır.

Arıkan’a (2009, 149) göre, tasarımdakullanılan sözel unsurları ve içeriği görsel olarak vurgulayan, destekleyen ya dayorumlayan ve dikkat çekici özelliği bulunan, bütün görsel ve resimsel unsurlargenel olarak illüstrasyon olarak tanımlanabilir.

Resimleştirme hem sanatçıyı hem de okuyucuyu hayal etmeye, düşünmeye ve yaratmaya yönlendirmektedir. Yaratıcılığa bağlı olarak etkili bir anlatım metodu olarak kullanılabilir. Resimleştirme sırasında farklı teknikler ve araçlar kullanılmaktadır. Bunların nasıl kullanılacağı sanatçının yaratıcılığına ve anlatılmak istenen konuya göre değişkenlik göstermektedir.

Metnin hitap ettiği kitleye göre konusu ve içerdiği resimlemeler farklılık göstermektedir. Örneğin, çocuk kitaplarında yer alan fantastik metinlerde, dehşet verici savaş sahneleri ve korku öğeleri yerine peri, bal kabağına dönüşen araba, konuşan hayvanlar ve gizemli bahçeler ön plana çıkmaktadır.

İllüstrasyon sırasında kullanılan teknik ve konuya göre farklı malzemeler kullanılabilir. Bunlardan yaygın olanları mürekkep, kuru boya, kara kalem, kâğıt, guaj, akrilik, sulu boya, marker, kömür ve kök boyadır. Bu malzemeler, sanatçının yaratıcılığı ve belirlediği kolaj, dijital teknik, airbrush gibi tekniklerle biçim kazanmaktadır. Ayrıca, resimlemeler üretildikleri dönemin teknolojik şartlarına, etkilendikleri sanat akımlarına ve hitap ettikleri hedef kitlelere göre değişiklik gösterebilmektedir.

Çakır (2019, 26)’a göre illüstrasyonlar biçim ve yaklaşım olarak yedi başlık altında incelenebilmektedir.

- “Tipografik illüstrasyonlar
- Pop art illüstrasyonlar
- Psychedelic (Psikedelik) illüstrasyonlar
- Realist (Gerçekçi) illüstrasyonlar
- Sürreal (Gerçeküstü) illüstrasyonlar
- Fantastik ve Gotik illüstrasyonlar
- Çocuk kitabı illüstrasyonları”

Bunlardan, fantastik ve gotik illüstrasyonlarda olağanüstü imgeler, karakterler, mitler ve olaylar konu alınmakta olup, resimlemelerle bu kurgusal konular okuyucuya aktarılmaktadır. Fantastik resimlemelerde, şüphe, gizem, merak ve korku gibi hisler uyandırılmaya çalışılmaktadır. Bunu gerçekleştirmek için abartılı boyutlar, metamorfoz, formu bozulmuş nesne ve şekiller kullanılmaktadır. Ayrıca, insansı özelliklere sahip yaratık veya hayvanlar sıkça kullanılmaktadır. Bu resimleştirmelerde, genel itibari ile yüz hatları veya mimikleri insanı andıran çizimler olabildiği gibi; ayak veya kanatları ile insan elinin yaptığı hareketleri ve şekilleri yapabilen çizimlerde karşımıza sıkça çıkabilmektedir.

Çocuk kitabı resimlemelerinde ise çocukların ilgisini çekerek onların metinde anlatılanı gözünde canlandırarak anlaması amaçlanmaktadır. Metnin içinde anlatılanlar ile illüstrasyonun uyumlu olmasının yanında, hitap ettiği okuyucunun yaşına da uygun olması gerekmektedir. Özellikle çocukların yaşı küçüldükçe resimlemelerin önemi artmaktadır. Okuma-yazma bilmeyen çocuğun metnin içeriğini anlayabilmesi ve ilgisinin dağılmadan kitabı gözlemleyebilmesi resimlemeler ile sağlanabilmektedir. “Çocuk kitaplarındaki sanatçı duyarlılığı ile yapılmış resimler, çocukların görme duyularının eğitilmesine olanak sağlayan etkili bir araçtır. Kitaplarda karşılaşılan düzeye uygun resimler, çocuklar için bir sanat eğitimi ortamı yaratır.” (Demirel ve diğ., 2011, 63).

Sarı (2006, 88), çocuk kitabı illüstrasyonlarını işlevlerine göre üç maddeye ayırmıştır;

- “Süsleyici resimler
- Metni yorumlayıcı resimler
- Metni Tamamlayıcı ve Yorumlayıcı Resimler”

Aynı resimler çocuk dergilerinde de karşımıza çıkmaktadır. Özellikle TRT Çocuk Dergisi’nde metinle ilgili olmayan sadece görsellik katan ve çocukların ilgisini çekmeye yönelik resimlemeler mevcuttur. Bunun yanında, “Uzay Kâşifi Gökay” bölümünde olduğu gibi gökyüzü ve gezegenleri anlatan metinlerde, anlatılanı görselleştiren illüstrasyonlar da kullanılmıştır.

TRT Çocuk Dergisi’ndeki resimlemelerde aşağıdaki konular işlenmiştir.

- Karakter Görselleştirmeleri
- Zaman Görselleştirmeleri
- Mekân Görselleştirmeleri

İşlevlerin ve konuların dışında, Demirel ve diğ. (2011, 342) çocuk dergilerinde bulunan görselleri dört ayrı başlık altında gruplandırmıştır:

- Birinci grup resimler, doğaya ve vahşi yaşama ilişkin resimlerdir. Bu grup altında hayvanlar, bitkiler ve manzara resimleri yer almaktadır.
- İkinci grup resimler, teknik ve bilimsel gelişmeleri anlatan resimlerdir. O dönemde kullanılan taşıtlar; bilgisayar, cep telefonu, mikroskop gibi teknolojik aletler; doğa olayları veya gezegenler ve deneysel konularla ilgili resimler bu başlık altında incelenmektedir.
- Üçüncü grup resimler, hikâyeleri anlatan resimlerdir.
- Dördüncü grup, eğlendirici resimlerdir. Dergilerde yer alan karikatür veya çizgi romanlardaki resimler bu grupta değerlendirilmektedir.

Bu gruplandırmanın TRT Çocuk Dergisi’nde bulunan görseller için de geçerli olduğu görülmektedir. Birinci grup resimler “Doğa Güncesi” bölümünde, ikinci grup resimler “Can’ın Ekranı” bölümünde, üçüncü grup resimler “Ceviz Ağacı’nın Maceraları” ve dördüncü grup resimlemeler ise “Evliya Çelebi” veya “İbni Sina” bölümlerinde yer almaktadır.

Demirel ve diğ. (2011, 63) çocuk kitaplarında bulunan resimlemelerde aşağıdaki özelliklerin bulunması gerektiğini savunmaktadır:

- “Çocuk kitaplarındaki resimlerle anlatılan konu arasında ilgi olmalıdır.
- Başta kapak olmak üzere kitap içinde verilen resimler tek başlarına da belli bir mesajı verebilecek bir niteliğe sahip olmalıdır.
- Kapaktaki resim ile kitap içinde anlatılanlar arasında mutlaka bir ilginin olması gerekir.
- Okul öncesi dönemden itibaren çocukta estetik bir bilincin oluşması amacıyla çocuk kitaplarının resimlemesi başlı başına bir profesyonel bir bakış açısıyla ele alınmalıdır.
- Çocuk kitaplarındaki resimlerin çocuğun hayal gücünü harekete geçirecek onu canlı tutacak nitelikte bir içerik ve resimleme ile yapılmış olması gerekir.
- Çocuk kitaplarındaki resimler çocuğun her türlü gelişim özelliklerini dikkate alarak düzenlenmelidir.
- Çocuk edebiyatı ürünlerinde resim-metin ilişkisi, kitabın seslendiği yaş seviyesine uygun olmalıdır. Yani okul öncesi dönem çocuk kitapları tamamen resimlerle donatılmış iken zaman ilerledikçe çocuğun yaşının büyümesine paralel olarak resim oranları da düşürülmüş olmalıdır.
- Çocuk edebiyatındaki resimlerle metinlerin bir arada aynı sayfa ya da karşılıklı sayfalarda verilmesine dikkat edilmelidir. Bu şekilde çocuğun resim ile anlatılan arasında ilişki kurması daha rahat olur.
- Çocuk kitapları eğer resimlendirilecekse, resimler renkli ama çocuğun dikkatini dağıtmaktan uzak olmalıdır.”

Fantastik edebiyat içinde yer alan metinlerde, olaylar ve durumlar sadece yazı yoluyla okuyucuya aktarılmamaktadır. Yazının kullanıldığı nesne ve hayvanların konuşmaları, bunlara insana özgü özelliklerin atfedilmesinin dışında resimlemelerden de yararlanılmaktadır. İllüstrasyon sanatının devreye girdiği bu metinlerde, yazı ile anlatılan olaylar resimlemeler ile görselleştirilerek okuyucunun konuyu daha iyi anlaması sağlanmaktadır. Ayrıca, görseller dikkat çekici olduğu için okuyucunun ilgisini de aktif tutmaktadır. Bunların dışında, metin içinde anlatıcının farklı anlatım yollarına başvurması ve yazar tarafından imgeler-betimlemeler kullanması anlatılmak isteneni her zaman karşılamayabilir. Bu gibi durumlarda, görselleştirme başvuru yollarından ilki olarak öne çıkmaktadır. Fantastik edebiyatın hedef kitlesinin yetişkinlerden daha çok çocuklar ve gençler olması görselleştirmeyi ön plana çıkarmaktadır. Çocuklar için hazırlanan dergi, gazete, kitap gibi ürünlerde olduğu gibi; fantastik edebiyat ürünlerinde de görseller dikkat çekmektedir. Hedef kitlenin anlatılanları gözünde canlandırması ve anlatılanları öğrenmesi bu şekilde güçlendirilmiş olmaktadır.

5.4. İlgili Araştırmalar

Çocuk dergileri ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, çalışmaların daha çok Türkiye’de dergiciliğin doğuşu ve ortaya çıkışını açıklamaya yönelik olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, dergiciliğin ortaya çıkışını hazırlayan dönemin sosyal ve kültürel

çerçevesi de çalışmalar içinde yerini almıştır. Dergilerin halkın eğitimi açısından ve yeni bir nesil yetiştirmek için öneminin fark edilmesinin ardından, bu alandaki yayınların sayısında artış olmuştur. İlk gazete ve dergilerin ortaya çıktığı Tanzimat döneminde halkı aydınlatmayı amaç edinen yazarların yayımladıkları bu dergiler, I. ve II. Meşrutiyet döneminde sayı olarak artmıştır. I. Dünya Savaş'ında ve sonrasında ise millî bilinci uyandırmaya yönelik yazılar, Türklük, inkılaplar ve Cumhuriyetkonulu dergiler ön plana çıkmıştır. Cumhuriyet'in ilanından 1950'li yıllara kadar yayımlanan aylık ve haftalık dergilerinin içeriklerini görseller, millî duygular; vatan ve millet sevgisi oluşturmuştur. Dergiler, süreli yayınlar oldukları için dönemin sosyal, kültürel ve siyasi ortamından etkilenmekte ve halka ulaşma konusunda etkili bir araç olarak kullanılabilmektedir.

Alanda yapılan çalışmalarçocuk dergileri, TRT Çocuk Dergisi ve fantastik ile ilgili olanlar olarak üç ayrı bölümde incelemeye alınmıştır. Çocuk dergileri ile ilgili çalışmalardan ön plana çıkanlar aşağıdaki gibidir:

Okay (1999) “Eski Harfli Çocuk Dergileri” isimli çalışmasında, Tanzimat'tan başlayarak 1928 yılındaki harf devrimine kadar yayımlanan 52 adet çocuk dergisinin bibliyografyasını yayınlamıştır. Kitabın içeriğinde, dergilerin yayına başlama yılları, kaç sayı yayınlandıkları, dergilerin ücretlendirmesi ve derginin eski harfli sayfalarından bir örnek bulunmaktadır.

Davulcu ve Temel (2016), “1923-1926 Yıllarında Yayınlanan Yeni Yol Dergisi ve Dergide Yayınlanan ‘Cumhuriyet’ Konulu Yazılar Üzerine Bir İnceleme” adlı yazısında Cumhuriyet'in ilk yıllarında okuyucularla kavuşan dergide Cumhuriyet, devrimler, Türklük, vatan ve millet sevgisi, şehitlik, Gazi Mustafa Kemal ve Osmanlı padişahları ile ilgili olumsuz eleştirilerin yer aldığını belirtmişlerdir. Derginin sayılarında yer alan Cumhuriyet konulu yazılar incelenerek çocukları nasıl bilinçlendirdiği araştırılmıştır.

Balcı'nın (2003) “Bir Okuma Materyali Olarak Çocuk Dergileri ve ‘Çocuklara Rehber’” isimli çalışmasında, çocuk dergilerinin okuma eğitimi açısından öneminden bahsedilmiş ve bir örnek olarak “Çocuklara Rehber” dergisi incelenmiştir.

Emiroğlu (1992) “Tanzimat'tan 1928'e kadar Yayımlanan Çocuk Gazete ve Dergileri Üzerine Bir İnceleme” isimli çalışmasında, Tanzimat yıllarından başlayarak çeşitli kütüphanelerdeki çocuk dergilerini incelemiş ve bunların çıkış tarihlerini,

sahibini, basıldığı yeri, bulunduğu kütüphaneyi, yayınlanma sıklığını ve mevcut sayılarını detaylı bir şekilde sunmuştur. Bu detayların yanında, her dergi ve gazetenin içeriği, basım özellikleri ve tarihsel dönemle ilişkisine değinilmiştir.

Kenan Demir, “Osmanlı’da Dergiciliğin Doğuşu ve Gelişimi 1849-1923” isimli çalışmasında, II. Mahmut döneminden başlanarak basındaki ortaya çıkan örnekler incelenmiş ve özellikle dergi alanındaki örnekler üzerinde durulmuştur. 1949 yılında yayımlanmaya başlayan “Vaka-i Tıbbiye” isimli dergi ve Cumhuriyet dönemine kadar olan diğer dergiler inceleme altına alınmıştır. Bu dergilerin yayım politikaları ve içerikleri hakkında bilgilendirme yapılmıştır.

Tuğba Çelik ise “Türkiye’de Çocuk Olmanın Tarihi: Doğan Kardeş Dergisi” isimli araştırmasında, Türkiye’deki çocukluk tarihini açıklamada önemli bir yeri bulunan Doğan Kardeş dergisinin niteliği ve içeriği hakkında bilgiler okuyucuya aktarılmaktadır. Yapı Kredi Bankası’nın kurucusu Kazım Taşkent’in İsviçre’de yatılı okulda okuyan ve bir heyelan sonucu hayatını kaybeden oğlu Doğan Taşkent’in anısını yaşatmak için 1945 yılında kurduğu Doğan Kardeş dergisi, 1978’e kadar yayım hayatına devam etmiş ve kısa bir aranın ardından 1988’de tekrardan yayım hayatına başlamıştır.

Şirin (2013) “İktidar ve Çocuk” isimli makalesinde, çocukların toplumun geleceği olduğu ve onlara verilecek eğitim ile toplumların nasıl dönüştürülebileceği üzerinde durmaktadır. Burada hem çocukluğun öneminin artması hem de onlara verilecek eğitimin ön plana çıkması dikkat çekmektedir. İktidarın, eğitimi bir toplumu değiştirmek için bir araç olarak kullanması ve kendi ideolojisini ön plana çıkarmasının örnekleri mevcuttur.

Çocuk dergilerini, çocukluğun tasarımı ve ulus inşası olarak inceleyen bir diğer çalışma ise Ebru Turanlı’ya aittir. Çocuk Sesi dergisi, Cumhuriyet döneminde harf devriminin hemen ardından 27 Kanunu Evvel 1928 yılında on beş günde bir yayımlanmaya başlamıştır. Cumhuriyet ile birlikte üzerinde daha çok durulan Türk ulus kimlik inşasının bir aracı olarak görülen, bir kamuoyu oluşturarak halkı bilgilendirme ve toplumsal dönüşümü hızlandırma işlevlerine sahip yayın organlarından birisi de çocuk dergileridir. Bu çalışmada, derginin Cumhuriyet felsefesi ve Türk ulus kimliğine yönelik ne tür içeriklerin yer aldığı bu yazıda incelenmiştir.

Alabaş (2018) “Çocuk Haftası Dergisi ve Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi” isimli çalışmasında, 1943 ile 1950 yılları arasında yayınlanan “Çocuk Haftası” dergisinin 375 sayısı incelenerek çocuk eğitimi açısından analizi sağlanmıştır.

Öztürk Emiroğlu, “Tanzimat’tan 1928’e Kadar Yayınlanan Çocuk Gazete ve Dergileri Üzerine Bir İnceleme” isimli yüksek lisans tezinde incelediği çocuk gazete ve dergilerini üç ayrı başlık altında incelemiştir. Cumhuriyet’ten önce yayınlanan dergiler birinci ve ikinci dönem olarak değerlendirilirken, Cumhuriyet’ten sonra yayınlananlar ise üçüncü dönem olarak ele alınmıştır.

Çocuk dergileri ile ilgili diğer çalışmalar aşağıdaki gibidir:

- Yaşar, Şeyma. 2001. İlk Çocuk Dergilerinden Mümeyyiz. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yavuz, Bayram. 2005. “Türk Edebiyatının İlk Çocuk Dergisi: Mümeyyiz(1869-1870)” **Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı**. S. 104-105: 484-500.
- Yanar, Halit. 2001. Bizim Mecmua Dergilerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Azim, Mehmet. 2000. Çocuk Bağçesi Dergilerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayat, Nihat. 2002. Eski Harfli Çocuk Dergilerinin (Çocuk Bağçesi, Çocuk Dünyası) Çocuk Eğitimindeki İşlevleri. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yaman, Havva Sena. 2004. Eski Harfli Dergilerden Çocuklara Mahsus Gazete Tahlili Fihrist- İnceleme- Metin. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Taşdemir, Ahmet Durmuş. 2007. Mektepli Çocuk Dergisi (İndeks-Seçme Metin ve Değerlendirme). Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şimşek, Hüseyin. 2002. Tanzimat ve Mutlakiyet Dönemi Çocuk Dergilerinin Eğitim Açısından İncelenmesi. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Gurbetoğlu, Ali. 2007. II. Meşrutiyet Döneminde Yayınlanan Çocuk Dergilerinin Eğitim Açısından İncelenmesi (1908-1918). Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çocuk dergileri ile ilgili çalışmalar incelendiğinde dergilerin belli bir dönemini ele alarak onların çocukların eğitimi açısından incelemesini yapan araştırmalar olduğu gibi; bu alanda ilk ortaya çıkan “Mümeyyiz” veya belli bir dönemde ön plana çıkan “Doğan Kardeş” gibi örnekleri inceleyen çalışmalar ile karşılaşılmıştır. Ayrıca, Cumhuriyet dönemindeki harf devrimine kadar eski harflerle yayımlanan dergiler ve harf devriminden sonra yayınlanan dergilerin ayrı ayrı gruplandırıldığı örnekleri de görmek mevcuttur.

TRT Çocuk Dergisi ile ilgili yapılan çalışmalar ise, derginin belli bir dönemde yayınlanan sayılarındaki içeriklerin analizi, çocuk kimlik tasarımı, dergideki reklamların incelenmesi, millî değerlerin incelenmesi gibi konular üzerinden ilerlemektedir.

Mihalis Kuyucu, “Çocuk Dergileri ve Reklam: Türkiye’de Yayınlanan Çocuk Dergilerinde Kullanılan Reklamlara Yönelik Bir İnceleme” isimli makalesinde, TRT Çocuk Dergisi’nin de içinde bulunduğu beş farklı derginin 2015-16 yılları arasındaki bir yıllık sayısını inceleyerek, bu dergilerde kullanılan reklamların niteliklerini, çocuklar için uygunluk durumunu ve yoğunluğunu incelemeye almıştır. Yapılan inceleme sonucunda, “TRT Çocuk” ve “Bilim Çocuk” dergilerinin reklam içerikleri bakımından çocuklara daha uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

Mihalis Kuyucu, “Çocuk Dergilerinde İçerik Çeşitliliği: TRT Çocuk Dergisi Örneği” isimli araştırmasında, TRT Çocuk dergisinin Şubat 2015 ile Nisan 2016 arasında yayınlanan 15 sayısını inceleyerek, dergideki karakterlerin yerel kahramanlardan oluştuğu, Türk kültür ve geleneklerinin ön planda tutulduğu örneklerle sıklıkla başvurulduğu tespitinde bulunmuştur.

Eldiven (2018) “Türkiye’de Yayımlanan Çocuk Dergilerinde Çocuk Kimliği Tasarımı: Çocuk Sesi, Gülbüz Türk Çocuğu, TRT Çocuk, Bilim Çocuk Dergileri’nin Karşılaştırmalı Analizi” isimli tezinde, Cumhuriyet’in ilanından sonraki on altı yıl içerisinde yayımlanan “Çocuk Sesi” ve “Gülbüz Türk Çocuğu” ile 2002 yılından sonra yayımlanan “Bilim Çocuk” ile “TRT Çocuk” dergilerini inceleyip; bu

dergilerde ideal çocuk karakteri olarak okuyuculara ulaşan çocuk örneklerinin karşılaştırmasını yapmıştır.

Mehmet Yılmaz, “TRT Çocuk Dergisi’nde Millî Değerler” çalışmasında, 2010 Ekim yılından başlayıp derginin 69 sayısını inceleyerek, dergi içinde bulunan bayrak, marş, işaretler, kahramanlık, vatan, millet ve milliyetçilik gibi değerleri tespit etmiştir (2018).

Yiğitbaşı (2014) ise “Türkiye’de Çocuk Dergiciliği: TRT Çocuk Dergisi Örneği” makalesinde, derginin bir yıl boyunca yayımlanan sayılarının incelemeye almıştır. Yayımlanan içerikler, dergideki bölümler ve sıklıkla işlenen konular tespit edilmeye çalışılmıştır. Derginin çocuklara olumlu davranışlar kazandırma, kültürel değerlerin farkına varma ve aynı zamanda çocukların eğlenceli zaman geçirmesini sağlamaya yönelik hazırlandığı belirtilmiştir.

“TRT Çocuk Dergisi’nin Yapısal Özellikler Bakımından Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında Demiryürek (2012), çocuk dergilerinde bulunması gereken yapısal özellikler bakımından dergiyi incelemiştir. Dış yapı özelliklerinden boyutlar, kâğıt, sayfa düzeni, harfler, resimler, kapak ve cilt araştırmaya konu olurken; içyapı ile ilgili ise tema, konu, kahramanlar, plan, üslup, dil ve anlatıma bakılmıştır.

Fantastik ile ilgili yapılan çalışmalarda ise edebi metinlerin ve resimlemelerin fantastik edebiyat açısından incelendiği çalışmalar karşımıza çıkmaktadır.

Çakır (2019) “Fantastik Edebiyat Resimlemeleri ve Bir Etkileşimli Kitap Uygulaması” isimli yüksek lisans tezini Güzel Sanatlar Enstitüsü’nde hazırlamış olup; illüstrasyon ve fantastik ilişkisini açıklanmış ve örneklerle desteklemiştir. Ayrıca, çalışmada Edgar Alan Poe’nun The Raven (Kuzgun) isimli eserinden hazırlanan etkileşimli kitabın teknik özellikleri ve görselleri değerlendirilmiştir.

Berna Akyüz Sizgen (2014), “*Bab-ı Esrar* Romanında Fantastik Unsurlar” makalesinde, Ahmet Ümit tarafından kaleme alınan romanı içerdiği fantastik unsurlar açısından incelemiştir. Londra’danyangını araştırmak için Konya’ya gelen Karen isimli kahramanın başına gelen taşlı bir yüzüğün kanaması, manevi alemde babası ile karşılaşp onun semaya çıkmasını sağlaması gibi fantastik unsurlar betimlenerek; bunların romanın kurgusu ve çok katmanlılığına katkısı tespit edilmiştir.

Büyüктаşçıyan (2016) “Fantastik ve Sürrealizmin Görsel İletişimle İllüstrasyona Yansımaları” tezinde, fantastik-illüstrasyon ile sürrealizm ve illüstrasyon arasındaki ilişkiyi inceleyip çeşitli illüstratör ve tasarımcıların çalışmalarını örnek göstererek tasarımları ve üslupları hakkında bilgi vermiştir.

“Murathan Mungan’ın *Şairin Romanı* Romanında Fantastik Unsurlar” makalesinde Suvağci (2019), romanda geçen fantastik unsurları tespit ederek bunları kişiler, mekânlar, zaman, olaylar, hayvanlar, bitkiler ve nesneler olarak gruplandırmıştır.

Kavalcı (2019)’nın “Türk Fantastik Edebiyatında Karakter Kurgulamaları” adlı yüksek lisans tezinde kavramsal olarak fantastik tartışıldıktan sonra fantastik-gerçek ve rüya karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Farklı disiplinlerden yararlanılarak; fantastik, fantastik unsur ve fantastik gerçeklik kavramları oluşturulup anlamları açıklanmıştır. Çalışmanın devamında, karakter kurgulamaları üzerinden fantastik etkinin kurulma ve algılanma süreçleri detaylı incelenmiştir.

Mehmet Fidan “Hikmet Temel Akarsu’nun Eserlerindeki Fantastik Ögeler ve Eğitim Odaklı Değerler” doktora tezinde, eserlerdeki fantastik ögeleri ve eğitsel değerleri incelenmiştir. Fantastik kavramı ve alt türleri tartışılarak eserlerdeki mitolojik ve fantastik mekânlar, karakterler, olaylar yanında; ruh göçü, beden göçü, fantastik kararsızlık ve çocuğa yönelik fantastik ögeler belirlenmiştir.

Alanda yapılan fantastik ögelerle ilgili araştırmalar incelendiğinde, genellikle bir yazarın tek bir eserindeki fantastik ögelerin tespit edildiği çalışmalarla karşılaşmıştır. Ayrıca, bir yazarın birden fazla eserinin incelendiği araştırmalar da mevcuttur. Bu çalışmalar Türkçe Eğitimi, Türk Dili ve Edebiyatı ve Eğitim Bilimleri anabilim dallarında hazırlanmıştır. Bunların yanındaGüzel Sanatlar anabilim dalı veya Grafik Anasanat dalı altında hazırlanan fantastik görsellerinincelendiği örnekler de mevcuttur. Çocuklara özgü uzun soluklu bir derginin incelendiği ve sayılarında barındırdığı fantastik unsurların tespit edildiği bir araştırmanın alandaki çalışmalar arasında bulunamasından kaynaklı bu yönde bir çalışma yapma gerekliliği doğmuştur.

6. YÖNTEM

6.1. Araştırma Deseni

Bu çalışmada verileri elde etmek amacıyla doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi veren materyallerin analizini kapsar. Nitel araştırmada doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılabilir” (Yıldırım, Şimşek, 2016).

Araştırmada verilerin çözümlenmesi aşamasında ise betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analizde “elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. (...) Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır” (Yıldırım, Şimşek, 2016, 2-6).

6.2. Araştırma İnceleme Nesneleri

Bu araştırmada TRT Çocuk dergisinin Eylül 2016 ile Aralık 2018 arasında yayınlanan 25 sayısı incelemeye alınmış olup, bu dergilerde yer alan metinler ve görseller ayrı başlıklar altında incelenmiştir. İncelenen sayılar ve detayları tabloda paylaşılmıştır.

Tablo 4: Araştırmada Kullanılan TRT Çocuk Dergisi Sayıları

Sayı	Yayın Tarihi	Sayfa Sayısı	İçindekiler Bölümündeki Metin Sayısı	Dergi Sayısı	Yıl
1	Eylül 2016	64	27	72	6
2	Ekim 2016	64	27	73	7
3	Kasım 2016	64	27	74	7
4	Aralık 2016	64	27	75	7
5	Ocak 2017	64	27	76	7
6	Mart 2017	64	27	78	7
7	Nisan 2017	64	27	79	7
8	Mayıs 2017	64	27	80	7
9	Haziran 2017	64	27	81	7
10	Temmuz 2017	64	27	82	7
11	Ağustos 2017	64	27	83	7
12	Eylül 2017	64	27	84	7
13	Ekim 2017	64	27	85	8
14	Kasım 2017	64	27	86	8
15	Aralık 2017	64	27	87	8
16	Ocak 2018	64	27	88	8
17	Şubat 2018	64	27	89	8
18	Mart 2018	64	27	90	8
19	Nisan 2018	64	27	91	8
20	Mayıs 2018	64	29	92	8
21	Haziran 2018	64	27	93	8
22	Temmuz 2018	64	26	94	8
23	Ağustos 2018	64	26	95	8
24	Kasım 2018	48	21	98	9
25	Aralık 2018	48	21	99	9

6.3. Veri Toplama Araçları

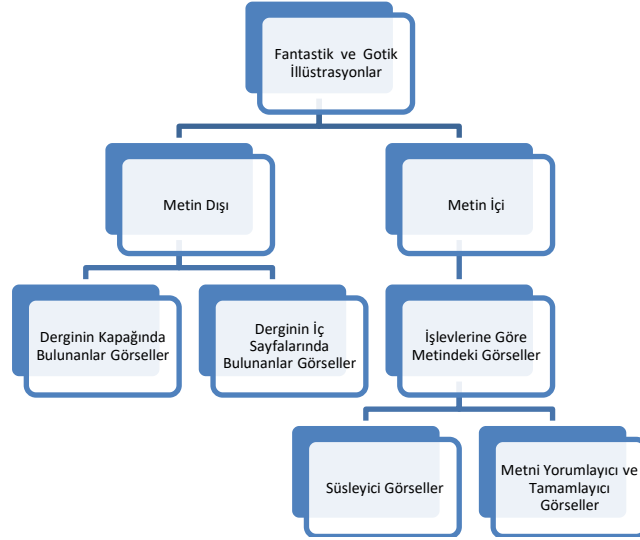
Çakır'ın (2019) çalışmasından yararlanılarak, illüstrasyonlar biçim ve yaklaşım olarak aşağıdaki tablodaki gibi gruplandırılmıştır.

Tablo 5: Biçim ve Yaklaşım Açısından İllüstrasyonlar

Çakır (2019)	Biçim ve Yaklaşım Olarak İllüstrasyonlar
	Tipografik illüstrasyonlar
	Pop art illüstrasyonlar
	Psychedelic (Psikedelik) illüstrasyonlar
	Realist (Gerçekçi) illüstrasyonlar
	Surreal (Gerçeküstü) illüstrasyonlar
	Fantastik ve Gotik illüstrasyonlar
	Çocuk kitabı illüstrasyonları

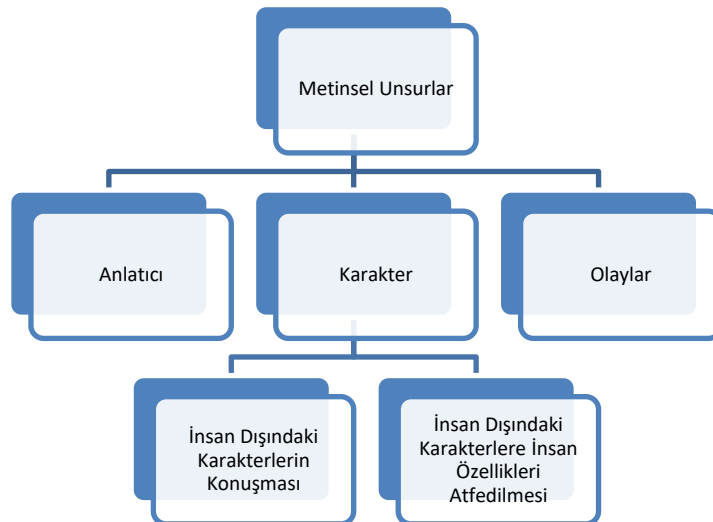
Çakır, Elif Merve. 2019. Fantastik Edebiyat Resimlemeleri ve Bir Etkileşimli Kitap Uygulaması. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü. s. 26-35.

Çakır'ın gruplandırması üzerinden, derginin sayısında bulunan fantastik ve gotik özellikler gösteren resimlemeler tespit edilerek “metin dışı” ve “metin içi” olmak üzere iki gruba ayrılmıştır.

Şekil 5: Fantastik ve Gotik İllüstrasyonların Gruplandırılması

Görsellerin dışında kalan fantastik unsurlar ise metinleri oluşturan karakter, olay ve anlatıcı çevresinde gruplandırılarak incelenmiştir. Karakterler kendi içerisinde, konuşma özelliği gösterenler ve insan özellikleri gösterenler olarak gruplandırılmıştır.

Şekil 6: Metinsel Unsurlar

7. TRT ÇOCUK DERGİSİ'DE FANTASTİK ÖGELER

7.1. Metin Dışı Görsel Unsurlar

TRT Çocuk Dergisi'nin kapağında yer alan veya derginin iç sayfalarında bulunan herhangi bir metne bağlı olmadan reklam veya bilgilendirme amaçlı kullanılan görseller bu bölümde incelenmiştir. Kapak dosyası içinde yer alan çizimlerde bu bölüm içinde değerlendirilmiştir. Bu görselleştirmeler içinde yer alan fantastik unsurlar tespit edilerek iki ayrı başlık altında incelenmiştir.

7.1.1. Dergi Kapağında Bulunan Görseller

Bu başlık altında, derginin farklı sayılarının kapak ve içindekiler sayfalarında yer alan fantastik özellikler barındıran görseller incelenmiştir.

Bu özellikteki görsellerden ilki Aralık 2018 sayısında göze çarpmaktadır.

Şekil 7: Meyve Yuvarlayan Çocuk

[Meyve Yuvarlayan Çocuk]. Aralık 2018. TRT Çocuk Dergisi. İç Kapak. y. 9. s. 99.

Meyve ve kekin insan boyutunda çizilmesi, insan karakterinin de bu meyveyi yuvarlayarak hareket ettirmesi öne çıkmaktadır. Ayrıca aynı sayfada, piknik sepetinin içinden elinde ekmek ile çıkan, kendi boyundaki üzüm bağını sırtlayıp

sürükleyen ve şişenin üzerine çıkararak tıpasını açmaya çalışan çocuk da fantastik öge olarak dergide yer almaktadır.

Şekil 8: Piknik Sepetinden Çıkan Çocuk

[Piknik Sepetinden Çıkan Çocuk]. Aralık 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. İç Kapak. y. 9. s. 99.

Ağustos 2018 sayısı incelendiğinde, TRT Çocuk kanalında yayınlanmaya başlanacak “Kuklalı Köşk” programının afişi göze çarpmaktadır. Kuklaların hem yüz hatları hem de hareketleri insansı özellikler göstermektedir (Ağustos 2018, 1)

Derginin Temmuz 2018 sayısında, kapak bölümünde fantastik unsurların yer aldığı belirlenmiştir. Su üzerindeki bir tekne ile seyahat eden vücut yapıları, el hareketleri ve yüz mimikleri insana benzeyen bu hareketlerin kafa yapıları, burunları ve kulakları hayvanlara benzemektedir. Bu anlamda, görseldeki karakterler birer fantastik unsur olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, dergi kapağının hemen devamında yer alan TRT Çocuk kanalında yayımlanan “Momo Akıllı Tavşan” programının reklam afişinde de fantastik unsurlar göze çarpmaktadır. Beyaz önlük giyen kaplumbağanın gözlerinin insan gözü gibi renkli çizilmesi ve kalın kaş ve çenesinin altında sakalının olması, avuç işlerini açan gergedanın sağ kolunda bileklik takılı olması ve saçına toka takılı olması, ayı ve tavşanın gülümseyen yüzleri ile el sallaması da olağanüstü unsurlar olarak değerlendirilebilir. Bir diğer TRT Çocuk kanalı programı reklamında ise, Gaga karakteri olan kuşun, bir kanadını beline dayaması ve diğer kanadını ise yukarı kaldırıp açarak selam vermesi öne çıkmaktadır (Temmuz 2018).

Haziran 2018 sayısı incelendiğinde de derginin kapak bölümünde okuyucuları gülümseyen hayvanlar karşılamaktadır. Bere takıp kanadı ile oluyucuları selamlayan penguen, boynunda kolyesi ve gözünde gözlüğü olan yaşlı balıkçıl ve başında uçuş gözlüğü bulunan sincap fantastik öğelerdir (Haziran 2018, kapak sayfası).

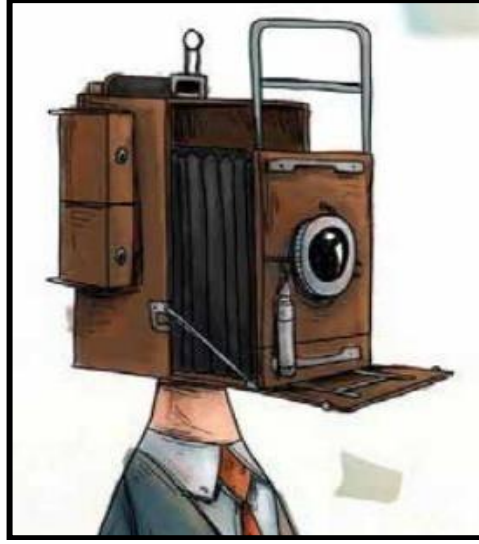

Şekil 9: TRT Çocuk Kanalı Karakterleri

[TRT Çocuk Kanalı Karakterleri]. Aralık 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. İç Kapak. y. 9. s. 99.

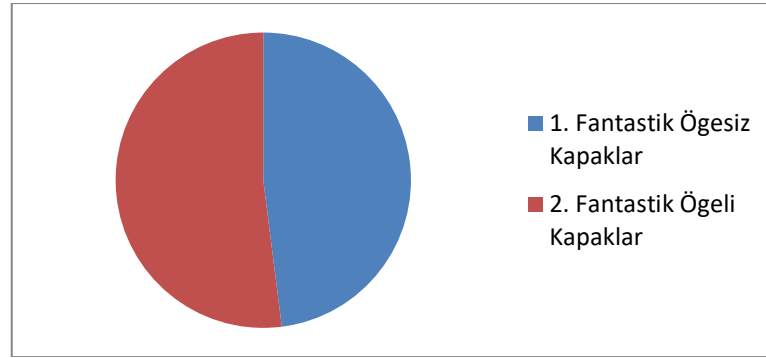
Haziran sayısında yer alan bu görseldeki hayvanların bulunduğu bir diğer kapak görseli, Mayıs 2018 sayısında da bulunmaktadır. TRT Çocuk Kanalı'nda yayımlanan "Su Elçileri" programının broşüründe, eğlenceli hareketleri, gülen yüzleri, insan hareketleri ile okuyucuları karşılamaktadırlar (Mayıs 2018).

TRT Çocuk Dergisi'nin incelenen diğer sayıları göz önünde bulundurulduğunda dergi kapağında fil ile oynayan robotlar; iki ayağı üzerinde durarak fili işaret eden kaplumbağa; şehirdeki ulaşım araçlarının çocukların oyuncağı gibi küçük çizilmesi; insan gibi kaşı, gözü, burnu ve ağzı bulunan meyve-sebzeler; havada uçan insan kıyafetli robotlar; insana dönüşebilen iş makineleri; ayakkabı ve bere giyen, gözlük takan arı ve insan kıyafetleri giyerek motosiklete binen postacı kuş gibi olağanüstü öğelerin bulunduğu örnekler ile karşılaşmıştır. Bunların yanında, Şubat 2018 sayısında insanların kafa bölümlerinin kamera ve fotoğraf makinesi gibi resmedildiği örnekler de mevcuttur.

Şekil 10: Kamera Kafalı İnsanlar

[Kamera Kafalı İnsanlar]. Şubat 2018. TRT Çocuk Dergisi. İç Kapak. y. 8. s. 89.

Şekil 11: Dergi Kapağındaki Fantastik Öğeler

Araştırmaya konu olan yirmi beş sayının on üçünün kapak bölümünde fantastik özellikler gösteren görsellerin yer aldığı tespit edilmiştir. Okuyucuların dergiyi seçerken veya alırken ilk baktıkları yer dergi kapağı olduğundan; ilgi çekici olması için görsellerle ve değişik renklerle hazırlandığı görülmüştür. TRT Çocuk Kanalı'nın sosyal medya hesapları ve yayınları ile ilgili reklamlar ise kapak sayfasının arkasına konumlandırılmıştır.

7.1.2. Derginin İçinde Bulunan Görseller

Çalışmanın bu bölümünde, derginin iç bölümündeki metinler arasında bulunan ama herhangi bir metinle ilişkilendirilmeden kullanılan, TRT Çocuk Kanalı veya derginin ekleri ile ilgili görseller içeren sayfalar incelemeye alınmıştır.

Aralık 2018 sayısında çocuklar için hazırlanmış ve TRT Çocuk Kanalı'nın karakterlerinin görsellerinin yer aldığı takvim bulunmaktadır.

Şekil 12: TRT Çocuk Kanalı Karakteri

[TRT Çocuk Kanalı Karakteri]. Aralık 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 9. s. 99: 24.

Karakterin vücudu insan özellikleri taşıırken, kafası hayvana benzetilmiştir.

Şekil 13: TRT Çocuk Karakteri

[TRT Çocuk Karakteri]. Aralık 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 9. s. 99: 25.

Üstteki görselde ise, dört ayaklı evcil hayvan türlerinden olan öküz bir insan gibi normalde yapamayacağı şekilde iki ayağının üzerinde resmedilmiştir. Ayrıca,

görselde ağız, göz ve kaş hareketlerinden yararlanılarak eğlenceli bir yüz ifadesi resmedilmiş ve ön ayakları insan kolu gibi çizilmiştir.

Şekil 14: Momo Akıllı Tavşan

Momo Akıllı Tavşan. Ağustos 2018. TRT Çocuk Dergisi. y. 8. s. 95: 39.

TRT Çocuk Kanalı yayınlarından birisi olan Momo Akıllı Tavşan'ın broşürünün olduğu bölümde de fantastik görseller bulunmaktadır. Tavşan, fil, kaplumbağa, zebra, aslan ve gergadan gibi hayvanların dizilip karşısındakileri selamlamaları, kaplumbağa ve baykuşun gözlük takması ve hepsinin iki ayağı üzerinde durması buna örnek gösterilebilir (Haziran 2018, 31).

Şekil 15: Hayvanların Elleri ile Selamlaması

[Hayvanların Elleri ile Selamlaması]. Haziran 2018. TRT Çocuk Dergisi. y. 8. s. 93: 31.

Ayrıca, görselde tavşan, gergedan ve kaplumbağanın elleri insan eli gibi resmedilmiştir. Görselin devamında ise; ayı, maymun, kirpi, papağan ve Momo Akıllı Tavşan benzer özelliklerle yerini almıştır (Haziran 2018, 34).

Bunların yanında göz-ağız çizilerek kişileştirilmiş ve mimik çizilmiş taksiler, kablumbağa şeklinde yapılmış robot, başlarına miğfer takmış karıncalar, dinazor makineler ve kelebek kanadı takıp uçan insan örnekleri de bulunmaktadır.

7.2. Metin İçindeki Görseller

7.2.1. İşlevlerine Göre Metindeki Görseller

7.2.1.1. Süsleyici Resimler

Ağustos 2018 sayısı incelendiğinde, “Kapak Dosyası” bölümünde metnin içeriği ile ilişkili olmayan, metne görsellik katan ve ilgi çeken resimlemeler bulunmaktadır. Yazı ve alfabe ile ilgili bilgilerin aktarıldığı ve tarihçesinden bahsedildiği bu metinde, insan yüzüne benzeyen göz, kaş ve ağız yapısı bulunan, elinde sopa tutan ve beline kemer takan bir tavşan bulunmaktadır.

Şekil 16: İnsan Yüzlü Tavşan

[İnsan Yüzlü Tavşan]. Ağustos 2018. TRT Çocuk Dergisi. y. 8. S. 95: 38.

Benzer bir durum, “Doğa Güncesi” bölümünde de karşımıza çıkmaktadır. Doğa olaylarından ve hayvanlardan kısaca bahsedilen bu bölümde, metinle ilişkili

görsellerin yanında, büyük gözlü siyah bir kuş ile küçük bir çocuğun da resimleri yer almaktadır. Metinle ilişkili olmayan bu görseller, bölümün çocukların ilgisini çekmesi için kullanılmıştır.

Bir diğer süsleyici resim örneği ise Haziran 2018 sayısında bulunmaktadır. Avusturalya’da yaşayan koalaların anlatıldığı bölümde, onların ağaç üzerinde nasıl zaman geçirdikleri ve uyudukları anlatılırken, metinle ilişkili olmayan bir çocuk ve kuş çizimi göze çarpmaktadır. Çocuk elini sallayarak okuyucuları selamlarken kuş da kanatlarını açıp selamlamasını yapmaktadır (Haziran 2018, 9)

Haziran sayısının “Kapak Dosyası” bölümünde de benzer şekilde metnin içeriği ile ilintili olmayan, görsellik ile dikkat çekmeye yönelik TRT Çocuk kahramanlarının resimleri kullanılmıştır. Penguen, öküz, sincap ve balıkçıl resimlerde yer almaktadır (Haziran 2018, 36-39).

Şekil 17: Bere Giymiş Penguen

[Bere Giymiş Penguen]. Haziran 2018. TRT Çocuk Dergisi. y. 8. s. 93: 38.

“Elif’in Dersleri” bölümünün dışında, insana benzetilmiş sebze ve meyvelerin metinden bağımsız olarak süsleme amacıyla kullanıldığı bölümler de mevcuttur. Örneğin, derginin Ocak 2017 sayısında kış ve kardan bahsedilen kapak dosyasında insan görünümlü patlıcan, havuç ve balkabağı gibi sebzeler bulunmaktadır (34-35).

7.2.1.2. Metni Yorumlayıcı ve Tamamlayıcı Resimler

Metni yorumlayıcı ve tamamlayıcı resimler; süsleyici resimler gibi metinden ve anlatılanlardan tamamen bağımsız olmayıp, metnin içinde anlatılan konuyla ilgili örnek veya görselleştirmeler sunan niteliktedir. Derginin içerisinde yer alan birçok metinde bu özellikte görsellere rastlamak mümkündür. Bunlardan bir tanesi de; Ağustos 2018 sayısının “Meraklı Dodo” bölümünde karşımıza çıkmaktadır.

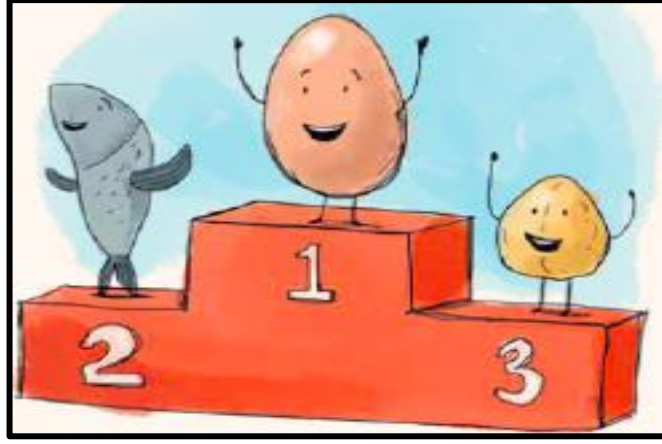
İstanbul'un simgelerinden olan Galata Kulesi'nin özelliklerinin anlatıldığı yazı ile birlikte, kuleye insan kıyafetlerinden ceket, gömlek, kırıvat ve fes giydirilerek; kaş, göz, bıyık, burun ve ağız çizilerek kulenin çocukların gözünde canlanması sağlanmıştır (62).

Şekil 18: İnsan Biçimindeki Galata Kulesi

[İnsan Biçimindeki Galata Kulesi]. Ağustos 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 95: 62.

Metinde anlatılanı tamamlayıp okuyucunun anlamasını kolaylaştıran görsel örneği, Haziran 2018 sayısında da bulunmaktadır. Derginin sağlıkla ilgili bilgilendirici metinlerinin yer aldığı “Sağlıklı Besleniyorum” bölümünde, proteinden ve proteinin en çok bulunduğu besin kaynaklarından bahsedilmektedir. Proteinin en çok bulunduğu besin türleri metinde sırasıyla yumurta, balık ve fındık olarak aktarılırken, yarışmaların sonunda birinci, ikinci ve üçüncülerin açıklandığı kürsü ile bu durum görselleştirilmiştir (Haziran 2018, 54).

Şekil 19: Yumurta, Balık ve Fındık

Yumurta, Balık ve Fındık. Haziran 2018. TRT Çocuk Dergisi. y. 8. s. 93: 54.

Yumurta ve fındık, kaş, göz, ağız, kol ve bacak çizilerek insan gibi resmedilirken; balığın ise yüzgeçleri kol ve kuyruğu bacak olarak görselleştirilmiştir.

7.3. Metinsel Unsurlar

7.3.1. Anlatıcı

Çalışmanın bu bölümünde, dergilerin sayılarında yer alan metinlerdeki anlatıcılar incelenmiş olup; fantastik özellikler barındıran sayılardan örnekler paylaşılmıştır. Anlatıcının fantastik unsur olarak karşımıza çıktığı örneklerde, tercih edilen method ise hayvan veya nesnelerin anlatıcı olarak metinlerde yer alması ve metnin birinci tekil kişi tarafından okuyucuya aktarılmasıdır.

“Doğadan Sesler” başlığı altında yer alan, ren geyiğinin özelliklerinin ve yaşam şeklinin konu alındığı bölümde, ilk evcilleştirilen hayvan olmasından, her sene yinelenen boynuzlarından, ayak yapısından ve havayı ısıtan burnundan bahseden kişi geyiğin kendisidir (Aralık 2018, 37).

Aynı şekilde, Kasım 2018 sayısında konu alınan leopar aynı zamanda metnin anlatıcısıdır. Birinci tekil kişi anlatıcının kullanıldığı metinde, kedi türü arasında en büyük dördüncü kedi olmasından, renginin ve sırtındaki siyah beneklerin doğada saklanmasını kolaylaştırmasından ve ağaç dallarını yaşam alanı olarak kullanmasından bahsedilmektedir. Metinde leopar kendisini anlatmaya “[y]ukarı bak, yukarı, ağacın en üstteki dalına! Evet! Biraz sağa, işte karşınızdayım! Ben leopar, memnun oldum.” diyerek başlamaktadır (Kasım 2018, 36).

Derginin Ağustos 2018 sayısında ise, anlatıcı olarak antilop bulunmaktadır. Kendisinden parfümlü oluşundan, hızlı koşabilmesinden ve zıplayabilmesinden bahsetmektedir. Afrika kıtasında ve Güney Asya’da yaşayan ve yaklaşık 150 farklı türü bulunan antiloplar, ot ile beslenirler ve yılda bir kez yavruları olmaktadır (Ağustos 2018, 50-51)

Bir diğer fantastik anlatıcı ise Temmuz sayısında bulunmaktadır. Arıların özelliklerinden, 20 bin farklı türü olduğundan, çiçeklerden topladığı özleri biriktirdiği bal midesinden ve kendi aralarındaki iş bölümünden bahsedilen “Doğadan Sesler” bölümünde anlatıcı, arının kendisidir (Temmuz 2018, 50-51).

Derginin Haziran sayısında bulunan “Doğadan Sesler” bölümünde, egzotik hayvan türlerinden olan karıncayiyen tanıtılmaktadır. Karıncayiyenin yaşam şekli, beslenme alışkanlığı, türleri ve üremesi ile ilgili bilgilerin yer aldığı bu bölümde, anlatıcı olarak birinci tekil şahıs tercih edilmiştir. Anlatıcı metne “[k]arınca yiyen! Evet, evet yanlış okumuyorsun, ben bir karıncayiyenim. İsmimin biraz değişik olduğunu ben de kabul ediyorum. İsmimin nereden geldiğini, hayatımı ve ailemi merak edenler için burdayım. İşte anlatmaya başlıyorum.” diyerek başlamıştır (Haziran 2018, 50).

Derginin diğer sayıları incelendiğinde “Doğadan Sesler” bölümlerinde mors, karınca, vaşak, penguen, alpaka, fok, çakal, mandarin, kartal, mürekkep balığı, antilop, pelikan, denizgergedanı ve tersiyerin kendilerini tanıtmaktadır. Mart 2017 sayısından önce yayımlanan Ocak 2017, Aralık 2016, Kasım 2016, Ekim 2016 ve Eylül 2016 sayılarında ise “Doğadan Sesler” yerine “Kuzucuk’un Doğa Günlüğü” bulunmaktadır. Anlatıcı olarak Kuzucuk’un bulunduğu bu sayılarda sincap, kedi, bal arısı, devediken ve baobab ağacı tanıtılmıştır.

Benzer şekilde, “Doğa Ajandası” bölümünde de hem kutup ayısı hem de kestane ağacı kendisini okuyuculara tanıtmaktadır. Birinci tekil şahıs anlatıcının kullanıldığı bu metinlerde, kutup ayısı dilinin yeşil olmasından, üç farklı göz kapağının olmasından ve soğuk havada nasıl hayatta kalabildiğinden bahsederken; kestane ağacı ise yaprak yapısından, sevdiği iklimden ve meyve verdiği eylül ayını okuyucularına anlatmaktadır (Aralık 2018, 45)

Kasım 2018 sayısına bakıldığında ise su kaplumbağası ile mandalin ağacının kendilerini anlattığı bölümler karşımıza çıkmaktadır. “Doğa Ajandası” bölümünde yer alan bu metinlerde, su kaplumbağası kendisini aşağıdaki gibi anlatmaktadır:

“Merhaba! Bilim insanları bana “karettakaretta” diyor ama Ege sahillerinde “sini kaplumbağası” olarak biliniyorum. Ancak son yıllarda bebeklerimi korumak için öyle çok sıkıntı yaşadım ki beni haber bültenlerinden tanıyor ve adımları “karettakaretta” olarak biliyor olabilirsiniz.” (Kasım 2018, 45).

Mandalina ağacı ise kendisini “[m]erhaba, ben mandalina ağacıyım. Siz beni meyvemizin ismiyle biliyorsunuz.” diyerek anlatmaya başlamıştır (Kasım 2018, 45).

“Doğa Ajandası” bölümü, Kasım 2018 sayısından önce dergideki yerini “Doğa Güncesi” olarak almıştır. Bu sayılarda anlatıcı konu alınan kunduz, yılan, kertenkele gibi hayvanlar veya dış değildir. Farklı bir birinci tekil şahıs anlatıcı tarafından bilgi aktarımı sağlanmaktadır.

“Doğadan Sesler” ve “Doğa Ajandası” dışında, anlatıcının hayvan veya meyve-sebzenin olduğu fantastik örnekler de mevcuttur. Derginin Haziran 2018 sayısı incelendiğinde, “Masal Mutfağı” bölümünde, metin iki ayrı katmandan oluşmaktadır. İlk katmanda meyvelerden bir tanesi genel sunumu yaparken; ikinci katmanda sırayla meyveler kendilerini tanıtmaktadır. Şeftali, erik, çilek ve üzüm sağlık açısından faydalarından ve çeşitlerinden bahsederek aynı zamanda okuyucuları bilgilendirirler (Haziran 2018, 6). Ayrıca, meyvelere “hanım-bey” ibaresiyle cinsiyet atfedilmiştir. Meyvelerin kişileştirilmesi, okuyucunun daha kolay kendisi ile özdeşleştirip yakınlık hissetmesi için uygulanmış olarak görünmektedir.

- “Sunucu: Şeftali Hanımcığım süremiz çok yok, izninizle sırayı Erik Beye vermek istiyorum.

- Erik: Ah Efendim teşekkür ediyorum, ben de dedim herhalde bütün gün hanımefendiyi dinleyeceğiz. Selam arkadaşlar, ben Erik! Sağ olun alkışlar için! Utandırıyorsunuz beni! Efendim ben bizzat Anadolu çocuğuyum! Evet evet dünyada ilk bulunduğum yerin Anadolu olduğu tahmin ediliyor. Saymakla bitmeyecek faydalarımıza gelince bir kere ben en keskin gözlere sahip olmanız için en iyi dostunuzum. Kalbinizin güçlenmesinde, kanınızın temizlenmesinde çok işe yararım. Bir de azıcık bir tuza batırdınız mı leziz mi leziz bir atıştırmalık olurum!” (Haziran 2018, 5).

Fantastik unsur olarak anlatıcının bulunduğu metinlerde iki farklı yöntem ile fantastik öğelerin geliştirildiği görülmektedir. Bunlardan ilki hayvanların anlatıcı

olarak seçilmesi, ikincisi ise sebze ve meyvelerin anlatıcı olarak metinde yer almasıdır.

7.3.2. Karakter

TRT çocuk Dergisi'nin sayılarında bulunan ve birden fazla sayıda karşımıza çıkan karakterlerin fantastik özellikleri bu başlık altında incelenmiştir.

7.3.2.1. İnsan Dışındaki Karakterlerin Konuşması

Konuşma özelliğinin insan dışındaki varlıklara atfedilmesi fantastik bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Derginin sayıları ve içerikleri incelendiğinde, bu tekniğin yoğun bir şekilde kullanıldığı söylenebilir.

- Meyve ve sebzelerin konuşması
- Hayvanların konuşması
- Gezegen ve bulutların konuşması

İnsan dışındaki karakterin konuştuğu ilk örnek, Aralık 2018 sayısındaki “Uzay Kâşifi Gökay” bölümünde karşımıza çıkmaktadır. Yaşlı toz zerresinin, genç olana “[z]amane gençleri ne çabuk büyüyor yahu!” demesi bunlardan bir tanesidir. Aynı şekilde, iki toz zerresinin “[b]izim aramızdan su sızmaz ama gaz akımları sızar!” konuşması da örnek gösterilebilir.

Şekil 20: Konuşan Toz Zerreleri

[Konuşan Toz Zerreleri]. Aralık 2018. TRT Çocuk Dergisi. y. 9. s. 99: 5.

Derginin Kasım 2018 sayısı incelendiğinde ise hasta olan Dünya ve Güneş'i muayene eden beyaz önlüklü ve boynunda stetoskop olan doktorun “[b]u yıl havalar soğuk olacak” şeklinde konuşması da bir diğer fantastik öge olarak karşımız çıkmaktadır. Doktorun, aslında bir gezegenin insana benzetilmiş biçimi olması onun konuşmasını olağanüstü kılmaktadır (Kasım 2018,5).

Temmuz 2018 sayısındaki “Uzay Kâşifi Gökay” bölümünde ise, Ay'ın çekim etkisi ile Dünya'nın kendi etrafındaki dönüş hızını dengelemesi görselleştirme ile desteklenmiştir. Çok hızlı dönmeye başlayan Dünya, “[b]aşım dönüyor!” demiştir (Temmuz 2018,20).

Şekil 21: Başı Dönen Dünya

[Başı Dönen Dünya]. Temmuz 2018. TRT Çocuk Dergisi. y. 8. s. 94: 20.

Derginin Nisan 2018 sayısında ise Gökay diğer gezegenlerin aksine saat yönünde dönen Venüs ve Uranüs gezegenleri hakkında bilgi verirken bu iki gezegen saç, kaş, göz, burun, ağız ve gözlük ile insan kafası şekline büründürülmüştür. Üzerlerine doğru gelen göktaşlarını görüp şaşırان bu gezegenlerden Venüs,'ün dönüş yönünün farklılığı “[b]iraz da diğer tarafa döneyim bari” denilerek görselleştirilmiştir. Ayrıca, Güneş'e yakın bir gezegen olmasından kaynaklı Uranüs'e göre daha koyu bir renk ile boyanmıştır (Nisan 2018, 21).

Benzer şekilde, derginin diğer sayılarında bulunan “Uzay Kâşifi Gökay” bölümlerinde de gezegenlerin, kar tanelerinin, asteroid ve yıldızların, bulutların ve Ay'ın konuştuğu örnekler mevcuttur.

Derginin bir diğer bölümü olan “Meraklı Dodo”da kokarcanın çocuklarına “[ç]ocuklar babanız geliyor, bu kokuyu bir kilometre öteden tanırım!” demesi, örümceğin “[a]yrıca ağlar bizim evimizdir!” şeklinde konuşması ve Meraklı Dodo ile arının “[s]iz siz olun, balınızı israf etmeyin dostlarım!” “[h]aklısın dostum, biz onun

için çok çalışıyoruz!” şeklinde karşılıklı konuşması fantastik unsur olarak dergide yer almaktadır (Aralık 2018, 47).

Kasım 2018 sayısı incelendiğinde ise elektrik yüklü bulutun “[a]caba elektriğimi şu buluta atıp şimşek mi yapsam yoksa yere atıp yıldırım mı yapsam?” şeklinde konuşması örnek olarak gösterilebilir (40).

Kasım 2018 sayısında ise Meraklı Dodo’nun kırkayak isimli hayvanların gerçekte kaç ayağı olabileceği ile ilgili bilgi verdiği yazıda, “[n]eyse ki hayvanların ayakkabı giymek gibi bir alışkanlıkları yok. 191 çift ayakkabı giymek kolay olmasa gerek” demesi fantastik unsur olarak değerlendirilebilir (Kasım 2018, 41).

Aynı durum, “Ali Gel” bölümünde de karşımıza çıkmaktadır. Mart 2017 sayısından itibaren dergide yerini alan bu bölümde, sahip olduğu “Acayip Şeyler Kutusu” ile dünyanın farklı yerlerine seyahat edip oradaki yaşamı deneyimleyebilen ve arkadaşlar edinen Ali’nin yanında, onunla konuşabilen Kuş’u bulunmaktadır. Beraber yaptıkları bu yolculuklarda başlarına gelenleri, oradaki insanlarla konuşmalarını okuyucuya aktarırlar. Ali ile Kuş’unun yaptıkları yolculukların anlatıldığı “Ali Gel” bölümünde insan dışındaki karakterlerin konuştuğu fantastik öğeler bulunmaktadır.

- “Kuş, sen de duydun mu?

- Yahni dedi. Bayılırım yahniye!” (Aralık 2018, 13).

Temmuz 2018 sayısında da Ali ile Kuş’un konuşmaları bulunmaktadır. Annesinin odasını toparlamasını istediği Ali;

- “Odamı toparlamam gerekiyor. Bir anlaşma yaptım ben.

- Ne anlaşması?

- Odamı artık ben toparlayacağım. Yoksa kutuyu kâğıt toplayıcılarına verecekler. Bu arada sen de bana yardım edeceksin.

- Anlaşmada böyle bir madde mi var?” (Temmuz 2018, 26).

Ali ve Kuş’unun Haziran sayısındaki yolculuğu ise Filistin-Gazze’yedir. Burada Fatıma isimli küçük bir kızla tanışan ikili, ondan Hanzala’nın hikâyesini dinlemişlerdir. Kuş ile Ali’nin konuşmaları fantastik unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Evliya Çelebi” bölümünde ise Evliya Çelebi’nin atı ile beraber yaptığı yolculuklar ve başlarına gelen olaylar çizimlerle birlikte çocuklara anlatılmaktadır. Atın “Konya o kadar düzlük bir yer ki, bir tek bu küçük tepeyle karşılaşmak beni şaşırttı doğrusu. Her yerde yokuş inip çıkmaktan yorgun düşüyordum” şeklinde konuşması bunlardan birisidir (Aralık 2018, 34).

Şekil 22: Evliya Çelebi'nin Atının Konuşması

[Evliya Çelebi’nin Atının Konuşması]. Aralık 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 9. s. 99: 32.

Kasım 2018 sayısında ise Çelebi’nin atı olan Küheylan’ın “[ç]ok susadım. Artık bir an önce ırmağın kıyısına varsak” demesi, devamında ise bataklığa girmeleri ile birlikte, “[b]ilmiyorum, ayaklarımı çamurun içinden çıkaramıyorum” ve “[k]urtar biziii!” şeklinde konuşması örnek olarak gösterilebilir (32-34).

Şekil 23: Küheylan'ın Konuşması

[Küheylan'ın Konuşması]. Kasım 2018. TRT Çocuk Dergisi. y. 9. s. 98: 34.

Ağustos 2018 sayısında ise Evliya Çelebi ile Küheylan yine yolculuğa çıkmışlardır. Kars'a giden ikiliden Küheylan, “[n]eyse ki bu kez bana iş düşmedi. Çok mutluyum” şeklinde konuşmaktadır. Ayrıca, bu seyahatleri sırasında nehri geçmek için sala binmişlerdir. Yorulmadan hareket ederken Küheylan “[ş]u su yolculuklarına bayılıyorum. Ooooh, gel keyfim gel” demiştir (Ağustos 2018, 46-49).

Şekil 24: Küheylan'ın Sal Üzerinde Konuşması

[Küheylan'ın Sal Üzerinde Konuşması]. Ağustos 2018. TRT Çocuk Dergisi. y. 8. s. 95: 49.

Evliya Çelebi ve atı Küheylan'nın bir diğer seyahati ise Erzurum'adır. Erzurum'un suyunun ve havasının çok soğuk olduğu, sebze ve meyvenin çok yetişmediği dile

getirilir. Ne kadar Çelebi üşümesin diye atının üzerini ve bacaklarını örtse de Küheylan soğuktan üşümektedir. Çelebi'ye;

“Byyy. Beni bu kadar sarıp sarmaladın ama ben hâlâ üşüyorum. Haydi bir an önce gidelim de biraz ısınayım. Bazen acaba yanlış meslek mi seçtim diye düşünüyorum. Bir değirmen de mi çalışsaydım...” demiştir (Temmuz 2018, 49).

Derginin Haziran 2018 sayısında, Evliya Çelebi ve atı Küheylan'ın Şam valisi Murtaza Paşa ile birlikte Antakya'ya yaptıkları yolculukları okuyuculara aktarılmaktadır. Küheylan'ın “[ç]ok yoruldum. Daha gelmedik mi?” diye Çelebi'ye sorması, Antakya'ya varıp dinlendikten sonra ise “[b]ıkmadın mı yazmaktan? Hadi çikalım dolaşalım.” diye onu dışarı davet etmesi insan dışındaki varlıkların konuşmasına örnek olarak gösterilebilir (Haziran 2018, 46-47).

Şekil 25: Küheylan'ın Bomba Seslerinden Korkması

[Küheylan'ın Bomba Seslerinden Korkması]. Haziran 2018. TRT Çocuk Dergisi. y. 8. s. 93: 49.

Kaleye bombaların atılmasından korkan Küheylan'ın Çelebi'ye seslenmesi görselde yer almıştır.

Küheylan ile Çelebi'nin konuşmalarının dışında, Küheylan'ın eşek ile konuşması da bulunmaktadır.

- “Senin mesleğin benimkinden daha zormuş arkadaş.
- Öyle. Senin işin iyi. Evliya Çelebi'nin atı olmak pek güzel bir şey olsa gerek.” (Haziran 2018, 48).

Derginin diğerk bir bölümü “Masal Defterim “de, Deve Dikeni ile Küpeli’nin konuşmaları ön plana çıkmaktadır. Küpeli’nin “[o]oo demek yeni oyunumuz bu!” diyerek rüzgâr ile konuşması, Deve Dikeni’ne “[b]unca zaman zarar görmemden korktuğın için bu oyunu sevmediğini söyleseydin ya!” demesi örnek olarak gösterilebilir (Aralık 2018, 8).

Derginin “Sağlıklı Besleniyorum” bölümünde de insan dışındaki varlıkların konuşması örneğine rastlamak mümkündür. Süt muza “ben en iyi probiyotik kaynaklarından biriyim!” derken cevap olarak muz da “ben de prebiyotik kaynağıyım.” demiştir (Kasım 2018, 38). Süt ve muzun Kasım 2018 sayısındaki konuşmaları bu örneklerden bir tanesidir.

Temmuz 2018 sayısı incelendiğinde de benzer bir konuşma örneğine rastlamak mümkündür. Besinlerde bulunan yağlardan ve bu yağların türlerinden bahsedildiği bölümde, süt ile çileğin konuşması bulunmaktadır. Kaşı, gözü, ağzı, kol ve ayakları bulunan bir insan gibi resmedilen çilek, “[n]e yani herkeste var ama bende yağ yok mu?” dediğinde, süt “[ü]zülme dostum, bu bir eksiklik değil. Sen çok özel bir besinsin.” diyerek onu teselli etme yoluna gitmiştir (Temmuz 2018, 54).

Derginin doğa, gökyüzü ve teknoloji gibi konularda okuyucularını bilgilendirmeye yönelik hazırlanmış “İbi İle Keşfediyoruz” bölümünde de insan dışındaki karakterlerin konuşturulduğu örnekler karşımıza çıkmaktadır. Ağustos 2018 sayısında, robotun “Büyük Ayı ve Küçük Ayı takımyıldızlarının kepeceye daha çok benzediğini biliyor musunuz?” demesi örnek gösterilebilir (Ağustos 2018, 12).

Dergi içerisinde, büyükler tarafından çocuklara okunması için hazırlanan bölümler de bulunmaktadır. Bu bölümdeki metinler öğretici yazılar olabildiği gibi; hayvanların konuşturulduğu, arkadaşlık, dostluk, birlikte hareket etmenin önemi gibi konuların işlendiği yazılar da olabilmektedir. Ağustos 2018 sayısında bulunan “Kovan Günlüğü” metninde, kraliçe arı ile Vız’ın ve diğer arıların konuşması aktarılmaktadır. Bulduğu mavi yapraklı çiçeklerden topladığı özlerle kovana dönen Vız’a kraliçe arı “[a]ferin sana, çok güzel bir çiçek keşfetmişsin, balımız lezzetiyle anılacak” ve “[d]ün getirdiğiniz özler çok güzeldi” demiştir (Ağustos 2018, 58-59).

Derginin Mart 2017 ile Temmuz 2018 sayılarında ise, “Kovan Günlüğü” yerine “Ceviz Ağacı’nın Maceraları” okuyucularla buluşmuştur. Bu bölümde Ceviz Ağacı, yanında yaşayan tavşan, sincap ve kuşların eğlencelerini, birbirleri ile ilişkilerini ve

oyunlarını anlatmaktadır. Görsellerle de desteklenen bu metinlerden Haziran 2018 sayısında bulunan incelendiğinde, tüm bu hayvanların bayram coşkusunun Ceviz Ağacı tarafından anlatıldığı görülmüştür. Ceviz Ağacı'nın yavru hayvanların bayramını “[o]hooohoo! Bayramınız kutlu olsun yavrular, canım sincaplar, tatlı serçeler, güzel tavşanlar ve kırmızı mantarlar. Bayramınız kutlu olsun bütün komşularım.” diyerek kutlamıştır (Haziran 2018, 54).

Derginin mayıs sayısında ise, Ceviz Ağacı yanında yaşayan hayvanlara “[t]avşanlarım, sincaplarım, erçelerim bakın, burada kimler var!” diyerek anları yanına çağırması ve hemen gövdesinin yanında büyüyen mantarları onlara göstermiştir. Ayrıca, diğer hayvanlarla birlikte oynamayan serçeye;

- “Ne oldu sana minik serçem. Sen oynamıyor musun arkadaşlarınla?

- Canım istemiyor.

- Gördün değil mi mantarları ne kadar sevimliler.

- Gördüm Ceviz Ağacı ama bence o kadar da değilmiş!” demiştir. (Mayıs 2018, 59).

İnsan dışındaki varlık ve hayvanların konuşturularak fantastik öğelerin oluşturulduğu örneklere derginin “İbi İle Keşfediyoruz” bölümünde de karşılaşılmaktadır. Temmuz 2018 sayısı incelendiğinde, büyük yeşil balığın, küçük turuncu balığı gördüğünde “hmm... Çok lezzetli görünüyor!” demesi, daha sonrasında ise küçük turuncu balıklar bir sürü hâlini alınca yeşil büyük balığa “şimdi kim daha lezzetli?” demeleri ve bunu gören yeşil balığın ağzını açıp dilini çıkarması ve korkudan titremesi örnek gösterilebilir (12). Çocuklara görseller ve kısa konuşmalar aracılığıyla, birlikte hareket etmenin önemi aktarılmaktadır.

Aralık 2017 sayısında ise sevinçten ellerini havaya kaldıran kaplumbağa, İbi'nin anlattığı yenilenebilir enerji ile ilgili “[b]u konuda daha çok bilgi öğrenmek istiyorum İbi” demiştir (30).

Şekil 26: Konuşan Karınca

[Konuşan Karınca]. Kasım 2017. TRT Çocuk Dergisi. y. 8. s. 86: 30.

Bir diğer sayıda ise, karıncalar hakkında bilgiler verilirken; kendi ağırlıklarından fazla bir ağırlığı taşıyabilme özellikleri bir görsel ve konuşma ile desteklenmiştir. Bir halterci gibi iki eli ile bir odun parçasını kaldıran karıncanın resmedilmesi ve onun “[a]ğırlığımızın kat kat fazlasını kaldırabiliriz” şeklinde konuşturulması da fantastik öge olarak değerlendirilebilir (Kasım 2017).

Derginin incelenen yirmi beş sayısı içerisinde, Temmuz 2018 sayısına kadar tüm dergilerde yayımlanan “Hoppa’yla Çetvelsiz Sorular” bölümünde de insan görünümlü robotların konuşturulduğu, matematik ve geometri ile ilgili ilginç bilgilerin paylaşıldığı çalışmalar mevcuttur.

7.3.2.2. İnsan Dışındaki Karakterlere İnsan Özellikleri Atfedilmesi

İnsan dışındaki varlık ve hayvanlara insan özellikleri atfedilmesi fantastik bir unsur olarak dergide karşımıza çıkmaktadır. Çok yaygın olarak kullanılan bu yöntemde, varlık ve hayvanların yüz hatlarının insana benzetildiği örneklerin yanında, mimik ve el-kol hareketlerinin de insansı nitelikte olduğu örnekler bulunmaktadır.

İnsana benetlenen fantastik karakterlerin yer aldığı ilk bölüm “Keçe’nin Yol Haritası’dır.” Nisan 2017 sayısından başlayarak Aralık 2018 sayısına kadar olan tüm sayılarda bu karaktere rastlanmaktadır. Bu sayılar içerisinde Keçe Barselona, Edinburgh, Bursa, Belgrad, Selanik, Marakeş, Budapeşt, Prag, İtalya, Karadağ, Endülüs, Tunus, Bosna Hersek, Beyrut, Londra, Kudüs ve Cape Town gibi yerlerin tanıtımını yapmış, tarihî ve doğal güzelliklerinden bahsetmiştir. Ocak 2017 ve ondan

önceki incelenen sayılarda ise, Kösteban isimli karakterin anlatımlarının olduğu “Kösteban’ın Rotası” bölümleri ile karşılaşılmiştir. Bu sayılarda Antananarivo, Wellington, Kabil, Yaunde ve Punon Pen tanıtılmıştır. Bu sayılarda, Kösteban karakterinin insan kıyafetleri giymesi, başında şapka ve gözlük olması, güler yüzle okuyucularını karşılayıp onlara el sallaması fantastik unsurlar olarak dikkat çekmektedir.

Şekil 27: Keçe Karakteri

Keçe Karakteri. Aralık 2018. TRT Çocuk Dergisi. y. 9. s. 99: 10.

Yurtiçi ve yurtdışından çeşitli yerlerin tarihi ve doğal güzelliklerinin okuyucularla buluştuğu “Keçe’nin Yol Haritası” bölümündeki bu karakter, vücut yapısı, giyimi ve hareketleri açısından insan özellikleri gösterirken kafa yapısı, yüz hatları bakımından hayvan özellikleri göstermektedir. Özellikle burun yapısı, kulakları ve boynuzları hayvanlara benzerlik yönünden dikkat çekicidir.

Derginin Mart 2017 sayısından itibaren vazgeçilemeyen bölümlerinden olan “Keçe’nin Yol Haritası”nda Keçe karakteri fantastik bir unsur olarak bulunmaktadır. İncelenen 25 sayının 20’sinde bu karakter yer almaktadır.

Bir diğer örnek ise, uzay ve gezegenler hakkında bilgilerin paylaşıldığı, uzayın yapısının ve oluşumunun nasıl gerçekleştiği ile ilgili örnekli açıklamanın yapıldığı “Uzay Kâşifi Gökay” bölümünde karşımıza çıkmaktadır. Toz zerresinin üzerine göz, bıyık, kaş ve kol çizilmesi, elinde değneğin olması, diğer toz zerresinin saçında

tokanın ve ağzında emzik olması öne çıkmaktadır. Ayrıca, nispeten yaşlı olarak çizilen toz zerresinde, yaşlılık belirtileri olarak beyaz renk kaş ve bıyık ile baston kullanılmıştır. Genç olanında ise emzik, saçındaki tokanın bağlanma biçimi ve pembe yanaklar gençlik belirtileri olarak göze çarpmaktadır.

Şekil 28: Yaşlı ve Genç Toz Zerreleri

[Yaşlı ve Genç Toz Zerreleri]. Aralık 2018. TRT Çocuk Dergisi. y. 9. s. 99: 4.

Benzer bir durum derginin Kasım 2018 sayısında da bulunmaktadır. “Uzay Kâşifi Gökay” bölümünde beyaz önlüklü doktor, hasta olan Dünya ve Güneş’i muayene etmektedir. İklim ve çevremizde yaşanan doğal değişikliklerin çocuklara daha iyi anlatılabilmesi için öncelikle Dünya ve Güneş insana benzetilmiştir. Her ikisinin de üzerine göz, kaş, burun ve ağız çizilmiştir. Hastalık belirtisi olarak ise kırmızı burun; yorgunluk ve halsizlik belirtisi olarak ise uçları yukarı kalkan kaşlar, kapanan gözler ve küçük ağız çizilmiştir (Kasım 2018, 4).

Şekil 29: İnsana Benzeyen Dünya ve Güneş

[İnsana Benzeyen Dünya ve Güneş]. Kasım 2018. TRT Çocuk Dergisi. y. 9. s. 98: 4.

Metnin devamında Dünya Güneş'ten yeteri kadar ısı alamadığı için battaniyeye sarılarak ısınmaya çalışmaktadır (Kasım 2018, 5).

Ağustos 2018 sayısına bakıldığında ise el, kol, ağız, burun, göz ve kaş çizilen Güneş'in eli ile ışıklarını fırlatması resmedilmiştir. Güneş ışınlarının Dünya'ya veya uzaydaki diğer nesnelere nasıl ulaştığı bu şekilde görselleştirilerek çocuklara aktarılmıştır (Ağustos 2018, 21).

Derginin Temmuz 2018 sayısı incelendiğinde, Dünya ve Ay'ın insansı özellikleri ile okuyucuların karşısına çıktığı görülmüştür. Gökay'ın Ay'ın öneminden bahsettiği bölümde, üzerine göz, pembe yanak ve ağız çizilip gülen bir yüz ifadesine kavuşturulan Ay'a Yeşilcan'ın sarılması dikkat çekicidir. Aynı şekilde, Dünya'nın üzerine de göz ve yuvarlak bir ağız çizilmiş bu sayede de şaşırmış bir yüz ifadesine kavuşmuştur (Temmuz 2018, 20). Dünya'nın eksen eğikliğinin etkisi ile dört mevsimin yaşandığı bir yer olması ve Ay'ın da yeryüzündeki koşulların yaşamaya elverişli olmasını desteklemesi de insan özellikleri ile betimlenmiştir. Dünyagöz, ağız, kol ve ayak gibi organların yanında; bere, eldiven, atkı, çizme ve şemsiye gibi kıyafet ve aksesuarlarla donatılmıştır (Temmuz 2018, 21).

Şekil 30: İnsan Görünümlü Dünya

[İnsan Görünümlü Dünya]. Temmuz 2018. TRT Çocuk Dergisi. y. 8. s. 94: 21.

Kırmızı pelerini, eldiveni ve çizmesi ile bir kahraman olarak resmedilen Ay, Dünya'yı bir eli ile kaldırır şekilde resmedilmiştir (Temmuz 2018, 21). Ay'ın Dünya ve yeryüzündeki yaşam için önemi bu şekilde vurgulanmıştır.

Haziran 2018 sayısında, Gökay gökyüzü ve gezegenlerle ilgili ilginç bilgiler vermeye devam etmektedir. Güneşin ışınlarının aslında beyaz olduğunu, insanların onun ışınlarını ve gökyüzünün rengini farklı görme sebebini örneklerle açıklamaktadır. Bu açıklama sırasında, mavi rengin gökyüzüne hâkim oluşunu ve diğerlerinin buna karşı tavırlarını onları insana benzeterek desteklemektedir. Mavi renk ellerini havaya kaldırıp sevinerek “yihhu!” derken, diğer renklerin suratları asık ve kızgın bir şekilde onu izlemesi resmedilmiştir (Haziran 2018, 21).

Şekil 31: İnsan Görünümlü Renkler

[İnsan Görünümlü Renkler]. Haziran 2018. TRT Çocuk Dergisi. y. 8. s. 93: 21.

2017 Aralık sayısında ise, Gökay teleskobu ile gökyüzünü incelerken parlak bir ışık görmektedir. Bu ışığın Lyra isimli bir yıldızla ait olduğunu tespit eder. Lyra ise, çocukların gözünde canlanması ve dikkat çekmesi için başında şapka, sırtında çanta, elinde fotoğraf makinesi ile gezen bir gezgin gibi resmedilmiştir (Aralık 2017, 21).

Şekil 32: Gezgin Yıldız

[Gezgin Yıldız]. Aralık 2017. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 87: 21.

Diğer sayılarda da kaş, göz, ağız, el ve kol çizilerek insansı özellikler kazanan, kıyafet giydirilip aksesuar takılmış ve makyaj yapmış gezegenlere ve doğa unsurlarına rastlanılmıştır. Aynı teknik ile fantastikleştirme yoluna başvurulduğu görülmüştür.

Gökyüzü unsurlarının insana benzetildiği bir başka örnek “Meraklı Dodo” bölümünde bulunmaktadır. Kasım 2018 sayısında bulutların üzerine göz, ağız ve diş çizilerek insana benzetilmiştir (40).

Derginin masal türündeki metinlerinin yer aldığı “Masal Defterim” bölümünde ise, aynı bahçede yetişen Deve Dikeni ile Küpeli isimdeki çiçeklerin birbirleri ile iletişimleri ve rüzgarla oyunları konu alınmıştır. Deve Dikeni’nin “her gün gergin bir şekilde uyanması” ve Küpeli’ye tekerleme söylemesi, Küpeli’ninise “kıkır kıkır gülmesi”, “günaydın” demesi, “büyük bir acıyla” uyanması ve “şimdi kızarsa” diye düşünmesi onlara atfedilen insani özelliklerden birkaçıdır (Aralık 2018, 7-8).

Derginin Haziran 2018 sayısında ise, “Masal Defterim” bölümü yerini “Masal Mutfağı’na bırakmıştır. Daha çok “Sağlıklı Besleniyorum” bölümünde karşımıza

ıkan meyve ve sebzelerin insana benzetildiği örnekler, bu sayıda masal bölümünde de bulunmaktadır. Ŗeftali, erik, üzüm ve ilek göz, ağız, kol ve bacak çizilerek insana benzetilmiş ve yüzlerine tebessüm mimiği verilmiştir (Haziran 2018, 4-6).

şekil 33: İnsan Görünümlü Erik ve ilek

[İnsan Görünümlü Erik ve ilek]. Haziran 2018. **TRT ocuk Dergisi**. y. 8. s. 93: 6.

Derginin bir diğer masal bölümü olan “Masal Mutfağı’nda” da olağanüstü karakterler karşımıza çıkmaktadır. “Hayalperest Robotlar” başlığı ile sunulan Temmuz sayısında, robotun bir duvarın üzerine oturup ayaklarını sallandırması ve hayal kurması, sütü boşaltırken dışarı dökmesi ve anlatıcıdan koşarak kaçması örnek olarak gösterilebilir. Ek olarak, aynı robotun beline önlük ve başına şapka takarak mutfağa girmesi, bir eline merdane diğer eline ırpıcı alması da fantastik öge olarak değerlendirilebilir (Temmuz 2018, 7).

şekil 34: Kurabiye Yapan Robot

[Kurabiye Yapan Robot]. Temmuz 2018. **TRT ocuk Dergisi**. y. 8. s. 94: 7.

Mayıs 2018 sayısında ise, Moi isimli bir kedinin diğer kedilerle ilişkileri ve mahallede çok bilinmezken yavru bir kediye bulması ile dikkatleri üzerine çekmesi konu alınmıştır. Moi'nin mahalledeki diğer kedilerden utanması, onları görünce annesinin arkasına saklanması ile bilinirken, aynı zamanda “en iyi araştırma yeteneği, en çok gözlem gücü de ondadır (...)” (Mayıs 2018, 5). Ona atfedilen bu insansı özellikleri ile fantastik bir karaktere bürünürken; diğer kediler tarafından Dedektif Moi olarak isimlendirilmeye başlanmıştır.

Şekil 35: Utangaç Moi

Utangaç Moi. Mayıs 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 92: 5.

Bu durum bir görselle de desteklenirsen, Moi ve mahalleden arkadaşı Poti'nin konuşması da bulunmaktadır. Anlatıcı bu konuşmayı,

- Hey Moi! Benden daha hızlı koşan bir kedi gördün mü kanka, diye sorar, sonra da upuzun kuyruğunu sallaya sallaya eklerdi:

- Gerçi ben de şimşek gibi hızlı olduğum için beni de koşarken görememiş olabilirsin, derdi.” şeklinde aktarmıştır (Mayıs 2018, 5).

TRT Çocuk Dergisi'nin Nisan 2018 sayısında bulunan “Masal Mutfağı” bölümünde Mobi ve Siats isimli dinazorların gülmeleri ve Mobi'nin abisi ile konuşmaları fantastik öğeler olarak karşımıza çıkmaktadır (4-6). Mobi ve abisi büyük bir dinazor olan Siats'ın geldiğini görüp kaçmaya başladıklarında, Mobi durup gülmeye

başlamıştır. Abisi onu saklanması konusunda uyarırken; Siats, Mobi'nin güldüğünü görünce gülmeye başlamış ve devamında arkadaş olmuşlardır.

Derginin diğer sayıları incelendiğinde ise “Kuş Çocuk”, “Tahta Atın Hayali”, “Mimi Gezegeni”, “Kutup Işıkları”, “Arkadaş Bulmaktan Korkan Kaplumbağa”, “En Leziz Bal”, “Kalp Otu”, “Papağan Olmak İsteyen Tavus Kuşu” ve “Masanın Altındaki Bulut Ülkesi” gibi masallar ve bu masallarda bulunan fantastik öğelerin “Masal Mutfağı” bölümünde yer aldığı görülmüştür.

Derginin, “İbi İle Keşfediyoruz” bölümünde de insan özellikleri bulunan hayvan ve varlıklara rastlanılmaktadır. Kaplumbağa'nın gözlük ve şapka takıp bir yastığın üzerinde oturması ve elinde tuttuğu kitabı okuması fantastik bir unsur olarak Ağustos 2018 sayısında bulunmaktadır (13).

Şekil 36: Kitap Okuyan Kaplumbağa

[Kitap Okuyan Kaplumbağa]. Ağustos 2018. TRT Çocuk Dergisi. y. 8. s. 95: 13.

Derginin Haziran 2018 sayısı incelendiğinde ise aynı kaplumbağanın okuyuculara amatör böcek bilimcilikle ilgili nasıl kendilerini geliştirebileceklerini ve nelere dikkat etmeleri gerektiğini aktarmaktadır (13). Bunu yaparken başına küçük mavi şapkasını giyerek iki ayağının üzerinde durmakta, eli ile işaret yapmaktadır.

Temmuz 2018 sayısı incelendiğinde, benzer şekilde hayvanlara insan özelliklerinin veya davranışlarının tanımlandığı örneklerle karşılaşmıştır. Yağmurlu bir günde, içinde bulunduğu kabuğu kırarak dışarı çıkan yavru kuşun kabuğun bir kısmını alıp şemsiye yapması ve kanadı ile bunu tutarak yağmurun altında yürümesi ilk örneklerden birisidir (12). Devamında ise kuş, balık ve kedinin havlularını alıp

kumsalda güneşlenmeye gitmeleri, güneş gözlüğü takmaları, ön ayak veya kanatlarını başlarının altına yastık yapmaları insansı özelliklerin hayvanlara aktarıldığı fantastik unsurlar olarak göze çarpmaktadır. Hayvanların dışında, robotun güneş gözlüğü takıp gülmesi, bir kaşını kaldırıp elini ağzına götürmesi ve ağzını açıp şaşırması da bu alanda incelenebilir (Temmuz 2018, 12-13).

Derginin Mayıs sayısında bulunan “İbi İle Keşfediyoruz” bölümünde tohumlar ve bu tohumların nasıl bir yerden başka bir yere taşındıkları ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Metnin içindeki görseller arasında robotun bir elindeki tabak içinde taşıdığı nara diğer elini uzatması ve iki eliyle tuttuğu karahindiba çiçeğine üfleyerek yapraklarını uçurması fantastik öge olarak incelenebilmektedir (Mayıs 2018, 12-13).

TRT Çocuk Dergisi’nin diğer sayılarında bulunan “İbi İle Keşfediyoruz” bölümlerinde ise kâğıttan mikroskoba bakan kaplumbağa, yuvarlak bir masanın etrafına oturup konuşan hayvanlar, bir eli belinde diğer eli ağzında şaşıran robot, su tabancası ile oynayan kaplumbağa, atık ürünlerle oyuncak gemi yapan kaplumbağa, kraliçe arının tahtta oturması ve korumalarının olması, robotun duşta mikrofon ile şarkı söylemesi, orkestra yöneten kaplumbağa, sincap ve salyangozun yorgan ve yastık ile yatması gibi fantastik örneklerle karşılaşmıştır.

Dergi içerisinde çocuklarla ilgili kitapların tanıtımının yapıldığı “Kitapçı’nın Kedisi” bölümü, ilk olarak Mart 2017 sayısında okuyucularla buluşmuştur. İncelenen 25 sayının 20’sinde yer alan bu bölümde, fantastik unsur olarak hem kedinin kendisi hem de tanıttığı kitapların içerikleri öne çıkmaktadır.

İnsan özellikleri atfedilen hayvan örneği olarak kedi fantastik özellikler göstermektedir. Kitaplara dayadığı yastığa sırtını yaslayıp oturan kedinin yüzündeki tebessüm ile birlikte kupasından içeceğini içmesi dikkat çekicidir (Ağustos 2018, 18).

Şekil 37: Kitapçı'nın Kedisi

Kitapçı'nın Kedisi. Ağustos 2018. TRT Çocuk Dergisi. y. 8. s. 95: 18.

Derginin Haziran 2018 sayısında Kitapçı'nın Kedisi tarafından tanıtımı yapılan kitaplar arasında yer alan Meltem Gürle tarafından kaleme alınan *Roko İle Konuşmalar* isimli kitapta, bir apartmanın 12. katında yaşayan Nisa ile Roko isimli karganın konuşması ve arkadaş olması anlatılmaktadır (19). Karganın konuşabiliyor olması fantastik bir öge olarak değerlendirilebilir.

Derginin birden fazla sayısından yer alan “Elif’in Dersleri” bölümünde çeşitli sebze ve meyvelerin sağlık açısından yararları ve nerelerde yetiştiği çocuklara anlatılmaktadır. Bu ürünlerin çocuklar için ilgi çekici olması için görseller kullanılmıştır. Görselleştirmelerde, sebze ve meyvelerin sadece resmi paylaşılmamış, bunun yanında insana benzetilmeye çalışılmıştır. Kaş, göz, burun, kırmızı yanak gibi detaylar ön plana çıkmaktadır. Muzun, parlak gözleri, gözlerinin etrafının siyah ile boyanması, küçük kırmızı ağzı ve yanakları onu insana benzeten özellikleridir (Ağustos 2018, 30).

Şekil 38: İnsana Benzeyen Muz

[İnsana Benzeyen Muz]. Ağustos 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 95: 30.

Meyvenin dışında, sebzelerde de benzer yöntem uygulanmıştır. Balkabağı, karnıbahar, patlıcan ve turp da üzerine göz, burun ve ağız çizilerek insana benzetilmeye çalışılmıştır.

Şekil 39: İnsan Yüzlü Sebzeler

[İnsan Yüzlü Sebzeler]. Ağustos 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 95: 31.

Derginin Temmuz 2018 sayısında da benzer şekilde sebzelerin insana benzetildiği örnekler görmek mevcuttur. Domatesin yaz aylarında çok tercih edildiğinin ve kurutulan çekirdeklerinin ise 6 hafta içinde büyüyebildiğinin anlatıldığı bölümde, kıpkırmızı domates göz, kirpik, bıyık ve ağız ile yüz ifadesine kavuşmuştur. Ayrıca, beyaz eldiven giydiği elinin birisinde balon tutarken resmedilmiştir (Temmuz 2018, 30).

Haziran 2018 sayısında ise Elif kavundan bahsetmektedir. Kavunun özelliklerini anlattığı bu kısımda, kavun ile yanındaki muz ve elmayı göz ve ağzı olan birer meyve olarak resmetmişti (30). Meyvelerin insana benzetildiği bu örnekler, fantastik unsurlar olarak değerlendirilebilir.

Derginin diğer sayılarında mantar, ananas, pırasa, havuç, diş, dolmalık biber, incir, salatalık, kivi, üzüm, kabak, nar, şeftali, kırmızıbiber, kereviz, balkabağı, ceviz, mandalina ve portakal için aynı durumdan bahsetmek mümkündür. İncelenen dergilerden Kasım 2018 ile Aralık 2018 sayıları hariç diğer tüm sayılarda, “Elif’in Dersleri” bölümü mevcut olup hepsinde de fantastik öge olarak insana benzetilmiş illüstrasyonlarla karşılaşmıştır.

“Kovan Günlüğü” bölümünde de insanlar gibi resmedilmiş fantastik karakterler bulunmaktadır. Çiçek özlerini normalde vücutlarının içinde bulunan keselerde taşıyan arılar, bu metinde ellerine aldıkları kovalarla çiçek çiçek gezerek öz toplamaktadır. Elleri, yüzü, gözleri ve hareketleri insan gibi çizilen bu arılar, adeta küçük çocuklar gibi elleri ve yüzlerine çiçek özlerini sürmüşlerdir. Ayrıca, diğerlerine sinirli bir şekilde bakan küçük arı, ellerini beline koymuş, gözlerini yana çevirip tek kaşını yukarı kaldırmıştır (Ağustos 2018, 59).

7.3.3. Olaylar

Bu bölümde derginin sayılarında bulunan olağanüstü olaylar incelenmiş olup fantastik özellikleri açıklanmıştır.

Derginin sayıları incelendiğinde farklı bölümlerde bu yönde olaylar ile karşılaşmıştır. Bunlardan ilki, yerli ve yabancı kitap ve masalların tanıtımlarının yapıldığı “Dilimden Düşmeyenler” bölümünde karşımıza çıkmaktadır. Lyman Frank Baum tarafından 1900 yılında yayımlanan *Oz Büyücüsü* isimli kitabın tanıtım yazısında, kitap kahramanı Doroti’nin evinin fırtına ile yerinden sürüklenerek farklı bir ülkeye gitmesi fantastik olaylardan bir tanesidir. Ayrıca, kitabın içinde yer alan Korkuluk ve Teneke Adam karakterlerinin arkadaş olmaları da bir diğer fantastik olaydır (Aralık 2018, 22)

İkinci fantastik olay derginin “Ali Gel” bölümünde karşımıza çıkmaktadır. Ali ile Kuş’unun “Acayip Şeyler Kutusu”nun içine girerek istedikleri farklı ülke ve coğrafyalara yolculuk yapmaları bir diğer fantastik olaydır. Aralık 2018 sayısında bu yolculuk Afrika’ya yapılmıştır. Bu bölgede yetişen devasa boyuttaki Baobab isimli

ağacı gören Ali ve Kuş'u, aynı zamanda bu ağacın içinde yaşayan yerli halk ile de konuşma fırsatı bulmuşlardır (Aralık 2018, 12).

Derginin bir diğer sayısı olan Kasım 2018'de Ali ve Kuş'u Güney Amerika'da Şili'nin kuzeyinde bulunan Atakama Çölü'ne yolculuk yapmışlardır. Çölde bulunan ve Ay'a benzerliğinden dolayı Ay Vadisi olarak adlandırılan bölgede yaşayan Sarı Pedroile tanışıp sohbet etmişlerdir (Kasım 2018, 12-13).

Ağustos 2018 sayısında bu fantastik yolculuk Büyük Okyanus'ta volkanik aktiviteler sonucu oluşan adalardan birisi olan Galapagos'a yapılmıştır. Burada kaplumbağa, deniz iguanaları ve mavi ayaklı sümsük kuşlarını izleyip, geldikleri yoldan eve dönmüşlerdir (Ağustos 2018, 24-26).

Temmuz 2018 sayısında ise Ali ve Kuş'u seyahat etmek yerine odayı toparlamakla meşguldürler. Annesi ile Acayip Şeyler Kutusu'nun atılmaması konusunda anlaşan Ali, bu anlaşma sonucunda odasını kendisinin toplayacağı ile ilgili annesine söz vermiştir. Ali odasını toplarken, Kuş'un da ona masanın üstüne ve yerlere dökülen yemleri toplama konusunda yarım etmesi fantastik bir olay olarak karşımıza çıkmaktadır (Temmuz 2018, 26).

Fantastik olayların görüldüğü üçüncü bölüm "Masal Mutfacı'dır." Masal türünde metinlerin yer aldığı bu bölümde, türün özelliklerinden kaynaklı olağanüstü durumlarla karşılaşmaktadır. Ağustos 2018 sayısı incelendiğinde, dünyanın bir balona benzetildiği, balon gökyüzüne yükseldikçe dünyanın değişik yerlerindeki evleri içine çektiği ve neredeyse gökyüzünün hepsini kapladığı aktarılmaktadır (Ağustos 2018, 4-5).

Bir diğer benzer örnek ise "Dilimden Düşmeyenler" bölümünde karşımıza çıkmaktadır. Eflatun Cem Güney'in derlediği masallardan birisi olan "Hamur Bebek'in" tanıtıldığı bölümde, metnin ortaya çıkışı da masalsı bir anlatımla okuyucu ile buluşmuştur.

"Bir varmış, bir yokmuş. Allah'ın kulu çokmuş. Develer tellal, pireler berber iken; ben anamın beşigini tıngır mıngır sallarken memleketin birinde Eflatun Cem Güney isminde bir masal derlemecisi yaşarmış. 1896 yılında doğan Eflatun Cem Güney halk arasında dolaşan Türkçe masalları derleyip kendine has üslubu ile kaleme alarak gelecek kuşaklara kalmasını sağlamış." (Ağustos 2018, 61).

Anne ve babanın hamuru şekillendirerek bebek yapmaları fantastik bir olay olarak karşımıza çıkmaktadır (Ağustos 2018, 61).

Bir diğer fantastik olay ise “Kitapçının Kedisi” bölümünde karşımıza çıkmaktadır. Erika Bartos’un *Gece Misafiri* isimli çocuk kitabının tanıtıldığı bu bölümde, “kötü bir rüya gördüğü için yalnız uyumaktan korkan” minik Solucan’ın Salyangoz Tomurcuk’un evine gelmesi ve kapıyı çalması, sonra geceyi beraber geçirip dostluk kurmaları fantastik olay olarak metinde yer almaktadır (Temmuz 2018, 18). Domingo Yayınevi’nin yayınladığı Mary PopeOsborne tarafından kaleme alınan *Sihirli Ağaç Evi* kitabının tanıtım bölümünde ise Tim ve kızkardeşi Lea ormanda gezinirken bir ağaç ev görüp içine girerler. Ağaç ev içinde bulunan kitaplardan herhangi birini açtıklarında, o sayfada bulunan yere yolculuk yapabilmektedir (Temmuz 2018, 19).

8. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde TRT Çocuk Dergisi'nin incelenen sayılarında tespit edilen genel bulgular, fantastik ögeler ve bu ögelerin sayılarda nasıl geliştirildiği ilgili bulgular ve yorumlar sunulmuştur.

8.1. İncelenen Sayılarla İlgili Genel Bulgular

Derginin sayıları incelendiğinde, 2016 Ekim ayındaki içerik bölümündeki metin isimlerinin, 2017 Mart ayındaki sayıda hem isimlerinin hem de dergi içindeki sıralamalarının değiştiği görülmektedir.

Tablo 6: Derginin Sayılarındaki İçerik Değişimi

2016 Ekim	2017 Mart	2018 Ağustos	2018 Kasım
Sakinol Ailesi	Masal Mutfağı	-	Masal Defterim
Baykuş Yula	Ceviz Ağacı'nın Maceraları	Kovan Günlüğü	-
Ayşe Usta'nın Atölyesi	Deneyebilirim	-	-
-	Doğa Güncesi	-	Doğa Ajandası

2018 Temmuz sayısı ile birlikte, “Elif’in Dersleri” bölümünün dergi içindeki yeri “İbi İle Keşfediyoruz” ile değiştirilmiş olup, “İbi İle Keşfediyoruz” derginin ilk sayfalarına alınmıştır. Ayrıca, bu sayıda “Hoppa’yla Çetvelsiz Sorular” bölümü dergiden çıkarılmıştır.

Kasım 2018 sayısı ile birlikte, derginin uzun süredir koruduğu sayfa sayısı 64’ten 48’e düşürülmüş ve derginin içindekiler bölümünde yer alan metin sayısı 27-26 seviyelerinden 21’e indirilmiştir. Metinlerin yerleri ve isimlerinde de değişiklikler olmuştur. “Gezgin Aile”, “Senden Kaçmaz”, “Elif’in Dersleri”, “Büyüsem de Olsam”, “Hoş Görmek” ve “Kovan Günlüğü” dergiden çıkarılan başlıklar arasındadır.

Tablo 7: Kasım 2018 Yeni Eklenen İçerikler

2018 Kasım	Tema
Marifetli Parmaklar	Yaprak baskısı
Tel Ali'nin Kelimeleri	Bulmaca/Bilgilendirme

Ayrıca, aynı türdeki metinlerden isimleri değişen örnekler de göze çarpmaktadır.

Tablo 8: 2016 Ekim-2017 Mart Sayılarındaki İsim Değişiklikleri

2016 Ekim	2017 Mart	Tema
Doğal Bulmaca	Doğadan Sesler	Bulmaca
Fatih Sultan Mehmet	İbni Sina	Tarih
Keloğlan'la Harekete Geç	Atletik Akın	Spor
Kösteban'ın Rotası	Keçe'nin Yol Haritası	Gezi Yazısı
İbi ile Tosi'nin Gezi Notları	Gezgin Aile	Gezi Yazısı
Hazerfen Haber	Can'ın Ekranı	Teknoloji

Dergi içinde yer alan tarihî şahsiyetlerin hayatlarının ve başarılarının karikatürize edilerek anlatıldığı bölümde, 2016 Ekim sayısı ve devamındaki sayılarda Fatih Sultan Mehmet'ten bahsedilirken, 2017 Mart ayında yerini İbni Sina'ya bırakmıştır. Kasım 2017 sayısından itibaren ise Evliya Çelebi'den bahsedilmeye başlanmıştır. Ayrıca, 2016 Ekim sayısından itibaren dergilerin sayılarında yer alan “Büyüğüm Okur musun?” 2018 Nisan sayısında yerini “Hoş Görmek’e” bırakmıştır. 2017 Mart sayısı ile ilk defa kullanılmaya başlanan içerikler ve temaları Tablo 9’da belirtilmiştir.

Tablo 9: 2017 Mart Sayısına Yeni Eklenen İçerikler

2017 Mart	Tema
Doğadan Sesler	Hayvanların tanıtımı
Ali Gel	Fantastik hikâye
Kitapçının Kedisi	Kitap tanıtımı

İçerik değişimin dışında, derginin sayılarında yer alan türler de incelemeye alınmış olup, sayılarda yer alan bölümler türlerine göre gruplandırılmıştır. Bu gruplama sırasında, Gezmen (2019, 71) geliştirmiş olduğu tür tablosu esas alınmıştır. İlgili tabloya TRT Çocuk Dergisi’nde bulunup da tabloda yer almayan farklı tür başlıkları da eklenme ihtiyacı duyulmuştur.

Tablo 10: TRT Çocuk Dergisi İçeriğinin Türlere Göre Dağılımı

Dergide Yer Alan Türler	Türlerin Yer Aldığı Bölüm Başlıkları
Çizgi Roman	Yeşilcan'ın Maceraları, Sakinol Ailesi, Hoppa'yla Çetvelsiz Sorular, Uzay Kâşifi Gökay, Fatih Sultan Mehmet, Evliya Çelebi, İbni Sina,
Meslek Tanıtımları	Büyüsem de Olsam,
Okurla Etkileşim	Küçük Sanatçılar,
Bilmece-Bulmaca, Oyunlar	Rafadan Tayfa İle Sokak Oyunları, Doğal Bulmaca, Tel Ali'nin Kelimeleri
El Becerileri	Ayşe Usta'nın Atölyesi, İbi İle Keşfediyoruz, Deneyebilirim, Marifetli Parmaklar,
Ülke, Şehir Tanıtımları	İbi ile Tosi'nin Gezi Notları, Büyüteç, Kösteban'ın Rotası, Keçe'nin Yol Haritası, Gezgin Aile,
Hikâyeler ve Masallar	Benim İstanbul'um, Bir Zamanlar, Baykuş Yula, Masal Mutfağı, Ali Gel, Ceviz Ağacı'nın Maceraları, Masal Defterim,
Ansiklopedik Metinler	Hazerfen Haber, Can'ın Ekranı, Meraklı Dodo, İbi İle Keşfediyoruz,
Sağlık ve Spor Konulu Metinler	Elif'in Dersleri, Keloğlan'la Harekete Geç, Sağlıklı Besleniyorum, Atletik Akın,
Kültür Sanat	Ata'mdan Hatıralar,
Önemli Gün ve Haftalar	Kapak Dosyası,
Genel Bilgilendirme Metinleri	Hoş Görmek,
Doğa ve Hayvanlar İle İlgili Metinler	Kuzucuk'un Doğa Günlüğü, Senden Kaçmaz, Doğa Güncesi, İbi İle Keşfediyoruz, Doğadan Sesler, Doğa Ajandası,
Kitap Tanıtımları	Dilimden Düşmeyenler, Kitapçının Kedisi,

Gezmen, Başak. 2019. Bir Eğitim Aracı Olarak Çocuk Dergileri. **Erciyes İletişim Dergisi**. c. 6. s. 1. 'den uyarlanmıştır.

İncelenen TRT Çocuk Dergisi sayılarında, aynı bölüm başlığı altında farklı türden metinlerin yer aldığı örneklerle karşılaşılmıştır. Örneğin, “İbi İle Keşfediyoruz” bölümünde el becerileri, teknoloji ve hayvanlar ile ilgili metin içeriği belirlenmiştir. Bunlara ek olarak, incelenen 25 sayının 23'ünde bulunan “Yeşilcan'ın Maceraları” isimli bölümün aslında Yeşilay tarafından yayımlanan Mavi Kırılgaç Çocuk Dergisi'nde bulunduğu belirlenmiştir. İlk sayısı 1969 yılında yayımlanan ve çocukların sağlıklı bir yaşam ile kötü alışkanlıklardan uzak durma konusunda bilgilendirilmesini amaç edinen dergi 2015 yılında daha önceden durdurduğu yayın hayatına geri dönmüştür. Yeşilcan, arkadaşları Efe ve Ece çocuklara örnek olacak

olumlu davranışlarla dergide yerlerini almışlardır (Gezmen, 2019, 69-70). Benzer içerikli yazılar, TRT Çocuk Dergisi'nde de bulunmaktadır. Yeşilcan doğayı seven, arkadaşları ile bisiklete binen, hasta olan arkadaşına ziyarete giden, yolda gördüğü kaplumbağaya yardım eden bir karakter olarak çocuklara olumlu bir rol-model olmaktadır.

8.2. Fantastik Öğelerle İlgili Bulgular

Derginin incelenen sayıları değerlendirildiğinde, fantastik unsurların belirli bölümlerde sürekli tekrar ettiği bazı bölümlerde ise bazen kullanılıp bazen de kullanılmadığı tespit edilmiştir. Ek olarak, derginin sayıları içerisinde hiç fantastik unsur bulundurmeyen bölümler de mevcuttur.

Tablo 11'de fantastik öge bulunmayan dergi bölümlerinin bir listesi bulunmaktadır.

Tablo 11: Fantastik Öge Bulunmayan Dergi Bölümleri

Numara	Bölüm İsmi	Fantastik Unsur Var/Yok	25 Sayının Kaçında Bu Bölüm var?
1	Sakin ol Ailesi	Yok	5/25
2	Benim İstanbulum	Yok	3/25
3	Hayalimdeki İstanbul	Yok	2/25
4	Rafadan Tayfa ile Sokak Oyunları	Yok	6/25
5	Hazerfen Haber	Yok	5/25
6	Yeşilcan'ın Maceraları	Yok	23/25
7	Bir Zamanlar	Yok	5/25
8	Kapak Dosyası	Yok	25/25
9	Büyüteç	Yok	25/25
10	Ata'mdan Hatıralar	Yok	25/25
11	Senden Kaçmaz	Yok	23/25
12	Büyüsem de Olsam	Yok	23/25
13	Ayşe Usta'nın Atölyesi	Yok	5/25
14	Deneyebilirim	Yok	20/25
15	Küçük Sanatçılar	Yok	25/25
16	Can'ın Ekranı	Yok	20/25
17	Gezgin Aile	Yok	20/25
18	Marifetli Parmaklar	Yok	2/25
19	Atletik Akın	Yok	20/25
20	Keloğlan İle Harekete Geç	Yok	5/25
21	Fatih Sultan Mehmet	Yok	2/25
22	Tel Ali'nin Kelimeleri	Yok	2/25

Araştırma kapsamında incelenen sayılardan elde edilen verilere göre, görsel veya metinsel olarak fantastik unsur barındıran bölümler Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12: Fantastik Öge Bulunan Dergi Bölümleri

Numara	Bölüm İsmi	Fantastik Unsur Var/Yok	25 Sayının Kaçında Bu Bölüm var?
1	Masal Mutfağı	Var	18/25
2	Doğa Güncesi	Var	18/25
3	Keçe'nin Yol Haritası	Var	20/25
4	İbi İle Tosi'nin Gezi Notları	Var	3/25
5	Elif'in Dersleri	Var	17/25
6	İbi İle Keşfediyoruz	Var	25/25
7	Ali Gel	Var	20/25
8	Meraklı Dodo	Var	25/25
9	Elif'in Dersleri	Var	5/25
10	Uzay Kâşifi Gökay	Var	25/25
11	Kitapçı'nın Kedisi	Var	20/25
12	Hoppa'yla Çetvelsiz Sorular	Var	16/25
13	Sağlıklı Besleniyorum	Var	25/25
14	Kösteban'ın Rotası	Var	5/25
15	Doğadan Sesler	Var	20/25
16	Ceviz Ağacı'nın Maceraları	Var	17/25
17	Evliya Çelebi	Var	12/25
18	İbn-i Sina	Var	11/25
19	Kuzucuk'un Doğa Günlüğü	Var	5/25
20	Baykuş Yula	Var	5/25
21	Dilimden Düşmeyenler	Var	25/25
22	Kovan Günlüğü	Var	1/25
23	Doğal Bulmaca	Var	5/25
24	Doğa Ajandası	Var	2/25
25	Masal Defterim	Var	2/25

Tablo 11 ve 12'deki veriler karşılaştırıldığında, fantastik öğelerin bulunmadığı dergi bölümlerinin niceliksel olarak daha az olduğu görülmüştür. Bu bölümlerin türleri incelendiğinde daha çok öğretici ve bilgilendirici metinlerin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Meslek tanıtımlarının yapıldığı, o mesleğe nasıl başlanabileceği, görevleri, kullandığı araç ve gereçler ile kimlerin bu meslek sahibi olabileceğinin anlatıldığı “Büyüsem de Olsam”; çocuklara el becerilerinin kazandırılmaya çalışıldığı “Ayşe Usta'nın Atölyesi”, “İbi İle Keşfediyoruz”, “Deneyebilirim” ve “Marifetli Parmaklar”; ay içindeki önemli gün ve haftaların konu alındığı, çocuklara bu günlerin önemi hakkında bilgi verildiği “Kapak Dosyası”; Türkiye'deki farklı

şehirlerin tarihi ve doğal güzelliklerinin tanıtıldığı “Gezgin Aile”; hayatın her alanında ilgilerini çekebilecek farklı konularda genel kültür bilgilerinin ve ansiklopedik bilgilerin yer aldığı, güncel teknolojik gelişmelerden bahseden haberlerin okuyucularla buluştuğu “Hazerfen Haber” ve “Can’ın Ekranı” ile çocukların arkadaşları ile eğlenip güzel vakit geçirebileceği oyun örnekleri ve sporların anlatıldığı “Atletik Akın” ve Keloğlan ile Harekete Geç” bu bölümlerden birkaçıdır.

Fantastik unsurların daha çok görüldüğü türlerin ise edebi özellikleri belirgin bölümler olduğu tespit edilmiştir. Çizgi romanlar “Hoppa’yla Çetvelsiz Sorular”, “Evliya Çelebi”, “İbni Sina”, “Uzay Kâşifi Gökay”; doğa ve hayvanlarla ilgili hazırlanan, onları hem tanıtan hem de çocuklara sevdiren “Doğadan Sesler”, “Kuzucuk’un Doğa Günlüğü”, “Doğa Güncesi” ve çocukların ilgisini çekecek masal ve hikâyelerin paylaşıldığı “Masal Mutfağı”, “Ali Gel”, “Ceviz Ağacı’nın Maceraları” fantastik öğeler barındıran türde hazırlanmış bölüm örneklerindendir.

Tablo 11 ve 12 üzerinden derginin değerlendirmeye alınan sayıları incelendiğinde fantastik unsurların yoğunluğu Excel programı kullanılarak tespit edilmiştir.

Tablo 13: Fantastik Unsurların Yoğunluğu

	Bölüm Sayısı	Bölümlerin 25 Sayıdaki Toplamları	Yüzdelik Oran	Dergi Sayısı Başına Düşen Ort.
Fantastik Unsur Bulunan Bölümler	25	347	54,38	13,88
Fantastik Unsur Bulunmayan Bölümler	22	291	45,61	11,64

Tablo 13’e göre fantastik unsurların bulunduğu bölümler ve bu bölümlerin toplam sayısı ile fantastik unsurların bulunmadığı bölümler arasında anlamsal bir farkın olduğu belirlenmiştir. Yüzdelik oran da bu veriyi desteklemektedir. Ayrıca, dergilerin sayılarında bulunan toplam bölüm sayıları, incelenen 25 adet TRT Çocuk Dergisi’ne bölündüğünde de fantastik unsurlu bölümlerinin ortalamasının yüksek olduğu görülmüştür.

9. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

9.1. TRT Çocuk Dergisi’nde Bulunan Fantastik Ögelerle İlgili Genel Sonuçlar

Araştırma kapsamında TRT Çocuk Dergisi’nin 2016 Eylül ile 2018 Aralık arasında yayımlanan 25 sayısı doküman olarak ele alınarak, içerik analizi ile barındırdıkları fantastik ögeler tespit edilmiştir. Elde edilen verilere göre, fantastik unsur içeren bölümlerin diğer bölümlere göre dergi içindeki dağılımlarının fazla olduğu, bu bölümlerin de tür anlamında bakıldığında daha çok çizgi roman, doğa ve hayvanlarla ilgili metinler, masal ve hikâye türleri içinde bulunduğu görülmüştür. Çocukların dergiye olan merak ve ilgilerinin canlı tutulmasının yanında, metinlerde anlatılan konuların görselleştirildiği, bu görselleştirme sırasında da gerçek bir resim koymak yerine fantastik özellikte bir illüstrasyon kullanmanın tercih edildiği belirlenmiştir.

Fantastik ögeler ile ilgili daha önceden yapılan çalışmalar incelendiğinde Mehmet Fidan “Hikmet Temel Akarsu’unun Eserlerindeki Fantastik Ögeler ve Eğitim Odaklı Değerler” başlıklı doktora tezinde Akarsu’nun özellikle çocuklar için kaleme aldığı eserlerinde fantastik ögeleri onların ilgilerini çekecek bir unsur olarak kullandığını belirtmiştir. Ayrıca Akarsu’nun “[ç]ocuklara doğa sevgisini, evrensel insan haklarını daha etkili bir şekilde sezdirebilmek için ilgi çekici ögeler olan fantastik kahramanları, olayları ve mekânları “kullandığını vurgulamaktadır (Fidan, 2017, 292). Fidan, fantastik ögelerin çocuklar üzerindeki eğitsel işlevine de değinmiştir. Günlük hayatta fark edilmeyen çevre sorunları, toplumsal sorunlar veya insanlar arasındaki ikili ilişkilerde ortaya çıkan çözüme kavuşturulamayan sorunlar, fantastik anlatı tekniğinden yararlanılarak yeniden canlandırılır ve okuyucular da farkındalık oluşturulur. Fantastik kahramanın başından geçen bir olay, onunla kendisini özdeşleştiren çocuk okuyucu için de yaşanmış bir deneyim niteliğindedir. Eğitsel işlevinin dışında Akarsu’nun çocuklar için hazırlanan fantastik eserlerinde olaylar gerçektir ve “kahramanlar gerçekten var olan sorunlara dikkat çekmek amacıyla” eserdeki yerini almıştır (Fidan, 2017, 294). Benzer bir durum TRT Çocuk Dergisi’ndeki fantastik anlatılarda da bulunmaktadır. Ali ile Kuş’u “acayip şeyler kutusunu” kullanarak istedikleri yerlere seyahat edebilirlerken, bu gittikleri yerler

gerçekte var olan yerlerdir ve oranın önemli bir özelliği veya toplumsal sorunu çocuklara anlatılmaya çalışılır. Filistin’e yaptıkları seyahatte karşılaştıkları çocuğun gözünden Filistin’deki sorunlar ve savaşı dinlerler. Kutuplara yaptıkları seyahatte penguenlerle konuşup küresel ısınmanın etkisini öğrenirler. Onların dinlediklerini ve öğrendiklerini aslında çocuk okuyucular da dinlemekte ve onlarla birlikte öğrenmektedir.

Bir diğer çalışma ise Çilem Tercüman’ın “Efrâsiyâb Hikâyeleri’nde Fantastik Ögeler”dir. Bu çalışmasında İhsan Oktay Anar’ın *Efrâsiyâb Hikâyeleri* isimli kitabını barındırdığı fantastik ögeler ve özellikler üzerinden incelemiş olup, makalesinin sonucunda şahıslar ve olaylar üzerinden belirlediği fantastik unsurların birçoğunun evrensel özellikler gösterdiğini ve sayıca çok olduğunu vurgulanmıştır. “Vampir, kurt adam” bu evrensel öğelerdendir (Tercüman, [10.03.2020], 1591). Bunun yanında mitolojik, tarihi ve dini kaynaklarda da yararlanmaktadır. Oluşturduğu fantastik atmosfer ile okuyucuyu hem gerçek hayattan uzaklaştırırken hem de bu öğeleri oluşturduğu kaynaklar üzerinden okuyucuda farkındalık da yaratmaktadır. TRT Çocuk Dergisi bu açıdan incelendiğinde, fantastik öğelerin daha çok kişileştirme yolu ile hayvanlar ve bitkiler üzerinden kurgulanışının evrensel bir özellik gösterdiği söylenebilir. Fakat öğeler oluşturulurken farklı alanlardan ve kültürlerden yararlanılmaması; teknik anlamında kişileştirmeye bağlı kalınması derginin sayılarının Anar’ın kitabına göre daha sade kalmasına neden olduğu söylenebilir.

Derginin incelenen sayıları içerisinde tespit edilen fantastik unsurların oluşum biçimlerinin daha çok görsel ağırlıklı olduğu, metinsel unsurların daha kısıtlı kaldığı görülmüştür. Derginin kağıt bölümünde, kapağın arkasındaki reklam sayfalarında ve çeşitli metinlerin görsellerle süslenip anlamının güçlendirildiği kısımlarda görseller ön planda bulunmaktadır. Bu yönelimin derginin hitap ettiği 3-12 yaş aralığındaki okuyucu kitlesinden kaynaklandığı söylenebilir. Özellikle okuma yazma bilmeyen çocukların resimlemeler üzerinden metni anlamlandırabilmesi ve sıkılmadan okuyabilmesi fantastik görsellemelerle mümkün olabilmektedir.

Çocukları hayata hazırlayan, onları eğitirken aynı zamanda eğlendiren, bilişsel, dilsel, sosyal, kültürel gelişimlerine ve yaratıcı düşüncelerine katkı sağlayan çocuk dergilerinde fantastik unsurların fazla olması, onların gelişimine olumlu etki sağlayacaktır. Dergiye olan ilgilerini canlı tutarak onları sosyal hayat, doğa, teknoloji,

meslekler vb. konularda eğitmeye destek olacaktır. Hitap ettiği yaş aralığında okuma bilmeyen çocukların olduğu da düşünüldüğünde, resimlemeler üzerinden anlatılanlar takip edebilmeleri de sağlanabilecektir. Fakat dergide tespit edilen fantastik unsurların birbirini tekrar eden bir yapıda olduğu görülmüştür. Fantastik unsur oluşturmada en çok tercih edilen yöntemin insan dışındaki varlıkların konuşturulması veya insanın fiziksel özelliklerine büründürülmesi ile gerçekleştiği belirlenmiştir. “Uzay Kâşifi Gökay” bölümündeki gezegenlerin insan gibi yüz hatlarının ve organlarının olması, konuşmaları, insan kıyafetleri giyinmeleri; “Evliya Çelebi” bölümünde Çelebi’nin atı olan Küheylan’ın konuşturulması, “Ali Gel” bölümünde Kuş’un konuşması, “Sağlıklı Besleniyorum” bölümünde sebze ve meyvelerin üzerine kaş, göz, burun ve ağız çizilerek insana benzetilmeleri gibi örnekler bunların birkaçıdır. Alışılmışın dışına çıkılarak, kişileştirmenin dışında farklı yöntemlerin de kullanılması çocukların zihinsel ve bilişsel gelişimini olumlu yönde destekleyecektir.

9.2. Öneriler

Çalışmanın sonuç bölümünde, fantastik unsurların yoğunlukla kişileştirme yöntemiyle değil de farklı tekniklerden de yararlanılarak daha zengin içeriklerin üretilebileceği önerisinde bulunulmuştur. Bunun yanında, dergi sayılarında şiir, mektup, tiyatro türlerinde metinlerin olmaması dikkat çekmektedir. Dergiye alınmayan bu türlerin de dergiye eklenmesi estetik zevkin çocuklarda gelişimine ve onların anlam zenginliğine kavuşmalarına yardımcı olacaktır. Şiir çocukların duygusal zekâsını geliştirirken aynı zamanda eğitimde temel alışkanlıkları ve olumlu davranışları pekiştiren önemli bir eğitim aracıdır.

KAYNAKÇA

Araştırmanın İncelenen Nesneleri

- Ali Gel. Ağustos 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 95: 24-26.
- _____. Temmuz 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 94: 26.
- _____. Kasım 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 9. s. 98: 12-13.
- _____. Aralık 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 9. s. 99: 12-13.
- [Başı Dönen Dünya]. Temmuz 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 94: 20.
- [Bere Giymiş Penguen]. Haziran 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 93: 38.
- Ceviz Ağacı'nın Maceraları. Mayıs 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 92: 59.
- _____. Haziran 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 93: 54.
- Dilimden Düşmeyenler. Ağustos 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 95: 61.
- _____. Aralık 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 9. s. 99: 22.
- Doğadan Sesler. Haziran 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 93: 50.
- _____. Temmuz 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 94: 50-51.
- _____. Ağustos 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 95: 50-51.
- _____. Kasım 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 9. s. 98: 36.
- _____. Aralık 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 9. s. 99: 37.
- Doğa Ajandası. Kasım 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 9. s. 98: 45.
- _____. Aralık 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 9. s. 99: 45.
- Elif'in Dersleri. Temmuz 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 94: 30.
- _____. Ağustos 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 95: 30.
- Evliya Çelebi. Haziran 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 93: 48.
- _____. Temmuz 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 94: 49.
- [Evliya Çelebi'nin Atının Konuşması]. Aralık 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 9. s. 99: 32.
- [Gezgin Yıldız]. Aralık 2017. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 87: 21.
- [Hayvanların Elleri ile Selamlaması]. Haziran 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 93: 31.
- İbi İle Keşfediyoruz. Mayıs 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 92: 12-13.
- _____. Ağustos 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 95: 12.
- İbni Sina. Ağustos 2017. **TRT Çocuk Dergisi**. y.7. s.83: 48.

- [İnsan Yüzlü Tavşan]. Ağustos 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 95: 38.
- [İnsan Biçimindeki Galata Kulesi]. Ağustos 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 95: 62.
- [İnsan Görünümlü Dünya]. Temmuz 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 94: 21.
- [İnsan Görünümlü Erik ve Çilek]. Haziran 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 93: 6.
- [İnsan Görünümlü Renkler]. Haziran 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 93: 21.
- [İnsan Hareketleri Yapan Kuş ve Robot]. Temmuz 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 94: 12-13.
- [İnsan Yüzlü Sebzeler]. Ağustos 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 95: 31.
- [İnsana Benzeyen Dünya ve Güneş]. Kasım 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 9. s. 98: 4.
- [İnsana Benzeyen Muz]. Ağustos 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 95: 30.
- [Kamera Kafalı İnsanlar]. Şubat 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. İç Kapak. y. 8. s. 89.
- Kapak Dosyası. Ocak 2017. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 7. s. 76: 34-35.
- Kaplumbağa. Haziran 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 93: 13.
- Keçe Karakteri. Aralık 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 9. s. 99: 10.
- Keçe'nin Yol Haritası. Ağustos 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 95: 10.
- [Kitap Okuyan Kaplumbağa]. Ağustos 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 95: 13.
- Kitapçı'nın Kedisi. Haziran 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 93: 19.
- _____. Temmuz 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 94: 18-19.
- _____. Ağustos 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 95: 18.
- [Konuşan Karınca]. Kasım 2017. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 86: 30.
- [Konuşan Toz Zerreleri]. Aralık 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 9. s. 99: 5.
- Kovan Günlüğü. Ağustos 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 95: 58-59.
- [Kurabiye Yapan Robot]. Temmuz 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 94: 7.
- [Küheylan'ın Konuşması]. Kasım 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 9. s. 98: 34.
- [Küheylan'ın Bomba Seslerinden Korkması]. Haziran 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 93: 49.
- [Küheylan'ın Sal Üzerinde Konuşması]. Ağustos 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 95: 49.
- Masal Deferim. Aralık 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 9. s. 99: 7-8.
- Masal Mutfağı. Nisan 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 91: 4-6.
- _____. Haziran 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 93: 6.
- _____. Ağustos 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 95: 4-5.
- Meraklı Dodo. Kasım 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 9. s. 98: 40.
- _____. Aralık 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 9. s. 99: 47.
- [Meyve Yuvarlayan Çocuk]. Aralık 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. İç Kapak. y. 9. s. 99.

Momo Akıllı Tavşan. Ağustos 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s.95: 39.

[Piknik Sepetinden Çıkan Çocuk]. Aralık 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. İç Kapak. y. 9. s. 99.

Sağlıklı Besleniyorum. Temmuz 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 94: 54.

_____. Kasım 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 9. s. 98: 38.

Su Elçileri. Mayıs 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 92.

TRT Çocuk. TRT Çocuk Dergisi Logosu. [11.04.2020].
<https://www.trtcocuk.net.tr/ebeveyn-akademisi/trtcocukdersisi>

[TRT Çocuk Kanalı Karakteri]. Aralık 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 9. s. 99: 24.

[TRT Çocuk Karakteri]. Aralık 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 9. s. 99: 25.

[TRT Çocuk Kanalı Karakterleri]. Aralık 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. İç Kapak. y. 9. s. 99.

Utangaç Moi. Mayıs 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 92: 5.

Uzay Kâşifi Gökay. Nisan 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y.8. s.91: 21.

_____. Ağustos 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 95: 21.

_____. Kasım 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 9. s. 98: 5.

_____. Aralık 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y.9. s.99: 5.

[Yaşlı ve Genç Toz Zerreleri]. Aralık 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 9. s. 99: 4.

Yumurta, Balık ve Fındık. Haziran 2018. **TRT Çocuk Dergisi**. y. 8. s. 93: 54.

Diğer Kaynaklar

Alabaş, Ramazan. 2018. Çocuk Haftası Dergisi ve Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi. **Kastamonu Education Journal**. Volume 26. Issue 5.

Arıcı, Ali Fuat, Suat Ungan. 2009. **Çocuk Edebiyatında Türler**. Ankara: Doktorum Yayınları.

Arıcı, Ali Fuat. 2016. **Çocuk Edebiyatı ve Kültürü**. Ankara: Pegem Akademi.

Arıkan, Abdulgani. 2009. **İmgeden Baskıya Grafik Tasarım**. İstanbul: Eğitim Akademi.

Aslan, Celal. 2008. Bahçe Dergisi (1908-1910). **Bilig Dergisi**. s.47.

Aydoğan, Filiz. 2009. Tüketici Kitleleri Olarak Çocuklar ve Çocuk Dergileri Uygulaması. **Çocuk ve Medya**. ed.Selda İçin Akçalı. 2. Baskı. Ankara: Nobel Yayınları.

Balcı, Ahmet. 2003. Bir Okuma Materyali Olarak Çocuk Dergileri ve ‘Çocuklara Rehber’. **TUBAR XIII**. Bahar.

_____. 2014. Çocuklara Kıraat Dergisi. **Bilig Dergisi**. Kış.

Barrett, Louise. 2017. **Beynin Ötesi**. çev. İlkey Alptekin Demir. 2. Baskı. İstanbul: Alfa Basım Yayınları.

- Baş, Bayram. 2006. 1985-2005 Yılları Arasında Çocuk Edebiyatı Sahasında Yazılmış Tahkiyeli Metinlerin Söz Varlığı Üzerine Bir Araştırma. Doktra Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- _____. 2012. **Türkçe Öğretimi Açısından Çocuk Edebiyatı**. İstanbul: Kriter Yayınları.
- Büyüktaşçıyan, Liza. 2016. Fantastik ve Sürrealizmin Görsel İletişimle İllüstrasyona Yansımaları. Yüksek Lisans Tezi. Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çakır, Elif Merve. 2019. Fantastik Edebiyat Resimlemeleri ve Bir Etkileşimli Kitap Uygulaması. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Çelebi, Turan. 2014. Makedonya Türk Çocuk Edebiyatında Sevinç Dergisi ve Bu Dergideki Şiirler Üzerine Tematik Bir İnceleme. Doktora Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelik, Tuğba. [02.10.2019]. Türkiye’de Çocuk Olmanın Tarihi: Doğan Kardeş Dergisi.
https://www.academia.edu/8903353/T%C3%BCrkiyede_%C3%87ocuk_Olman%C4%B1n_Tarihi_Do%C4%9Fan_Karde%C5%9F_Dergisi
- Çıkla, Selçuk. 2005. Tanzimat’tan Günümüze Çocuk Edebiyatı ve Bazı Öneriler. **Hece**. y. 9. s.04-105.
- D. Pionke, Albert. “The Art of Manliness: Ekphrasis and/as Masculinity in George Macdonald’s ‘Phantastes’” **Studies in The Novel The University of North Texas**. Vol. 43, No. 1 (spring 2011), 21-37.
- Davulcu, Ebru. Mustafa Temel. 2016. 1923-1926 Yıllarında Yayınlanan Yeni Yol Dergisi ve Dergide Yayınlanan ‘Cumhuriyet’ Konulu Yazılar Üzerine Bir İnceleme. **JASSS**. c. 42: 113-126.
- Demir, Kenan. 2016. Osmanlı’da Dergiciliğin Doğuşu ve Gelişimi (1849-1923). **İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. s. 9.
- Demirel, Şener, Mehmet Akif Çeçen, Serdal Seven, Necdet Tozlu, Mehmet Emin Uludağ. 2011. **Edebi Metinlerle Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Demiryürek, Gökçe. 2012. TRT Çocuk Dergisi’nin Yapısal Özellikler Bakımından Değerlendirilmesi. **Kastamonu Eğitim Dergisi**. c.20: 1017-1034.
- Dilidüzgün, Selahattin. 2007. **Çağdaş Çocuk Yazını**. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dolunay, Salih Kürşad. 2018. Bahar Çocuk Dergisi’nin Dil Bilgisi Öğretimi Açısından İncelenmesi. **2. Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresi**. Ankara: Türk Eğitim-Sen Genel Merkezi Yayınları.
- Eldiven, Funda. 2018. Türkiye’de Yayımlanan Çocuk Dergilerinde Çocuk Kimliği Tasarımı: Çocuk Sesi, Gülbüz Türk Çocuğu, TRT Çocuk, Bilim Çocuk Dergilerinin Karşılaştırmalı Analizi. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Emiroğlu, Öztürk. 1992. Tanzimat'tan 1928'e Kadar Yayımlanan Çocuk Gazete ve Dergileri Üzerine Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ferman, Edward L. **The Best from Fantasy & Science Fiction: a 40th Anniversary Anthology**. New York: St. Martein's Press. 1989.
- Fidan, Mehmet. 2017. Hikmet Temel Akarsu'nun Eserlerindeki Fantastik Ögeler ve Eğitim Odaklı Değerler. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gezmen, Başak. 2019. Bir Eğitim Aracı Olarak Çocuk Dergileri. **Erciyes İletişim Dergisi**. c. 6. s. 1.
- Gürpınar, Hüseyin Rahmi. 1987. **Gulyabani**. İstanbul: Atlas Kitapevi.
- Jackson, Rosemary. 1981. **The Fantasy: The Literature of Subversion**. London.
- Kavalcı, Tolga. 2019. Türk Fantastik Edebiyatında Karakter Kurgulamaları. Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kıbrıs, İbrahim. 2006. **Çocuk Edebiyatı**. 3. Baskı. Ankara: Tek Ağaç Eylül Yayınları.
- Kooistra, Lorraine Janzen. 2018. "Wood-Engraved Borders in Strahan's Family Magazines: Toward a Grammar of Periodical Ornament." **Victorian Periodicals Review**, vol. 51 no. 3: 380-407. Project MUSE, doi:10.1353/vpr.2018.0029.
- Kuyucu, Mihalıs. 2016. Çocuk Dergileri ve Reklam: Türkiye'de Yayımlanan Çocuk Dergilerinde Kullanılan Reklamlara Yönelik Bir İnceleme. **Sosyal Bilimler Dergisi**. y.3. s.8: 145-170.
- _____. 2016. Çocuk Dergilerinde İçerik Çeşitliliği: TRT Çocuk Dergisi Örneği. **2nd International Conference on Advances in Education and Social Sciences Abstracts & Proceedings**.
- Moran, Berna. 1994. **Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 3**. İstanbul: İletişim Yayınları
- Neydim, Necdet. 2000. **Çocukluğun Kısa Tarihi Edebiyatta Çocuk Figürleri**. İstanbul: BU Yayınları.
- Nişanyan, Sevan. [27.01.2020]. Fantastik. Nişanyan Sözlük.
<https://www.nisanyansozluk.com/?k=fantastik>.
- Oğuzkan, Ferhan. 2001. **Çocuk Edebiyatı**. 7. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- _____. 2006. **Çocuk Edebiyatı: Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örnekleriyle**. Ankara: Anı Yayınları.
- Okay, Cüneyd. 1999. **Eski Harfli Çocuk Dergileri**. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Özlük, Nuran. 2011. **Türk Edebiyatında Fantastik Roman**. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Safa, Peyami. 2000. **Matmazel Noraliya'nın Koltuğu**. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Sakaoğlu, Saim, Ali Duymaz. 2013. **İslamiyet Öncesi Türk Destanları**. 8. Baskı. İstanbul: Ötüken Yayınları.

- Sarı, Nihan. 2006. Çocuk Kitapları İllüstrasyonları Üzerine Bir Araştırma ve Bir Örneklem. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Selçuk Şirin, Funda. 2013. İktidar ve Çocuk. **Turkish Studies International Periodical For The Languages. Literature and History of Turkish or Turkic**. Volume 8/8.s. 1275-1284.
- Steinmetz, J.Luc. 2006. **Fantastik Edebiyat**. 1. Baskı. Ankara: Dost Yayınları.
- Suvağci, İlyas. 2019. Murathan Mungan'ın Şairin Romanı Romanında Fantastik Unsurlar. **Rumeli Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi**. 2019-14: 154-173.
- Şimşek, Hüseyin. 2001. XIX. Yüzyıl Çocuk Dergiciliği ve Eğitsel İşlevleri Üzerine. **Milli Eğitim Dergisi**. s.151. Temmuz, Ağustos, Eylül.
- Şirin, Mustafa Ruhi. 2007. **Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış: Çocuk Edebiyatı Nedir Ne Değildir**. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Tercüman, Çilem. [10.03.2020]. Efrâsiyâb'ın Hikâyeleri'nde Fantastik Ögeler. <https://www.ayk.gov.tr/wpcontent/uploads/2015/01/TERC%20MAN%2087ilemEFR%20S%20b0Y%20B%20e2%80%99INH%20K%20YELER%20b0e2%80%99NDEFANTAST%20K%20GELER.pdf>
- Todorov, Tzvetan. 2004. **Fantastik Edebi Türe Yapısal Bir Yaklaşım**. İstanbul: Metis Yayınları.
- Topuz, Hıfzı. 2003. **Türk Basın Tarihi II. Mahmut'tan Holdinglere**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- TRT Çocuk Yapım ve Yayın Klavuzu. [11.04.2020]. Roller ve Sorumluluklar. <https://www.trtcocuk.net.tr/kurumsal/trt-cocuk-yayin-ilkeleri-standartlari>
- Turan, Emine Damla, Elif Kurt. Nazmi Arslan. 2016. Mini Kumbara Dergisi'nin Popüler Bilim Kaynakları Kapsamında Biçim ve İçerik Bakımından İncelenmesi. **Ana Dili Eğitimi Dergisi**. c. 4. s. 3: 326-336.
- Turanlı, Ebru. 2017. Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Türk Ulus İnşası Sürecinde Türk Çocuğu Tasarımı: Çocuk Sesi Dergisi. **TRT Akademi**. c. 02. s. 04.
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü. [15.12.2019]. Fantastik. <https://sozluk.gov.tr/>.
- _____. 2009. **Türkçe Sözlük**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- UNICEF. [11.04.2020]. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. https://www.unicefturk.org/public/uploads/files/UNICEF_CocukHaklarınaDairSozlesme.pdf
- Yalçın, Alemdar. Gıyaseddin Aytaş. 2005. **Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- _____. 2008. **Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yavuzer, Haluk. 2017. **Çocuk Psikolojisi**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, Ali. Hasan Şimşek. 2016. **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri** (Genişletilmiş 10. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, Eray. 2017. Osmanlıcılıktan Türk Milliyetçiliğine Bir Çocuk Dergisi: Çocuk Dünyası (1913-1914). **Tarih İncelemeleri Dergisi**. c. xxxii. s.1: 209-232.

- Yılmaz, Mehmet. 2018. TRT Çocuk Dergisi'nde Milli Değerler. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yiğitbaşı, Kübra Güran. 2014. Türkiye'de Çocuk Dergiciliği: TRT Çocuk Dergisi Örneği. **Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. s. 5: 37-56.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgi

Ad Soyad: Hüseyin GÖKDAİ

E-Mail:huseyin.gokdai1@gmail.com

Eğitim Bilgisi

2006-2010: Taşköprü Anadolu Lisesi, Sosyal Bilimler Bölümü

2010-2016: Boğaziçi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

2016-2020: Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı

Mesleki Deneyim

2015-2019: Müşteri Hizmetleri

2019- ... : Üye Hizmetleri Uzmanı